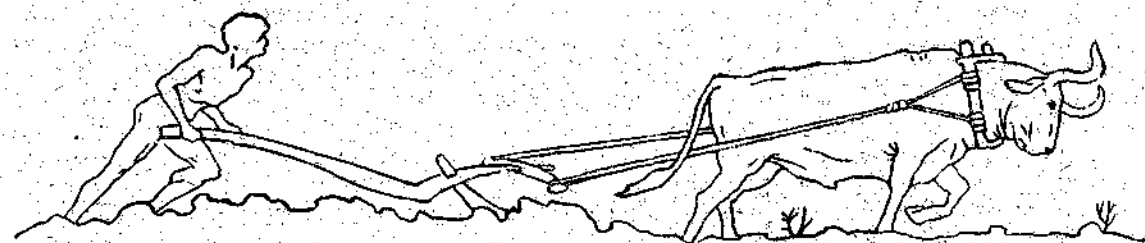

ΚΟΚΚΙΝΕΣ ΣΤΕΓΕΣ ΥΠΟ ΚΑΜΙΑ ΠΙΣΣΑΡΟ

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ Η' 29 ΦΒ-
ΒΡΟΥΛΙΟΥ 1908

ΠΕΤΡΟΣ ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΣ ΓΚΥΣ

Ο αγαπητός φίλος κ. Νίκος Α. Βέης, ο εὐσυνείδητος μελετητής της πατρίδος ιστορίας μας, ἐδημοσίευσε λαμπρὰς ἐπιανορθώσεις περὶ Σολωμοῦ εἰς τὸ τεύχος 152 τῶν «Παναθηναίων» λαβὼν ἀφορμὴν ἀπὸ ἐσφαλμέναις παρεκβάσεις τοῦ κ. Σάθα, ἀφορώσας τὸν ἔθνικόν μας ποιητὴν καὶ ἓνα ἐκ τῶν μεγάλων φιλελλήνων, τὸν *Αὐγουστῖνον Πέτρον Γκὺς* (Guys). Εἰς τὸ τέλος ἐκφράζει τὴν εὐχὴν περὶ ἀναδιφήσεως τῶν ἀρχαίων πρὸς εὐρεσίαν τῆς ἀληθείας. Ἐκτελοῦντες τῶρα τὴν εὐχὴν αὐτὴν δημοσιεύομεν σημεῖωμα περὶ τοῦ ἀληθμονήτου τούτου φιλέλληνοσ καὶ τῶν δύο υἱῶν του. Νομίζομεν, ὅτι τοῦτο θὰ εὐχαριστήσῃ τοὺς ἀναγνώστας τῶν «Παναθηναίων», καθότι τὸ ὄνομα τοῦ Guys, ὁ ὁποῖος ἀπέθανε εἰς τὴν Ζάκυνθον καὶ ἐνταφιάσθη παρὰ τὸ Ἅγιον Βῆμα τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας τῆς Παναγίας τῶν Χαρίτων, εἶνε ὄνομα ἀγαπητόν εἰς πάντα Ἕλληνα τρέφοντα αἰσθημάτων εὐγνωμοσύνης πρὸς τοὺς εὐεργετήσαντάς τὴν πατρίδα μας ἰδίᾳ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας.

Ὁ Guys ἐγενήθη ἐν Μασσαλίᾳ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς δεκάτης ὀγδόης ἑκατονταετηρίδος. Ἐνεαρᾶς ἡλικίας ἐπεδόθη εἰς τὸ ἐμπόριον, εἰς τὸ ὁποῖον εὐδόκησε ἕνεκα τῆς τιμιότητοσ καὶ τῆς εὐφυΐασ του. Κατεγίνετο συγχρόνως εἰς τὰς κλασικὰς μελέτας καὶ ἠγάπα πολὺ τὴν ἀρχαιολογίαν. Περιοδεύων διὰ τὸ ἐμπόριον ἐμελέτα τὰ ἀρχαῖα λείψανα καὶ τὰ ἥθη καὶ τὰ ἔθιμα τῶν κατοίκων.

Πολλάκις μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, Σμύρνην καὶ εἰς τὰς νήσοσ τοῦ Αἰγαίου. Ἐπισταμένως περιηγήθη τὴν Ἑλλάδα κρατῶν ἀνὰ χεῖρας τὸν Ὀμηρον καὶ τὸν Πανσανίαν διὰ νὰ εὕρῃ τὰς ἀρχαίας τοποθεσίας. Μεγάλην ἐντύπωσιν ἔκαμε εἰς αὐτὸν ἡ ἀντίθεσις μεταξὺ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδοσ καὶ τῆς Ἑλλάδοσ τῶν χρόνων του. Κύματα συγκινήσεωσ ἐπλημμύρουν τὴν καρδίαν του, βλέποντοσ τὰς Ἑλληνικὰς χώρασ καὶ τοὺς Ἕλληνας τῶν ἡμερῶν του, ἐνῶ ἠκτινοβόλει ἐν τῇ

φαντασίᾳ του ἡ ἐποχὴ τοῦ Περικλέουσ καὶ ἐμάγευαν τὸ πνεῦμα του τὰ ἀθάνατα ἔργα τῶν ἀρχαίων ποιητῶν, καλλιτεχνῶν καὶ λογογράφων καὶ τὰ ἄθλα τῶν κατὰ τοὺσ πολέμους ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς χώρασ τῶν καὶ τῆς ἀνθρωπότητοσ.

Διαρκῶσ μελετῶν τοὺσ Ἕλληνας τῶν ἡμερῶν του, κατῶρθωσε νὰ ἀποδείξῃ κατὰ πόσον οἱ νεώτεροι Ἕλληνες ὁμοιάζουν εἰς τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα πρὸσ τοὺσ προγόνουσ τῶν. Τὸ ἀποτέλεσμα τῶν σοβαρῶν τούτων μελετῶν ἐγραφεν εἰς πολλὰς ἐπιστολάσ ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου 1750, ἰδίωσ πρὸσ τὸν Bourlet de Montredon, ἄνδρα εὐκαί- δευτον καὶ φιλότεχνον. Ὁμιλεῖ περὶ τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου, τοῦ ἠματισμοῦ, τοῦ χαρακτήροσ, τῶν κοινωνικῶν ἔθιμων, τῆσ λαογραφίας, τῶν ἑορτῶν, τῶν συμποσίων, τῶν τεχνῶν, τῆσ προφοράσ τῆσ γλώσσοσ, τοῦ χοροῦ, τῶν παιγνιδίων, τῆσ φιλοξενίας, τοῦ γάμου, τῶν κηδειῶν, τῆσ ταφῆσ, τῆσ μουσικῆσ, τῆσ ποιήσεωσ, κλπ.

Εἰς τὴν τελευταίαν ἐπιστολήν ἡ ὁποία ἀπευθύνεται πρὸσ τὰ τέκνα του, βλέπομεν τὸν πρὸσ τὴν Ἑλλάδα ἔρωτα τοῦ ἀνδρόσ. Τὰσ ἐπιστολάσ ταύτασ ἐδημοσίευσε ὑπὸ τὸν τίτλον: Voyage littéraire de la Grèce, ou Lettres sur les Grecs anciens et modernes, avec un parallèle de leurs moeurs πρώτην φορὰν τῷ 1771 εἰς δύο τόμουσ εἰς Παρισίουσ.

Αἱ ἐπιστολαὶ αὐταὶ ἐνεθουσίασαν τὴν λογιάν Ἑλληνίδα σύζυγον τοῦ Λουδοβίκου Chénier, τὸ γένος Λουμάκη, ἥτις ἔσπευσεν ὡσ καλὴ Ἕλληνίς, δπου ἦτο, πρὸσ τὸν φιλέλληνα συγγραφέα ἐκφράζουσα ἀπειρον εὐγνωμοσύνην καὶ δίδουσα πληροφορίας καὶ συμπλήρωσιν περὶ τῶν Ἑλληνικῶν χορῶν ἰδίᾳ¹. Τινὲσ τῶν ἐπιστολῶν

¹ Ἡ περὶ τοῦ χοροῦ ἐπιστολὴ τῆσ κυρίας Chénier μεταφρασθεῖσα ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Φωστρηροπούλου ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ Ἀττικῷ Ἡμερολόγιῳ τοῦ Ἀσωπίου τοῦ 1889.

της περιωνύμου Ἑλληνίδος ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὴν τρίτην ἔκδοσιν τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Guys, τὴν γενομένην τῷ 1783 ἐν Παρισίοις ἐπίσης, βελτιωμένην καὶ περιέχουσαν καὶ ἄλλα ἔργα αὐτοῦ. Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται ἔτυχαν καὶ ἱταλικῆς καὶ γερμανικῆς μεταφράσεως.

Συνέγραψε καὶ ἄλλα ἔργα, ἐν οἷς ἐκθέσεις περὶ τῶν ἐν Ἀγκῶρα ἐμπορίων καὶ νοσοκομείων, καὶ περὶ τῶν ἀρχαιοτήτων τῆς Μασσαλίας. Ἐκ τῶν ἀξιολόγων αὐτοῦ λόγων, διαπρέπει τὸ ἐγκώμιον τοῦ μεγάλου ναυτοῦ Duguay-Trouin διὰ τοῦ ὁποίου τῷ 1761 διηγωνισθῆ μετὰ τοῦ Thomas εἰς τὸν φιλολογικὸν ἀγῶνα τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας. Ἐβραβεύθη ὁ Thomas, οὐχ ἦτον ὁμοῦς ἢ μεταξὺ τῶν δύο ἀντιζήλων φιλία δὲν ἐμειώθη. Περιέγραψε καὶ ἄλλα ταξείδια του. Τῷ 1744 τὸ ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Σόφριαν εἰς 31 ἐπιστολάς. Τῷ 1748 τὸ ἀπὸ Μασσαλίας εἰς Σμύρνην καὶ Κωνσταντινουπόλιν εἰς ἐπιστολάς τρεῖς, αἱ ὁποῖαι ἐγράφησαν εἰς τὴν Μῆλον. Τῷ 1762 τὸ ταξίδιον εἰς Ὀλλανδίαν καὶ Δανίαν εἰς τέσσαρας ἐπιστολάς. Τῷ 1772 τὸ εἰς τὴν Ἰταλίαν εἰς 26 ἐπιστολάς. Σημειώσθη, ὅτι εἰς τὰ ταξείδια ταῦτα δὲν διακρίνεται ἡ πολυμαθία καὶ ὁ ἐνθουσιασμός καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῆς ἀνα τὴν Ἑλλάδα περιουσίας. Ὁ σκοπὸς αὐτῶν τῶν περὶ τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων ἐπιστολῶν ἦτο νὰ δεῖξη εἰς τὸν κόσμον, ὅτι ἂν δὲν ὑπῆρχεν τότε εἰς τὸν Ἑθνωπαϊκὸν χάριν Ἑλληνικὸν Βασίλειον, ὑπῆρχον ὁμοῦς Ἕλληνες καὶ ἑλληνικὰ λείψανα μεγάλα. Τοῦτο ἔνεκα τὸ ταξίδιον τοῦτο ἀνεγνώσθη ἀπλήστως καθ' ἅσπασαν τὴν Εὐρώπην καὶ σήμερον ἀναγινώσκεται εὐχαρίστως ἔνεκα τῶν πολλῶν καὶ καλῶν εἰδήσεων ἃς περιέχει. Εἶνε ἀπὸ τὰ ὀραϊότερα καὶ διδασκτικότερα ταξείδια, τὰ ὁποῖα ἐγράφησαν περὶ Ἑλλάδος, διότι εἶνε ὅλον γραμμένον μὲ καρδίαν καὶ νοῦν.

Ὁ Guys κατεγίνετο καὶ εἰς τὴν ποίησιν. Ἐδημοσίευσε τὰς Poésies fugitives καὶ μεταφράσεις Λατίνων ποιητῶν. Ὁ φιλόπονος οὗτος ἀνὴρ, μετὰ θάνατον ἀφῆκεν ἀνέκδοτα ἔργα, ἐν οἷς καὶ μελέτην περὶ τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ τὸ ἐγκώμιον τοῦ Silethrop. Ἐπίσης εἶχε συλλέξῃ καὶ ἄλλας πληροφορίες ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν διὰ νὰ τὰς προσθήσῃ εἰς νέαν ἔκδοσιν, ἣν κατὰ νοῦν εἶχε γὰ κάμῃ τοῦ ἀνα τὴν Ἑλλάδα ταξιδίου του.

Τῷ 1755 ἐγένετο πρύτανις τῆς Ἀκαδημίας τῆς Μασσαλίας, καὶ τῷ 1756 ἀνεπισητότερον μέλος τοῦ γαλλικοῦ ἐθνικοῦ ἱστιοῦτου.

***

Τὰ δύο τέκνα αὐτοῦ ἔχουσι καὶ ἐκεῖνα τὴν σπουδαιότητά των ἐν τούτων μάλιστα συνδέεται μετὰ τῆς ἱστορίας μας.

Κατὰ πρῶτον γράφομεν δύο γραμμάς διὰ τὸν δευτερότοκον υἱὸν καὶ ἔπειτα περὶ ἐκείνου ὅστις μετὰ τῆς ἱστορίας μας συνδέεται.

Ἐκαλεῖτο Πέτρος Ἀμβρόσιος. Ὁ πατὴρ του τὸν εἰσήγαγεν εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ φυσικῶ τῷ λόγῳ, εἶχε κέντρον τῶν ἐργασιῶν του τὴν Ἀνατολήν. Κατόπιν ἠκολούθησε τὸ διπλωματικὸν στάδιον, γενόμενος πρόξενος ἐν Σαρδινίᾳ καὶ γενικὸς πρόξενος ἐν Τριπολιτίδι καὶ Τριπόλει τῆς Συρίας.

Κατεγίνετο καὶ εἰς τὰ γράμματα. Ἐδημοσίευσεν ἐπιστολάς περὶ τῆς Τουρκίας, εἰς τὰς ὁποίας μελετᾷ τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἡ Τουρκία ἀπέκτησε τὴν δύναμίν της καὶ τὴν ἔχασε, μελέτην περὶ τοῦ Ἀντωνίνου τοῦ Ἐδσεβοῦς καὶ μίαν κωμῆδιαν κατὰ μίμησιν τοῦ Γολδόνη La Maison de Molière. Ἀφῆκε καὶ ἀνέκδοτα ἔργα ἐν οἷς πολλὰς ἐπιστολάς περὶ τῶν χωρῶν ἃς περιηγήθη καὶ ἐμελέτησεν.

Ὁ ἕτερος υἱὸς ἦτο ὑποπρόξενος τῆς Γαλλίας ἐν Ζακύνθῳ. Δὲν διέπρεψε οὔτε εἰς τὰ γράμματα, οὔτε διὰ τὴν διπλωματικὴν του ἱκανότητα. Ἐκαλεῖτο Κωνσταντίνος, ἦτο μορφωμένος, ἀλλὰ κακῆς πίστεως καὶ ἰδιοτελῆς ὠνούμενος ἀπὸ ταπεινῶν συμφέρον ἐδημιούργησε διπλωματικὸν σκάνδαλον μεταξὺ τῆς Κυβερνήσεως του καὶ τῆς Βενετικῆς καὶ ἐξέθεσε τὴν φιλοτιμίαν τῆς Ζακύνθου.

Ὁ ἐπιφανὴς πατὴρ καὶ μέγας φιλέλλην, ἐσκέφθη νὰ διέλθῃ τὸ γῆρας εἰς τὴν Ζακύνθον, ὅπου τὸ κλίμα εἶνε τόσο ἐξαισιον, καὶ νὰ ἀποθάνῃ εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ υἱοῦ του. Ἐνῶ διήγε οὕτω εὐτυχῆς, τῇ 20 Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 1796 ἐξεραγῆ ἐν τῷ πρόξενεῖο πυρκαϊά. Ὁ φιλέλλην ἦτο ἀσθενὴς καὶ κληήσης καὶ μόνος μετὰ τοῦ ὑπηρετοῦ. Ἡ πυρκαϊά ἔγινε τὴν νύκτα. Ὁ ἀσθενὴς διέμενε πρὸς τὸ μέρος τῆς θαλάσσης. Ὡς ἐκ θαύματος ἐσώθη ὑπὸ τοῦ ὑπηρετοῦ καὶ μετεφέρθη εἰς τὴν πλησίον οἰκίαν τοῦ κόμητος Λούντζη, πρόξενου τῆς Δανίας.

Ὁ Βοναπάρτης διεμαρτυρήθη. Ἐζήτη παρα τῆς Ἑνετίας ἱκανοποίησιν καὶ τοῦ δράστου τὴν τιμωρίαν, ὡς καταφαίνεται ἐκ τοῦ ἐγγράφου τοῦ 1797. Καὶ ὁμοῦς καὶ ἡ Βενετία καὶ ἡ Ζακύνθος ἦσαν ἀνεύθυνοι ὡς ἀπεδείχθη. Ὁ δράστης ἦτο ὁ ἴδιος ὁ πρόξενος, διὰ νὰ κατακρατήσῃ τὰ ξένα χρήματα τῶν γάλλων ὑπηρετῶν ἐμπορῶν, ἅτινα ὑπῆρχον εἰς τὸ Πρόξενεῖον!

Ἡ Βενετία ἦτο πλέον ἀδύνατος ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιτεθῇ ἐναντίον γίγαντος, καὶ νὰ δώσῃ ἐν μάθημα εἰς τὸν κακοῦργον ὑποπρόξενον, ὅστις διὰ νὰ καλύψῃ τὸ ἐγκλήμα του, τὸ προμελετηθὲν, ἐπεβάρυνε τὰς ἐντοπίους ἀρχὰς καὶ τὴν Ζακύνθον καὶ ἔζητει ἀποζημίωσιν διὰ τὰ ἀπολεσθέντα!

***

Ὁ Βοναπάρτης, νικηφόρος, ἐπωφελεῖται τῆς ἀδυναμίας τῆς Ἑνετίας, καὶ καταλαμβάνει τὴν Ἐπτάνησον.

Τότε ὁ μέγας φιλέλλην Guys διωρίσθη διευθυντῆς τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως Ζακύνθου,

ὅπως δευκνύει τὸ ἐγγράφον τὸ ὁποῖον σφίεται ἐν τῷ ἀρχαιοφυλακείῳ Ζακύνθου.

Εἰς τὸν Hellenisme, τὸ ἀξιόλογον περιοδικὸν ἐν Παρισίοις, ἐκδιδόμενον ὑπὲρ τῶν Ἑλληνικῶν Συμφερόντων, ἐδημοσιεύθη μελέτη τοῦ γνωστοῦ μεσαιωνοδίφου κ. K. Σάθα περὶ τῶν ὀργανωτῶν τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας, ἐν ἣ ἡρωὶς εἶνε ἡ θηθεῖσα ἐπιφανὴς ἑλληνὶς Chénier. Ὁ φιλόπονος οὗτος ἱστορικὸς κάμνει καὶ παρεμβάσεις τινὰς περὶ τοῦ φιλέλληρος Guys, ὃν νομίζει διδάσκαλον τοῦ Σολωμοῦ.

Λαβῶν ἀφορμὴν ὁ κ. I. Π. δημοσιεύει ἐν τῇ Νέᾳ Ἡμέρᾳ ἄρθρον τιτολοφούμενον: «Ἡ ἐν Παρισίοις Μεγάλῃ Ἀρχόντισσα καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπαναστάσις», ἐκαναλαμβάναν τοῦ κ. Σάθα τὰς παρεμβάσεις. Καὶ πρῶτον ὅτι «ὁ Σολωμὸς ἦτο μαθητῆς τοῦ ἐν Ζακύνθῳ δολοφονηθέντος φιλελληνικωτάτου Guys, γραμματέως καὶ ἀποστόλου τῆς κυρίας Σενιέ», καὶ ὅτι: «ἐν συγγραμμῇσιν ἡ Σανθὴ ἢ Ἐλισάβετ Λουμάκη—ἡ Chénier—ἀπεχαιρέτισε μετὰ τῶν πέντε αὐτῆς τέκνων τὰς ἀκτὰς τοῦ Βοσπόρου, ἃς ἐπέπρωτο ἵνα μὴ ἐπανίδῃ πλέον, ὁ δὲ βιογράφος αὐτῆς Bounières ἐκ παραδόσεως γινώσκων τὸν ποιητικὸν ἀποχαιρετισμὸν τῆς μελλούσης Σαρφοῦς κατέστρωσε τοῦτον ἰδιωτρόπως ἐν περὶ ψυχρολογίᾳ ἄλλ' ἢ δημοτικῇ τῶν Ἑλλήνων ποιήσιν διέσωσε μέχρις ἡμῶν ψάλλουσα τὸν περιπαθῆ ἀποχαιρετισμὸν εἰς στίχους τοὺς ὁποίους οἰκογενειακὸς φίλος Νικόλαος Φώσιλος ἐλαφρῶς διώρθωσεν εἶνε δὲ οὗτος τὸ γνωστὸν ἄσμα τῆς Σανθούλας τὸ κοινῶς ἀποδιδόμενον εἰς τὸν Σολωμόν».

Τὰς νέας ταύτας εἰδήσεις περὶ τοῦ ἐθνικοῦ μας ποιητοῦ δὲν δυνάμεθα νὰ τὰς παραδεχθῶμεν διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους.

Ὁ Σολωμὸς, ὡς ἐπισημῶς εἶνε γνωστὸν, ἐγεννήθη τῷ 1798, ἐνενηντὰ ὀκτώ.

Ὁ μέγας φιλέλλην Guys ἀπέθανεν εἰς Ζακύνθον καὶ ὁ τάφος του εὐρίσκειται εἰς τὴν δυτικὴν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας τῶν Χαρίτων—Santa Maria della Grazie.—Εἰς τὸν τοῖχον, ἐπὶ τοῦ τάφου, κεῖται ἡ γνωστὴ ἐπιτύμβιος ἐπιγραφή, ἡ πολλὰκις ἀναδημοσιευθεῖσα, γραφείσα ὑπὸ τοῦ Ἀναστασίου Λούντζη, εἰς τὴν ὁποίαν ἀναφέρεται ὅτι ἀπέθανε τῷ 1799 ἐνενηντὰ ἐννέα, ἐτῶν 79 ἐβδομηντὰ ἐννέα. Δυστυχῶς μεθ' ὅλας τὰς ἐρεῦνας μας εἰς τὰς ἀρχαιοφυλακεία Ζακύνθου ἐνθα σφίονται τὰ βιβλία τῶν θανῶν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας, καὶ εἰς τὸ ἀρχεῖον τῆς δυτικῆς ἐπισκοπῆς Ζακύνθου δὲν ἠδυνήθημεν νὰ εὑρωμεν τὴν ἐπίσημον πρᾶξιν τῆς θανάτου. Εἰς τὸ βιβλίον τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Μάρκου τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, σφριζόμενα εἰς τὸ ἀρχαιοφυλακείον Ζακύνθου, εἶνε προσκολλημένα χαρτάκια περιέχοντα θανάτ. Νὰ ἐλησμονήσῃ ὁ ἐφημέριος νὰ γράψῃ ἀμέ-

σως τὴν θανάτ. νὰ ἐνθυμῆθῃ ἔπειτα ἀπὸ πολλὰς ἡμέρας καὶ νὰ προσεκόλλησε χαρτάκι καὶ παρέπεσεν; Ὅταν ὁμοῦς τὰ βιβλία παρέδόθησαν εἰς τὸ ἀρχαιοφυλακείον, τέτοιο χαρτάκι δὲν ὑπῆρχε, διότι ὁ ἐφημέριος παραδίδων τὰ βιβλία, εἰς τὸ τέλος σημειοῖ καὶ τὰ προσκολλημένα χαρτάκια. Κι' ἀλλοχού ἂν ἀπέθανε; θὰ ἐγίνετο ἡ πρᾶξις, ἀφοῦ ἐνσταφιάσθη ἐνταῦθα. Νὰ ἐλησμονήσῃ νὰ τὴν γράψῃ ὁ ἐφημέριος; Μᾶς φαίνεται πάπως δύσκολον. Ὁ χρόνος ἴσως θὰ λύσῃ τὸ ζήτημα. Εὐτυχῶς ἔχομεν τὴν χρονολογίαν τῆς ἐπιτύμβιου πλακῶς 1799. Νομίζομεν πολὺ ἀστείον ὁ γράψας τὴν ἐπιγραφήν ὁ ἐθαπείδευτος Λούντζης νὰ ἔκαμε λάθος εἰς τὴν χρονολογίαν. Ἄν ἔσφαλεν ἔστω ὁ χαρακτὴς λιθοξόος, ὁ Λούντζης δὲν ἄφινε τὸ λάθος. Οἱ ἀριθμοὶ τῆς χρονολογίας εἶνε λατινικοὶ καὶ τὸ λάθος εἶνε κάπως δυσκολώτερον. Μᾶς φαίνεται ἀδύνατον νὰ ἐχαράχθη τὸ X πρὸ τοῦ C καὶ τότε νὰ ἀπέθανε τῷ 1819 ἢ νὰ προσέθεσε κατὰ λάθος τὸ X καὶ τότε ἀπέθανε τῷ 1809. Αὐτὰ τὰ λάθη δὲν ἐπιτρέπονται, νομίζομεν, νὰ γίνονιν διὰν ἐπιστατῆ εὐπαιδευτος ἀνὴρ. Τῷ 1827 ἐδημοσιεύθη ἐν Παρισίοις ὁ ὄγδος τόμος τῆς Biographie Nouvelle des Contemporains, ou Dictionnaire historique et raisonné de tous les hommes qui, depuis la révolution française ont acquis de la célébrité κτλ. Φυσικῶ τῷ λόγῳ ἐν αὐτῷ ὑπάρχει καὶ τὸ βιογραφικὸν σημεῖωμα τοῦ Guys, κατὰ τὸ ὁποῖον ἐγεννήθη περὶ τὸ 1722 καὶ ἀπέθανε ἐτῶν ἐβδομηντὰ ἐννέα, τὸ ἔτος 1801. Ἡ ἐπιτύμβιος ἐπιγραφή καὶ τοῦτο τὸ λεξικὸν συμφωνοῦσιν ὅτι ἀπέθανεν ἐτῶν 79 ἐβδομηντὰ ἐννέα. Ἐστω πρὸς στιγμὴν νὰ εἶνε ἀληθὴς ἡ χρονολογία 1801, δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ὑπῆρχεν ὁ Guys διδάσκαλος τοῦ Σολωμοῦ ὄντος, τῷ 1801, ἐτῶν τεσσαράων. Ἐως οὗτου εὐρεθῆ—ἂν σφίεται παραπεταμένη—ἡ ἐπίσημος πρᾶξις τῶν θανῶν, πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἀπέθανε τῷ 1799 ἐνενηντὰ ἐννέα καὶ ὅτι δὲν ὑπῆρχε, φυσικῶ τῷ λόγῳ, διδάσκαλος τοῦ Σολωμοῦ.

Ἐλθόμεν τώρα εἰς τὴν Σανθούλαν τοῦ Σολωμοῦ. Ἡ νέα αὕτη πληροφορία περὶ τοῦ ποιησαντος τὸ ὄραϊον τοῦτο ποιηματάκι μᾶς φαίνεται πολὺ, πάρα πολὺ περιεργος διὰ τὸν ἑξῆς λόγον. Ὁ ἀείμνητος Σπυριδῶν Τρικουπῆς, φίλος καὶ διδάσκαλος τοῦ Σολωμοῦ, ὡς γνωστὸν, γράφον τῇ 25 Μαΐου τοῦ ἔτους 1859 πρὸς τὸν Τάκωβον Πολυλᾶν ἐκ Λονδίνου, λέγει πρὸς τοὺς ἄλλους, ὅτι: «...μῖα ἐβδομάδα μόνις ἔχει παρέλθῃ ἀπὸ τὴν πρῶτην μας συνομιλίαν—δηλαδὴ διὰ νὰ γράψῃ ἑλληνικῶ—καὶ ἔμεινα ἐκταρβος ἀκούων τὸν Σολωμόν νὰ μοῦ ἀπαγγέλλῃ ἐν ἄσμα του ἑλληνισί: «Τὴν εἶδα τὴν Σανθούλα, τὴν εἶδα διὰν ἀργὰ ἐκίνησε ἡ βαρκοῦλα νὰ πάῃ σιτὴν ξενιτεῖα. Ἦτον ἡ πρῶτη του ἑλληνικὴ σύνθεσις. Μόνις

***

***

***

»έγινε το ἔσμα γνωστόν, ὅλη ἡ Ζάκυνθος τὸ
»ἐτραγουδοῦσε καὶ ἕνα ἑσπέρας οἱ συμπατριῶται
»του πολυπληθεῖς ἦλθον καὶ τὸ ἐτραγουδοῦσαν ὑπὸ
»τὰ παράθυρά του. Τοῦτο τὸν συνεκίνησε πολὺ¹».

¹ Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη τοῦ Τρικοῦπη ἐδημοσιεύθη τὸ
πρῶτον μεταφρασμένη ἑλληνικῶς εἰς τὰ Παράθηρα 15
Ἰουλίου 1902. Τὸ δὲ γαλλικὸν κείμενον ἐδημοσιεύθη
τῆς 1903 εἰς τὴν *Εκθεσὶν τῶν πεπραγμένων* τῆς ἐπιτρο-
πῆς ἐπὶ τῆς ἑκατονταετηρίδος τοῦ Σολωμοῦ.

Ἐρωτῶμεν:

Εἶνε ποτὲ δυνατόν νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ὁ
Σολωμὸς διὰ πρῶτην ἑλληνικὴν σύνθεσίν του
θ' ἀπήγγελλε εἰς τὸν Τρικοῦπην ξένον ἔργον;

Εἶνε πατέ δυνατόν νὰ εἶχε τὸ θάρρος νὰ
δώσῃ εἰς τοὺς συμπολίτας του καὶ εἰς τοὺς ξέ-
νους ἀντίγραφον ξένου ποιήματος, διὰ ἔργον
τῆς φαντασίας του;

ΣΠ. ΔΕ ΒΙΑΖΗΣ

Μ Ο Ι Ρ Ε Σ

Ἀργά, βαρεῖα κ' ἀκόμα σὰν βγαλμένα
Μέσα ἀπὸ νύχτες μακρονῆς ἀγνωστων χρόνων,
Ἀπάνω στὰ λιθόστρωτα ἀντηχοῦν συρμένα,
Κάποια χαμένα βήματα, λησμονημένα,
— Τὰ μυστικὰ παράπονα τῶν παραπόνων.

Ἄτονα σωματάκια ἀποσωμένα,
Πρόσωπα ποὺ δὲ φαίνεστε μέσ' στὴ σκοτάδι,
Ἄσπρα, ματάκια ἐσεῖς μισοσβυσμένα,
Καὶ στεναγμοὶ βγαλμένοι ἀπὸ τὸν Ἄδη,
Φαντάσματα βουβά, μαυροντυμένα,
Ποὺ ἀφίνετε τοὺς τάφους σας βράδν σὲ βράδν,
Καὶ δείχνετε, δὲ λέτε, περπατεῖτε μόνον,
Μὲ τὰ παλῆα παράπονα τῶν παραπόνων.

Μ. ΜΑΔΑΚΑΣΗΣ

ΑΠΟ "Τ' ΑΝΟΙΧΤΑ ΜΥΣΤΙΚΑ,,

Κάτω ἀπ' τὴ στέγη τοῦ ζευγᾶ στὰ καπνισμένα ξόλα
Φυσᾷ ὁ βοριάς στὴν ἐρημὴ φωλιά μὲ ἀνατριχίλα
Καὶ σέρνει τὰ μηνύματα τῆς βαροχειμωνιάς,
Κατὰ τὸν κάμπο χύνοντας τὸ δάκρυ του ὁ χιονιάς!

Τὰ στάχρα δὲν βεργολιγοῦν, ἴ ἀλώνια δὲν γυρίζουν.
Τὰ βωδαμάξια σόπασαν σὺς ρύμες πιά νὰ τρίξουν
Καὶ τώρα μὲς τὸ διάπλοτο τὸν κάμπο μοναχός,
Σαλεύει ἴ ἀργοπάτητα τὰ πρόβατα ὁ βοσκός!

ΑΛΕΞ. Δ. ΦΩΤΙΑΔΗΣ

Μ Ο Ν Ο Τ Ο Ν Ι Α

Τὴν μὰ μονότονην ἡμέραν ἄλλη
μονότονη, ἀπαράλλακτη ἀκολουθεῖ. Θὰ γίνων
τὰ ἴδια πράγματα, θὰ ξαναγίνων πάλι—
ἢ ὅμοιες στιγμὲς μᾶς βρίσκοννε καὶ μᾶς ἀφίνων.

Μῆνας περνᾶ καὶ φέρνει ἄλλον μῆνα.
Αὐτὰ ποὺ ἔρχονται κανεὶς εὐκόλα τὰ εἰκάζει
εἶναι τὰ χθεσινὰ τὰ βαρετὰ ἐκεῖνα.
Καὶ καταντᾶ τὸ αἶσιό πιά σὰν αἶσιό νὰ μὴ μοιάζει.

Κ. Π. ΚΑΒΑΦΗΣ

Ο ΑΓΙΟΣ ΚΑΣΣΙΑΝΟΣ

Ο Ἅγιος Κασσιανός, ὡς ἅγιος, ποὺ εἶταν,
κάθονταν στὸν Παράδεισο μὲ ὄλους τοὺς
ἄλλους ἁγίους, καὶ καθεμέρα λάβαινε τὴν δια-
ταμένη του διακονία, ποὺ ἔβγαγε ἀπὸ τὰ χρυ-
σαφένια μαγειρεῖα τοῦ παλατιοῦ τοῦ Θεοῦ.

Εἶχε κ' αὐτός, σὰν τοὺς ἄλλους τοὺς Παρα-
δεισίτες, τὸ κελὶ του καὶ τὸν ἄγγελο, ποὺ τὸν
ὑπηρετοῦσε, καὶ πόρευε ζωὴ χαρισάμενη.

Δὲν εἶχε καμιά δουλειὰ νὰ κάνῃ, παρὰ νὰ
πηγαίνῃ κάθε πρωτὶ μαζὶ μὲ ὄλους τοὺς ἄλλους
ἁγίους μπροστὰ στὸν θρόνο τοῦ Θεοῦ νὰ προσ-
κυνᾷ, κ' ὕστερα ὄλην τὴν ἄλλη τὴν ἡμέρα
περιπατοῦ μέσα στοὺς χιλιόμεριους κήπους τοῦ
Παραδείσου. Σ' αὐτὸ τὸ διάστημα ὅποτε ἤθελε
ἔψαλλε, ὅποτε ἤθελε ἔτρωγε κ' ἔπινε, κ' ὅποτε
ἤθελε κοιμῶνταν. Παράδεισος μαθές.

Μιὰ μέρα ἀπὸ τῆς πολλῆς πῆγε καὶ κάθησε
σιμὰ στὴ θύρα τοῦ Παραδείσου καὶ τραβοῦσε
τὸ κομπολόγι του. Τὸν εἶδε ὁ Ἀπόστολος Πέ-
τρος, ὁ κλειδοκράτορας τοῦ Παραδείσου, καὶ
τοῦ εἶπε:

— Κόπιασε, Ἄγιε μου, στὸ Γραφεῖο μου, νὰ
ποῦμε τίποτε, καὶ νὰ σὲ κερᾶσω κανέναν καφέ...

Στὸ προσκάλεσμα τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, ὁ
Ἅγιος Κασσιανός—φαίνεται θὰ τοῦ τραβοῦσε
ἡ καρδιά του καφέ ἐκεῖνη τὴ στιγμῇ—ἀμέσως
σηκώθηκε καὶ μπήκε στὸ Γραφεῖο τοῦ θυρωροῦ.

— Προσκυνᾶ σας! Εἶπε ὁ Ἅγιος Κασσιανός
στὸν Ἀπόστολο Πέτρο, κ' ἔκλινε τὸ σῶμα του
πρὸς τὰ ἔμπρός.

— Προσκύνῃ τὸν Θεό!

Τοῦ ἀπολογήθηκε ὁ Ἀπόστολος Πέτρος.

— Καὶ πῶς τὰ περνᾶς ἐδῶ στὴ θύρα μὲ
τὰ κλειδιά;

— Κόπος, Ἄγιε μου, κόπος!

Καὶ ἐνῶ ἐτοιμαζόνταν νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν
κουβέντα του, «τσιὰκ-τσιὰκ» ἡ θύρα. Παίρνει
τὰ κλειδιά ὁ Ἀπόστολος Πέτρος καὶ βγαίνει
ν' ἀνοίξῃ.

— Ποῦς εἶναι;

Φωνάζει ὁ Ἀπόστολος Πέτρος.

— Εἶμαι μιὰ παραβιά κηρὶ (ἀπολογεῖται ἀπ'
ἔξω μιὰ φωνή) καὶ στέλλομαι ἀπὸ τὸν Κόσμον
στὸν Παράδεισο.

— Γιὰ ποιὸν στέλλεσαι;

Ἐρωτᾷ ὁ Ἀπόστολος Πέτρος.

— Στὸν Ἄη-Νικόλα. Ἀπολογεῖται ἀπ' ἔξω
ἡ φωνή.

Βάνει τότε ὁ Ἀπόστολος Πέτρος τὴν κλειδα
στὴν κλειδωνότροπα καὶ τὴν στρέφει τρεῖς φο-
ρές «Γουουουουου» ἔτριξε ἡ θύρα, ἀνοίγον-
τας, καὶ μπαίνει μέσα ἡ παραβιά μὲ τὸ κηρὶ.
Ἐνας ἄγγελος τῆς υπηρεσίας τοῦ Ἀποστόλου
Πέτρου ἀκολούθησε τὸ κηρὶ γιὰ νὰ τοῦ δεῖξῃ
τὸ κελὶ τοῦ Ἄη-Νικόλα.

Ἐκλείσει τὴν θύρα καὶ γύρισε στὸ Γραφεῖο
του, γιὰ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν ὁμιλία μὲ τὸν
Ἄη-Κασσιανό.

— Πῶς σὲ λέν τὴν ἀγιωσύνη σου;

Ῥώτησε τὸν Ἄη-Κασσιανὸν ὁ Ἀπόστολος
Πέτρος.

— Δούλος τοῦ Θεοῦ!

Τοῦ ἀπολογήθηκε ὁ Ἀπόστολος Πέτρος κ' ὡς
ν' ἀνοίξῃ καὶ νὰ εἰπῇ μιὰ ὁμιλία «τσιὰκ-τσιὰκ»
πάλι ἡ θύρα.

Παίρνει πάλι τὰ κλειδιά ὁ Ἀπόστολος Πέ-
τρος καὶ βγαίνει ἔξω ν' ἀνοίξῃ.

— Ποῦς εἶναι;

Φωνάζει πάλι.

— Είμαι ένα καμηλοφόρι θυμίαμα και στέλλομαι από τον Κόσμο στον Παράδεισο.

Ἀπολογιέται μιά φωνή απ' έξω.

— Σε ποιόν στέλλεσαι;

— Στον Ἀη-Νικόλα.

Βάνει ὁ Ἀπόστολος πάλι τὴν κλεῖδα στὴν κλειδωνότρυπα καὶ τὴν στρέφει πάλι τρεῖς φορές. «Γουουουου!» ἔτριξε πάλι ἡ θύρα ἀνοίγοντας καὶ μπαίνει μέσα τὸ καμηλοφόρι μετὰ τὸ θυμίαμα.

Ἄλλος ἄγγελος πάλι τῆς ὑπηρεσίας τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου ἀκολούθησε τὸ θυμίαμα γιὰ νὰ τοῦ δείξῃ τὸ κελλὶ τοῦ Ἀη-Νικόλα.

Ἐκλείσε πάλι τὴν θύρα ὁ Ἀπόστολος Πέτρος καὶ γύρισε πάλι στὸ Γραφεῖο του γιὰ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν ὁμιλία του μετὰ τὸν Ἀη-Κασσιανό.

— Καὶ πῶς τὰ πορεύεις, Ἅγιε-Κασσιανέ μου, ἐδῶ στὸν Παράδεισο;

— Καλὰ δι' εὐχῶν σας.

Ἀπολογήθηκε ὁ Ἅγιος-Κασσιανός.

— Οἱ εὐχὲς εἶνε τοῦ Θεοῦ!

Ἀπολογήθηκε ὁ Ἀπόστολος Πέτρος κι' ὡς ν' ἀρχίσῃ νὰ εἰπῇ μιά ὁμιλία, «τσιὰκ-τσιὰκ» πάλι ἡ θύρα.

— Ποιὸς εἶναι;

Φωνάζει πάλι.

— Εἴμεστε χίλια ἀσκιά λάδι, καὶ στέλλομστε ἀπὸ τὸν Κόσμο στὸν Παράδεισο.

Ἀπολογήθηκαν ἀπ' ἔξω μονομιὰς χίλια στόματα, κι' ἀχολόγησε ὁλος ὁ Παράδεισος.

— Σε ποῖν στέλλεστε;

— Στὸν Ἀη-Νικόλα.

Βάνει ὁ Ἀπόστολος Πέτρος πάλι τὴν κλεῖδα στὴν κλειδωνότρυπα καὶ τὴν στρέφει πάλι τρεῖς φορές. «Γουουουου!» ἔτριξε πάλι ἡ θύρα ἀνοίγοντας, καὶ μπαίνουν μέσα τὰ χίλια ἀσκιά λάδι.

Ἄλλος ἄγγελος πάλι τῆς ὑπηρεσίας τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου ἀκολούθησε τὸ λάδι νὰ τοῦ δείξῃ τὸ κελλὶ τοῦ Ἀη-Νικόλα.

Ἐκλείσε πάλι τὴν θύρα ὁ Ἀπόστολος Πέτρος καὶ γύρισε πάλι στὸ Γραφεῖο του νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν κουβέντα μετὰ τὸν Ἅγιο Κασσιανό, ἀλλὰ πάλι ἐκεῖ ποῦ ἀνοίγε τὸ στόμα του γιὰ νὰ εἰπῇ τὸν λόγο: «τσιὰκ-τσιὰκ!» χτυπάει πάλι ἡ θύρα.

Παίρνει πάλι τὰ κλειδιά ὁ Ἀπόστολος Πέτρος καὶ βγαίνει ἔξω.

— Ποιὸς εἶναι;

Φωνάζει πάλι.

— Εἴμαι, ἀπολογήθηκε μιά φωνή απ' ἔξω, μιά ἐκκλησιὰ καὶ στέλλομαι ἀπὸ τὸν Κόσμο στὸν Παράδεισο.

— Καὶ σὲ ποιὸν στέλλεσαι;

Ῥώτησε ὁ Ἀπόστολος Πέτρος.

— Στὸν Ἀη-Νικόλα, ἀποκρίθηκε ἡ Ἐκκλησιὰ.

Βάνει ὁ Ἀπόστολος Πέτρος τὴν κλεῖδα πάλι

στὴν κλειδωνότρυπα καὶ τὴν στρέφει πάλι τρεῖς φορές. «Γουουουου!» ἔτριξε πάλι ἡ θύρα ἀνοίγοντας καὶ μπαίνει μέσα μιά ὑπερήφανη ἐκκλησιὰ, ἔχοντας στὴν κάθε γωνιά τῆς κι' ἓνα πανώριο θεῶρατο καμπαναρειό.

Ἐνας ἄγγελος πάλι τῆς ὑπηρεσίας τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου ἀκολούθησε τὴν Ἐκκλησιὰ μετὰ τὰ καμπαναριά γιὰ νὰ τῆς δείξῃ τὸ κελλὶ τοῦ Ἀη-Νικόλα.

Ἐκλείσε πάλι τὴν θύρα ὁ Ἀπόστολος Πέτρος καὶ γύρισε πάλι στὸ Γραφεῖο του γιὰ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν ὁμιλία του μετὰ τὸν Ἅγιο-Κασσιανό, ἀλλὰ πάλι ἐκεῖ ποῦ ἀνοίγε τὸ στόμα του νὰ πῇ τὸν λόγο, «τσιὰκ-τσιὰκ» πάλι ἡ θύρα.

Παίρνει πάλι τὰ κλειδιά ὁ Ἀπόστολος Πέτρος καὶ βγαίνει πάλι ἔξω.

— Ποιὸς εἶναι;

Φωνάζει πάλι.

— Εἴμεστε, ἀπολογήθηκαν χιλιάδες φωνές, δέκα χιλιάδες λειτουργιές καὶ στέλλομστε ἀπὸ τὸν Κόσμο στὸν Παράδεισο.

— Καὶ σὲ ποῖν στέλλεστε;

— Στὸν Ἀη-Νικόλα!

Βάνει πάλι ὁ Ἀπόστολος Πέτρος τὴν κλεῖδα στὴν κλειδωνότρυπα καὶ τὴν στρέφει τρεῖς φορές. «Γουουουου!» ἔτριξε πάλι ἡ θύρα ἀνοίγοντας καὶ μπαίνουν μέσα οἱ δέκα χιλιάδες λειτουργιές.

Ἄλλος ἄγγελος τῆς ὑπηρεσίας τοῦ Ἁγίου Πέτρου ἀκολούθησε τὲς λειτουργιές γιὰ νὰ δείξῃ τὸ κελλὶ τοῦ Ἀη-Νικόλα.

***

Ἐκεῖ ποῦ ὁ Ἀπόστολος Πέτρος γύριζε τὴ θύρα γιὰ νὰ τὴν κλείσῃ, ἀκούει μιά φωνή:

— Μπάρμπα! Μπάρμπα! Μὴν κλείσῃς τὴ θύρα, γιατί ἔρχομαι γιὰ τὸν Παράδεισο.

Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος γυρῶει καὶ βλέπει ἓναν κύριο.

— Τὸ εἰσιτήριο σου!

Τοῦ εἶπε σοβαρά.

Κι' αὐτὸς ἔβγαλε τὸ εἰσιτήριο του καὶ τὸ ἔδωκε τοῦ Ἀποστόλου.

Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος τὸ πῆρε στὰ χέρια του καὶ τὸ ξέταξε ἀπὸ ἄνω κι' ἀπὸ κάτω, σὰ νὰ μὴν τοῦ φαίνονταν γνήσιο. Ἐβγαλε καὶ τὰ γυαλιὰ του γιὰ νὰ τὸ ἐξετάσῃ καλύτερα. Ὁμοίωζε σὰν εἰσιτήριο καὶ δὲν ὁμοίωζε.

— Τί τὸ κυττάζεις ἔτσι, μπάρμπα; Μπᾶς καὶ δὲ σ' ἀρέσει;

Τοῦ εἶπε ὁ κύριος.

— Ποῦθε εἶσαι, παιδί μου;

Τὸν ρώτησε ὁ Ἀπόστολος Πέτρος μετὰ ἀγαθότητα.

— Ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα! Πολίτης Ἑλλήνας!

Ἀπάνω σ' αὐτὸν τὸν διάλογο, τοὺς ἐπλησίασε κι' ὁ Ἅγιος Κασσιανός:

— Ποιὸς εἶναι τοῦ λόγου του, γεροπαππούλη;

Ῥώτησε ὁ Ἑλλήνας τὸν Ἀπόστολο Πέτρο.

— Εἶναι, παιδί μου, (τοῦ ἀπολογήθηκε ὁ Ἀπόστολος) ὁ Ἅγιος Κασσιανός.

— Τί Ἅγιος εἶν' αὐτός; (εἶπε μέσα του ὁ Ἑλλήνας). Δὲν τὸν ἔχω ἀκούσει ποτέ...

Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος δείχνει τὸ εἰσιτήριο στὸν Ἅγιο Κασσιανό καὶ τοῦ λέγει ἰδιαιτέρως:

— Πῶς σοῦ φαίνεται αὐτὸ τὸ εἰσιτήριο, φίλε μου; Τὸ νομίζεις γιὰ γνήσιο;

— Σὰ γνήσιο φαίνεται.

Τοῦ ἀπολογήθηκε ὁ Ἅγιος Κασσιανός.

Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος, σὰ νὰ μὴν κείθονταν, ἔκανε καὶ μι' ἄλλη ἐρώτηση στὸν Ἑλληνα.

— Καὶ τὴ δουλειὰ ἔκανες στὸν τόπο σου;

— Τὸ δικηγόρο!

— Τί θὰ εἰπῇ δικηγόρος; Πρῶτη φορὰ μοῦ παρουσιάζεται ἄνθρωπος μετὰ τέτοιο ἐπάγγελμα.

Καὶ λέγοντας αὐτὰ ἀνοίξε ἓνα μεγάλο δεφεῖρι, γύρισε χιλιάδες φύλλα, ἀλλὰ δὲν ἦρε κανένα δικηγόρο νὰ εἶχε μπῆ στὸν Παράδεισο.

Ὁ Δικηγόρος, ἀκούοντας, διτὴ πρῶτη φορὰ παρουσιάζονταν στὴ θύρα τοῦ Παραδείσου δικηγόρος, εἶπε μέσα του.

— Χαρὰ σ' ἐμένα! Ἐδῶ θὰ κάνω τὴν τύχη μου!

Ἐπειτα, γυρῶντας πρὸς τὸν Ἀπόστολο Πέτρο τοῦ ἀποκρίθηκε:

— Δικηγόρος, παππούλη μου, λέγεται ἐκεῖνος, ποῦ παρουσιάζεται στὰ δικαστήρια καὶ ὑπερασπίζεται τοὺς κατηγορουμένους.

— Σπουδαῖο ἐπάγγελμα νὰ ὑπερασπίζεται κανεὶς τοὺς κακούργους! Καὶ πῶς τότε ἦρθες ἐδῶ;

Καὶ λέγοντας αὐτὰ ξανακύτταξε τὸ εἰσιτήριο.

— Ὅχι, παππούλη μου τοὺς πραγματικούς κακούργους, ἀλλ' ἐκεῖνους, ποὺ κατηγοροῦνται ἀδίκως.

— Ἄ! ἔτσι; Χαίρω πολὺ... Κόπιασε μέσα.

— Δέ θα μ' ὀδηγήσῃ κανένας;

— Εἶν' εὐκόλος ὁ δρόμος.

Κι' ὁ Δικηγόρος ἔκανε νὰ τραβήσῃ πρὸς τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ Παραδείσου, δταν ὁ Ἀπόστολος Πέτρος τὸν ἐρώτησε:

— Δὲν μοῦ λές, χριστιανέ μου... (ὁ δικηγόρος γύρισε ν' ἀκούσῃ τὴν ἐρώτησιν) εἶδες στὸ δρόμο ν' ἀρχοῦναι τίποτε πράγματα γιὰ ἐδῶ;

— Ἀφραὶ πίσω μου ἓναν κόσμον ἐκκλησιές, καμπαναριά, πολυελαίους, λαμπάδες, λάδια, λειτουργιές...

Ἀκούοντας αὐτὸ ὁ Ἅγιος Κασσιανός, πιάνει τὸ χεῖρ τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου καὶ τοῦ λέγει:

— Σε προσκυνῶ καὶ καλὴν ἐντάμιση...

— Τὸν Θεό! (ἀποκρίθηκε ὁ Ἀπόστολος).

Ἄλλὰ γιατί βιάζεσαι;

— Τί νὰ κάνω; Λέπω ἀπὸ τὸ κελλὶ μου ἀπὸ τὸ πρῶτ, καὶ μπορεῖ ν' αἰσθῆ κανεὶς νὰ με γυρῶνῃ.

— Ὡρα σου καλὴ, ἄγιε μου, κι' ὅποτε θέλεις ἔλα νὰ τὰ ποῦμε...

Ὁ Ἅγιος Κασσιανός πῆρε δρόμο μαζί μετὰ τὸν Δικηγόρο.

Ὁ Δικηγόρος ἀνοίξε πρῶτος τὴν ὁμιλία.

— Δὲν μοῦ, λές, πάτερ, ... με παίρνεις στὸ σάτι σου, ὡς ποῦ νὰ βρῶ δικό μου κατοικεῖο;

— Εὐχαρίστως, εὐλογημένε, (τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ ἅγιος). Ἐλα μαζί μου.

Ἔτσι λοιπὸν περιπατώντας μαζί ἀπὸ κῆπο σὲ κῆπο, κι' ἀπὸ περιβόλι σὲ περιβόλι, ἔφτασαν στὸ κελλὶ τοῦ ἁγίου.

Ὁ Δικηγόρος ἔβγαλε τὴν πέννα του καὶ τὸ καλαμάρι του καὶ τὰ ἔβαλε ἀπάνω σ' ἓνα τραπέζι, καθὼς κι' ἓνα δέμα ἀσπρο χαρτί.

— Τ' εἶν' αὐτὰ;

Τὸν ἐρώτησε ὁ Ἅγιος Κασσιανός.

— Ἐργαλεῖα τῆς τέχνης μου...

Ἀποκρίθηκε ὁ Δικηγόρος.

— Καὶ τ' εἶν' ἡ τέχνη σου;

— Δὲν ἤκουσες, δι' εἶμαι δικηγόρος;

— ἤκουσα, δι' εἶσαι δικηγόρος, ἀλλὰ δὲν ξέρω καὶ τ' εἶν' αὐτὴ ἡ δικηγορικὴ, καὶ σὲ τί θὰ χρησιμεύῃ ἐδῶ πέρα.

— Νά! Ὅποιοι ἀπὸ ἐκεῖνους, ποὺ εἶναι ἐδῶ μέσα ἔχει παράπονα, θὰ μοῦ τὰ λέγει, κι' ἐγὼ θὰ κάνω ἀγωγή στὸν Θεό. Ἐννοεῖται, διτὴ θὰ πληρώνωμαι γιὰ τὸν κόπο μου...

— Τί λές, βρε ἀδελφέ; (Τοῦ εἶπε ὁ Ἅγιος Κασσιανός μετὰ ἀπορία). Ἄν εἶν' ἔτσι, τότε ἐσὺ θὰ εὐεργετήσῃς τὸν κόσμον ἐδῶ μέσα! Πρῶτα-πρῶτὰ ἐγὼ ἔχω ἓνα σωρὸ παράπονα.

— Τότε (εἶπε ὁ Δικηγόρος) ἀρχίζομε ἀδὰ τώρα. Πές μου τὸ ιστορικὸ τῶν παραπόνων σου γιὰ νὰ συντάξω τὴν ἀγωγή...

— Ἐδῶ μέσα εἴμεστε πολλοὶ ἅγιοι...

— Εἶστε πολλοί; ... Ἐ! Πολὺ καλά! Πολὺ καλά! Λέγε...

— Κι' ἐνῶ ὅλοι μας, ὡς ἅγιοι, πρέπει νὰ ἔχουμε τῆς ἴδιες τιμές, καὶ τῆς ἴδιες προσφορὲς ἀπὸ τὸν Κόσμο, ... ἄλλοι ἔχουν πάρα πολλές, ἄλλοι πολλές, ἄλλοι λίγες, κι' ἄλλοι, σὰν καλιῶρα ἐγὼ, δὲν ἔχουν καθόλου!

Ὁ Δικηγόρος πετάχθηκε μιά πῆχη ἀπάνω ἀπὸ τὸ κάθισμά του, γιὰ νὰ δείξῃ τὴν ἀγανάχτησίν του γιὰ τὴν ἀδικία κι' εἶπε:

— Τί λές, βρε ἀδελφέ; Ἐχει τὸ μέρος καὶ στὸν Παράδεισο ἡ Ἀδικία; Μωρέ, κι' ἐγὼ νόμιζα διτὴ βρισκόνταν μόνον στὸν Κόσμο.

— Τώρα, κῆρ-Δικηγόρε, δὲν μοῦ λές, ἔχω δικίον νὰ παραπονουῦμαι ἢ δὲν ἔχω;

— Ἐχεις καὶ παρὰχεις, ἀλλὰ πρέπει νὰ μοῦ δώσης τὰ στοιχεῖα τῆς ἀδικίας γιὰ νὰ σοῦ συντάξω τὴν ἀγωγή. Πρέπει νὰ μοῦ ὀνομάσης τὸ πρόσωπο, ποῦ σὲ ἀδικεῖ...

— Νά, ἐγὼ, μαθές, δὲν λαβαίνω τίποτε ἀπὸ τὸν Κόσμο, ἐνῶ ὁ Ἀη-Νικόλας ἔχει κάθε μέρα καὶ δῶρα. Σήμερα εἶμουν στὸν Ἀπόσταλο Πέτρο καὶ δὲν πρόφτανε ὁ καμμένος ν' ἀνοίγῃ καὶ νὰ κλειθῇ τὴ θύρα γιὰ νὰ μπαίνουν μέσα τὰ κηριά, τὰ λάδια, τὰ θυμιάματα, οἱ ἐκκλησιές, οἱ

λειτουργίες... Αὐτὰ ὅλα τὰ παίρνει ὁ Ἅγιο-Νικόλας μοναχά, ἐνῶ, ὡς ἄγιοι, πρέπει νὰ παίρνωμε κι' ἐμεῖς οἱ ἄλλοι... Κατάλαβες;

— Ναι, ναι, κατάλαβα. Ἀνάγκη νὰ συντάξω μι' ἀγωγή ἐναντίον τοῦ Ἅγιο-Νικόλα, ὅτι σφετερίζεται πράγματα, ποῦ ἀνήκουν καὶ σ' ἄλλους ἁγίους...

— Εἶσαι βέβαιος, ὅτι θὰ βρῶ τὸ δίκιο μου;

— Αὐτὸ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν Θεό. Πῶς καταλαβαίνεις; Εἶναι δίκιος ὁ Θεός;

— Καὶ πολὺ μάλιστα, ἀλλὰ δὲν θὰ ξερῆ τί γίνεται.

— Ἐγὼ ὁμως τὸ ἀμφιβάλλω πολὺ, εἶπε μέσα του ὁ δικηγόρος, διότι, ὅπως ἔβλεπα στὸν Κόσμο, οἱ μεγαλύτερες ἀδικίες πηγάζουν ἀπὸ τὸν Θεό. Ἄλλον κάνει πλούσιον, κι' ἄλλον φτωχόν, ἄλλον εὐτυχισμένο κι' ἄλλον δυστυχισμένο, ἄλλον ὠμορφόν κι' ἄλλον ἀσχημόν, ἄλλου δίνει παιδιὰ κι' ἄλλου δὲν δίνει, ἄλλου τὰ παίρνει κι' ἄλλου τ' ἀφίνει. Αὐτὰ φαίνεται θὰ κάνει κι' ἐδῶ.

Ἔπειτα, γυρίζοντας πρὸς τὸν Ἅγιο Κασσιανό, τοῦ εἶπε:

— Ἄν εἶναι ὅπως λές, τότε ἀπὸ τώρα ἔχεις τὸ δίκιο στὸν κόρφο σου.

Ἐνῶ ὁ Ἅγιο Κασσιανὸς χαίρονταν, ὁ Δικηγόρος δίπλωσε ἕνα χαρτὶ τοῦ μακροῦ, πήρε τὴν πέννα του κι' ἄρχισε νὰ γράφῃ τὴν ἀγωγή:

Ἄ Γ Ω Γ Η

Ἐπίστομον Κασσιανό, κατοίκου Παραδείσου

Κ Α Τ Α

Ἐπίστομον Νικολάου, κατοίκου ὁσαύτως

Ἐν Παραδείσῳ τῆ 25 Φεβρουαρίου 01908

Ἐνώπιον τοῦ Πρωτοδικείου Παραδείσου

Ὁ ἀντίδικος, πρὸ πολλοῦ ἤδη χρόνον, σφετεριζόμενος τὰ εἰς ἅπασαν τὴν Κοινότητα τοῦ Παραδείσου ἀνήκοντα ἀγαθὰ, ἐνεργεῖ παρὰ τῷ Κόσμῳ καὶ τῷ ἀποστελλόντι ταῦτα ἐπ' ὄνοματί του μόνον, χωρὶς νὰ καρποῦται ἄλλος τις ἐκ τούτων. Μεταξὺ τῶν ἀδικουμένων παραδεισιτῶν τυγχάνω καὶ ὁ ὑποφαινόμενος καὶ παρακαλῶ ὅπως κατὰ τὸν νόμον διαταχθῆ ἔμπροσθεν ὁστος νὰ μοὶ ἀποτίσῃ τὸ ἀνάλογόν μου, ἐξ ὧν τῶν ποσοτήτων, ὡς ἔχει λάβει μέχρι σήμερον, ὡν ἀκριβῆς κατάλογος εὑρίσκεται παρὰ τῷ κλειδοκράτῳ τοῦ Παραδείσου Ἀποστόλῳ Πέτρῳ, καὶ νὰ παύσῃ εἰς τὸ ἐξῆς διενεργῶν ἐπ' ὄνοματί του τὰς ἐκ τοῦ Κόσμου ἀποστολάς κηροῦ, ἐλαίου, θυμιάματος, ἐκκλησιῶν, λειτουργιῶν κ.τ.λ.

Ἐπισημαίνω μάρτυρας τῶν διηγεσθῶν τούτων ἀποστολῶν τοὺς: 1) Ἀπόστολον Πέτρον, κλειδοκράτορα τοῦ Παραδείσου καὶ 2-15 τοὺς παρ'

αὐτῷ εὐρισκομένους θεράποντας, οἵτινες συνοδεύουσιν ἐκάστοτε αὐτὰς εἰς τὰς ἀποθήκας τῆς κατοικίας του.

Ἐπισημαίνω δ' αὐτῶν

Ἄμα ἐτελείωσε τὴν σύνταξιν τῆς ἀγωγῆς ἔδωκε τὸ δικόγραφο στὸν Ἅγιο Κασσιανό, λέγοντάς του:

— Ὑπόγραφε!

— Ποῦ νὰ ὑπογράψω;

— Κάτω ἀπὸ τὸ «ἐπισημαίνω».

Ὁ Ἅγιος Κασσιανὸς ὑπόγραψε, κι' ἔπειτα τὸν ἐρώτησε:

— Καὶ τώρα;

— Τώρα, νὰ πάρῃς τὴν ἀγωγή σου καὶ νὰ πᾶς στὸν Γραμματέα τοῦ Κυρίου Θεοῦ καὶ νὰ τοῦ τῆν δώκῃς. Τ' ἄλλα ἔπειτα ἐρχονται μοναχὰ τους.

Στὴ στιγμὴ ὁ Ἅγιος Κασσιανὸς μιὰ καὶ δυὸ καὶ στὸν Γραμματέα τοῦ Θεοῦ. Τοῦ ἔδωκε τὴν ἀγωγή κι' ἀμέσως γύρισε στὸ κελλί του.

***

Τὸ ἄλλο τὸ πρῶτ, ὅταν ὁ Ἅγιος Κασσιανὸς πῆγε νὰ παρουσιασθῆ στὸν Θεό, μαζί με ὄλους τοὺς ἄλλους ἁγίους, ὁ Θεὸς τὸν ἐρώτησε με ἀυστηρότητα:

— Δική σου εἶν' αὐτὴ ἡ ἀγωγή, Ἅγιε Κασσιανέ;

— Δική μου, Παμμέγιστε!

Ἀπολογήθηκε ὁ Ἅγιος Κασσιανός.

— Ποιὸς σοῦ τὴν ἔφτιασε;

— Ἐνας δικηγόρος.

— Δικηγόρος! (ξερῶνθη ὁ Θεός). Καὶ ποῦ βρέθηκε σ' αὐτὸν τὸν ἱερὸν τόπον δικηγόρος! — Χτές ἦρθε ἀπὸ τὸν Κόσμον καὶ μένει στὸ κελλί μου.

Ἀμέσως ὁ Θεὸς διέταξε ἕναν ἄγγελον νὰ πάῃ νὰ φέρῃ μπροστά του τὸν Δικηγόρον ἀπὸ τὸ κελλί τοῦ Ἁγίου Κασσιανοῦ.

Πῆταξε ὁ ἄγγελος καὶ σὲ μιὰ στιγμὴ ἔφερε τὸν Δικηγόρον στὸ θεϊκὸν παλάτι.

Ὁ Θεὸς τότε φώναξε βαρῶν - βαρῶν:

— Ἅγιο Νικόλα! Ἅγιο Νικόλα!

Ποῦθενά Ἅγιο Νικόλας! Ἦταν ἀπὸν.

Τότε ὁ Θεὸς διέταξε ἑκατὸ ἄγγελους ἄλλοι νὰ φέρουν γύρω τὸν Παράδεισον, κι' ἄλλοι νὰ κατεβούν στη γῆ καὶ στὲς θάλασσες νὰ βροῦν τὸν Ἅγιο Νικόλα καὶ νὰ τὸν φέρουν μπροστά του.

— Ἄδωκα τὸν γυρεύετε στὸν Παράδεισον (εἶπε ὁ Ἅγιος Κασσιανός), αὐτὸς βρίσκεται πάντα στὴ γῆ γιὰ νὰ μαζεύῃ εἰσοδήματα.

— Σιωπή!

Τοῦ εἶπε ὁ Θεός!

Δὲν πρόφτασε νὰ τελειωθῇ ὁ Θεὸς τὴ λέξη του καὶ παρουσιάσθησαν οἱ ἄγγελοι, ποῦ εἶχαν σταλῆ στὲς θάλασσες, κι' ἔφεραν τὸν Ἅγιο Νικόλα γυμνὸν μετὰ τὸ σῶβρακον μοναχά. Ἐτρεχαν τὰ νερὰ ἀπὸ πάνω του σὰ βροῦσες. Ἐτρεμε ἀπὸ τὸ κροῦ καὶ κρατοῦσε στὰ χέρια του ἕναν ναυτικὸν λιποθυμισμένο.

— Ποῦ εἶσιν;

Τοῦ φώναξε ὁ Θεὸς με καταβασμένα φρύδια.

— Ἐκεῖ ποῦ με προσκυλοῦσαν οἱ Χριστιανοί, Ὑψιστέ μου!

Ἀπολογήθηκε ὁ Ἅγιο Νικόλας.

— Καὶ τ' εἶν' αὐτός, ποῦ ἔχεις στὰ χέρια σου;

— Εἶν' ἕνας καμμένος ναυτικός, μοναχοπαίδι τῆς μάννας του, ποῦ τὸν ἀρπαξαν τὰ κύματα τῆς νύχτας, μετὰ τὴν καρδιὰ τῆς Μαύρης Θάλασσας!

Τότε γυρίζει ὁ Θεὸς καὶ λέγει τοῦ Ἁγίου Κασσιανοῦ.

— Βλέπεις, γιατί ὁ κόσμος στέλλει καρᾶβια τὸ κροῖ τὸ λάδι, τὰ θυμιάματα κ.τ.λ., στὸν Ἅγιο Νικόλα;

Ὅποιος κοιμᾶται σὰν ἐσένα, καὶ στὸν Παράδεισον ἂν βρῖσκεται, πάντα λησιμονημένος θὰ εἶναι.

— Ἀλλὰ...

Ἄρχισε νὰ διηγήσῃ ὁ Δικηγόρος.

— Στάσον μιὰ στιγμὴ! (τοῦ εἶπε ὁ Θεός) Δὲν ἦρθε ἀκόμη ἡ ἀράδα σου!

Ἔπειτα γυρίζοντας πρὸς τοὺς ἁγίους ὄλους, τοὺς εἶπε:

— Τιμωρῶ τὸν Ἅγιο Κασσιανό, ἀφαιρῶντας του τὰ τρία τέταρτα τῆς ἀγιωσύνης του, καὶ τὸν καταδικάζω νὰ μὴ γιορτάζεται τρία χρόνια στὴν ἀράδα, καὶ νὰ γιορτάζεται μιὰ φορὰ στὰ τέσσερα χρόνια, κατὰ 29 Φεβρουαρίου.

Ὁ Ἅγιος Κασσιανὸς ἐκλινε τὸ κεφάλι του ἀπὸ τὴν ἐντροπή του, καὶ βλαστήμησε τὴν ὥρα, ποῦ ἔκανε τὴν γνωριμιὰ τοῦ Δικηγόρου.

— Μωρὲ δικαστήριο, ποῦναι τοῦτο!

Εἶπε ὁ Δικηγόρος μέσα του.

Ἄλλ' ὁ Θεὸς τὸν ἤκουσε κι' εἶπε στὸν Ἀπόστολον Πέτρον:

— Πῶς μπῆκε αὐτὸς ἐδῶ μέσα;

— Μὲ εἰσιτήριο, Ὑψιστέ μου.

— Φέρε μού το ἐδῶ!

Ἐτρεξε ὁ Ἀπόστολος Πέτρος στὸ Γραφεῖο του, πήρε τὸ εἰσιτήριο καὶ σὲ μιὰ στιγμὴ παρουσιάσθηκε στὸν Θεό.

— Ὅριστε τὸ εἰσιτήριο!

Τοῦ εἶπε.

Τὸ πήρε τὸ εἰσιτήριο ὁ Θεὸς στὸ χέρι του, κι' ἄμα τὸ εἶδε, εἶπε στὸν Ἀπόστολον Πέτρον:

— Δὲν κατάλαβες, ὅτι αὐτὸ τὸ εἰσιτήριο εἶναι πλαστογραφημένο.

Δὲν τὸ κατάλαβα, Ὑψιστέ μου! Ἀπολογήθηκε ὁ Ἀπόστολος Πέτρος, ἐνῶ ὁ Δικηγόρος ἔτρεμε ἀπὸ τὸν φόβον του, ψιδυρίζοντας:

— Πλαστογραφία... δέκα χρόνια δεσμά...

— Νά! (εἶπε ὁ Θεὸς στὸν Ἀπόστολον Πέτρον)

Αὐτὸ εἶταν γιὰ τὴν Κόλαση, κι' ὁ ἐνδιαφερόμενος ἔσβησε τὴν λέξη «Κόλαση» κι' ἔγραψε τὴ λέξη «Παράδεισον». Ἀκόμα διαβάζεται ἡ λέξη «Κόλαση».

— Κι' ἐγὼ, Ὑψιστέ μου, (ἐπανέλαβε ὁ καμμένος ὁ Ἀπόστολος Πέτρος) τὸ νόμισα πλαστογραφημένο, ἀλλ' ἔτυχε ἐκεῖ τοῦ λόγου του, ὁ Ἅγιος Κασσιανός, καὶ μ' ἔπεισε, ὅτι εἶναι γνήσιον καὶ καλόν.

Ἔπειτα ὁ Θεὸς εἶπε τὰ τελευταῖα του λόγια

— Πηγαίνετε ὄλοι! Κι' ἐσύ, Πέτρο, πάρε αὐτὸν τὸν κύριον Δικηγόρον καὶ βγάλ' τον ἔξω ἀπὸ τὸν Παράδεισον, κι' ἀπ' ἐδῶ κι' ἔμπροσθεν ν' ἀνοίγῃς καλύτερα τὰ μάτια σου.

***

Κι' ἔτσι ἀπ' ἐκεῖνη τὴν ἡμέραν ὁ Ἅγιος Κασσιανός, κατὰ διαταγὴν τοῦ Θεοῦ, γιορτάζεται κατὰ 29 Φεβρουαρίου, δηλαδὴ μιὰ φορὰ στὰ τέσσερα χρόνια.

X. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

Η ΒΟΡΕΙΟΔΥΤΙΚΗ ΗΠΕΙΡΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΛΒΑΝΟΙ

B¹

Διαμερίσματα τῶν Φιλιατῶν, τῆς Παραμυθίας καὶ τοῦ Μαργαριτίου. — Ἡ Τσαμουριά — Διὰ τῆν λόγον οἱ Ἀλβανοὶ Τσαμίδες ἀνομάσθησαν οὕτω. — Ὅρια τῆς Τσαμουριάς — Ὅρια τῆς Λιαπουριάς — Οἱ Ἀλβανοὶ Τσοκοὶ καὶ Γκέγκαι ἀποτελοῦσι τὸν αὐτὸν λαόν. — Ὅρια τῆς Τσοκαρίας καὶ τῆς Γκεγκαρίας.

Εἰς τὸ βᾶθος τοῦ δριζόντιου καὶ πρὸς νότον τοῦ Βουθρωτοῦ διακρίνονται διὰ τοῦ τηλεσκοπίου τὰ διαμερίσματα τῶν Φιλιατῶν, τῆς Παραμυθίας καὶ ἀμυδρῶς τοῦ Μαργαριτίου. Ἐν

¹ Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ ἀδημοσιεύτου συγγράμματος τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Γεν. Προξένου τῆς Ἑλλάδος κ. Ν. ΣΚΩΤΙΔΗ, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ Β. Δ. Ἠπειρὸς καὶ οἱ Ἀλβανοὶ» τοῦ ὁποίου ἐδημοσιεύθησαν καὶ ἄλλα ἀποσπάσματα εἰς 4 τεύχη τῶν «Παναθηναίων».

αὐτοῖς ἐξετείνετο πιθανῶς τὸ πάλαι ἡ Θεσπρωτία¹.

Ἡδὴ τὰ μέρη ταῦτα καλοῦνται Τσαμουριά, ἢ χώρα δηλαδὴ τῶν Ἀλβανῶν Τσαμιδῶν τῶν κατοικούντων τὸ πλεῖστον ἐν τοῖς διαμερίσμασι τοῦ Μαργαριτίου καὶ τῆς Παραμυθίας, μεταξὺ τοῦ Σουλίου² κροῖτος καὶ τοῦ ποταμοῦ Βιστρίτσας.

Οἱ Τσαμίδες Χριστιανοὶ τὸ πλεῖστον εἶναι εὐρωστοὶ, εὐσταλεῖς, εὐλαβεῖς πρὸς τὴν θεοσκίαν, μάχιμοι καὶ ἀλαζόνες· ἀλλ' ἡ ξενία εἶναι καὶ παρ' αὐτοῖς, ὡς καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις Ἀλβανοῖς, ἱερὰ καὶ ἡ καλὴ πίστις ἀπαράβατος, ὅταν ἡ γενομένη περὶ οἰουδήποτε ἀντικειμένου συνεν-

¹ Rouqueville, Voyage dans la Grèce T I XVI. Τὸ διαμερίσμα τῶν Φιλιατῶν ὑπάγεται εἰς τὴν Χαονίαν T I XXI.

² X. Περγαίου, Πολεμ. ἀπομνημονεύματα σελ. 125.

νόσεις βεβαιωθή δια τοῦ εἰδικοῦ δοκοῦ τοῦ Σάρτι καλουμένου καὶ διδομένου ὡς ἐξῆς ὑπὸ τῶν Τουρκαλβανῶν Τσαμίδων.

«Δίνω τοῦτο τὸ Σάρτι ἐγὼ ὁ γραμμένος καὶ ἂν βγῶ ἀπ' αὐτό, νὰ εἶμαι ὅξω ἀπὸ τὰ Μουσάρια (ἱερὰς βίβλους) ὅπου ἐκατέβασεν ὁ Χασρέτ Μουσᾶς (ὁ προφήτης Μωϋσῆς). Νὰ ἔγω χωρισμένην τὴν γυναῖκα μου μὲ τρία, τέσσαρα, μὲ ἑπτὰ νταλάκια (ἀναθέματα) νὰ εἶνε σάν κἀππὲ (πόρνη) καὶ τὰ παιδιὰ μου μπεσιὰ (νόθα), νὰ εἶμαι ὅξω ἀπ' τὰ μπαϊράμια καὶ ἀπ' τὸ ἡμαζάνι νὰ μὴ μοῦ κινῶνται οὔτε τὰ ναμάσια (προσευχαι), νὰ εἶμαι ὅξω ἀπ' τὸ ἀμτίστι (πλύσιμον) ἀπὸ τὸν Μαχραμάν (σφογγιστήριο) καὶ ἀπ' τὸ τεσπίχι (κομβολόγιον) καὶ ὅλα αὐτὰ νὰ ἀπεράσουν εἰς ἄλλον καλὸν Τοῦρκον, μπεσβαχ-ναμασι (πεντάκις τῆς ἡμέρας προσευχόμενον) νὰ βγῶ εἰς τὸ ἄσια διβάνι τοῦ θεοῦ (κάτω δικαστήριο) ντυμένος μὲ τομάρι γουρουνᾶς καὶ νὰ πῶ ὅτι ἐβύζαξα τὸ γάλα τῆς νὰ κἀμνω ζινὰ μὲ τὴν μάνα μου εἰς τὴν πόρταν τοῦ Κιαμπέ (τάφον τοῦ Μωάμεθ) καὶ νὰ πιασθῇ τοῦτο τὸ Σάρτι ὅπου βουλόνιε μὲ τὸ δάχνιλο, ὅπου κἀνω τὸ πεχαντιέτι (προσευχὴν) σάν τοῦ Κοτσίνι.¹

Πῶς καὶ διατὶ οἱ Τσαμίδες ὀνομάσθησαν οὕτως εἶναι ζήτημα ἐνασχολήσαν πάντας τοὺς Ἀλβανολόγους.

Ὁ Rouqueville δέχεται ὅτι ὀνομάσθησαν οὕτως ἐκ τοῦ ποταμοῦ Θυάμιδος (Καλαμᾶ) τοῦ διαρρέοντος τὴν χώραν ταύτην κατὰ μετατροπὴν τοῦ Θ εἰς Τ καὶ υ εἰς σ.²

Καθ' ἡμᾶς ἡ λέξις Τσαμίς Τσαμ εἶνε αὐτοτελὴς ἄλβανικὴ ἀποδοθεῖσα τοῖς Ἀλβανοῖς τοῖς κατοικοῦσιν ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῶν Ἀλβανῶν Λιάπιδων τῶν κατοικούντων βορειότερον αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀριστερὰν δεξὴν τοῦ ποταμοῦ Ἀφου, ἐν τοῖς διαμερίσμασι τοῦ Κουρβελεσιού καὶ τῶν Ζουλιανῶν, μέχρι τῶν περιχώρων τοῦ Δελβίνου ἀπ' ἐνός, καὶ μέχρι τοῦ Αὐλῶνος ἀπ' ἑτέρου.

Ἡ διάκρισις αὕτη μεταξὺ τῶν Λιάπιδων καὶ Τσαμίδων ἀποτελεῖ εἰδικὴν ὑποδιαίρεσιν τῶν Ἀλβανῶν Τόσιδων τῶν κατοικούντων ἐν τῇ κάτω Ἀλβανίᾳ, ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Σκούμπη μέχρι τῆς περὶ τὴν Πάργαν χώρας καὶ διακρινόμενων, κατὰ τὴν γενεαὴν διαίρεσιν σύμπταντος τοῦ Ἀλβανικοῦ λαοῦ, ἀπὸ τῶν Ἀλβανῶν Γγγεγιδων τῶν κατοικούντων ἐν τῇ ἄνω Ἀλβανίᾳ, ἢ Γγγεγκάρια, ἄνωθεν τοῦ Σκούμπη μέχρι τοῦ Μαυροβούνου καὶ τῶν ὄρεων Visitor. Ἀλλὰ πάντες οἱ Ἀλβανοὶ οἱ εἰς τὰς γενικὰς καὶ εἰδικὰς ταύτας

¹ Ἀραβαντινοῦ, Χρονολογία τῆς Ἠπείρου, Τόμος Β', σελ. 168.

² Ἐτεροὶ συγγραφεῖς φρονοῦσιν, ὅτι τὸ ὄνομα Τσαμίς παρήχθη ἐκ τοῦ ὀνόματος Schumiks ὅπερ ἔφερον Ἀσιατικὴ τίς φυλὴ ἀποικίσα εἰς Ἀλβανίαν.

κατηγορίας ὑπαγόμενοι ἀνήκουσιν εἰς τὸν αὐτὸν Ἀλβανικὸν λαὸν κατὰ τε τὴν γλῶσσαν, τὰς ἐθνικὰς παραδόσεις, τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα, ὑποστάντες ὁμοῦ καὶ αὐτοί, ὡς πάντες οἱ λαοὶ, παραλλαγὰς τινὰς κατὰ τὰς πολλὰς καὶ ποικίλας ἐθνολογικὰς καὶ πολιτικὰς μεταβολὰς τὰς γενομένας ἐν Ἀλβανίᾳ.

Γ'

Ὁ λιμὴν τῶν Ἀγίων Σαράντα — Λυκούριον — Ποσειδίων — Ἀκροκεραυνία ὄρη — Τεπελένη — Χειμάρρα — Ἡ κώμη Ἀγίου Σαράντα — Ἱστορία αὐτῆς — Οἰκτὰ ἢ κατόστασις ἐν ἡ διατελεῖ σήμερον — Ἀναχώρησις ἐξ Ἀγίων Σαράντα — Λεκανοπέδιον τοῦ Δελβίνου — Ὁ ποταμὸς Σάνθος — Ἡ κωμόπολις Νίβιτσα ἢ ἀρχαία πιθανῶς Μαιανδρία — Ἱστορία αὐτῆς — Ἡ κώμη Ἅγιος Βασίλειος καὶ Ἱστορία αὐτοῦ.

Τὰς μελέτας ταύτας ἠναγκάσθημεν νὰ διακόψωμεν, διότι ἡ θύελλα ἔπαισε καὶ ὁ Ἐσπερος ἄρας τὰς ἀγκύρας ἐξῆλθε τοῦ ὄρου τοῦ Βουθρωτοῦ καὶ ἤρξατο πλέων πρὸς τοὺς Ἅγιους Σαράντα.

Ἦδη ἐβλέπομεν, πρὸς Ν. μὲν τῶν Ἀγίων Σαράντα, τὸν λόφον τοῦ Λυκούριου μετὰ τῶν ἑρειπίων τοῦ ἐπ' αὐτοῦ δμωνύμου χωρίου¹ καὶ τὸ μέρος ὅπερ ἀπειλεῖ τὸ ἀκρωτήριο τῆς Χαονίας Ποσειδίων, πρὸς Β. δὲ τὴν μακρὰν σειρὰν τῶν Ἀκροκεραυνίων ὄρεων, ἐπιχειμένην τῆς θαλάσσης ἀπότομον καὶ ξηρὰν ἀπὸ τῆς ἀπέναντι τοῦ Αὐλῶνος γλώσσης τοῦ ἀκρωτηρίου Λιγκουέτας μέχρι τοῦ μέρους ὅπερ ἐβλέπομεν ἐκ τοῦ ἀτμοπλοίου, ἐγγὺς τῶν Ἀγίων Σαράντα, καὶ διήκουσαν μέχρι τοῦ Βουθρωτοῦ.

Ὅπισθεν τῆς φαλακρᾶς ταύτης σειρᾶς τῶν ὄρεων, ἧτις διακόπτεται ἐν τῷ μέσῳ ὑπὸ τοῦ εὐρέος λιμένος Πανόρμου, ἐκτείνεται ἡ Λιαπούρια ἢ ἐγκλείουσα τοὺς τολμηροὺς μὲν ἀλλὰ καὶ ἑλαστικὸὺς τὴν καρδίαν Λιάπιδας, ἢ Τεπελένη ἢ πατρὶς τοῦ νέου Λουγοῦρθα τῆς Ἀλβανίας, καὶ εἰς οὐχὶ πολὺ μακρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν Ἀγίων Σαράντα ἢ Χειμάρρα, ἢ ἀρχαία πιθανῶς πόλις τῆς Χαονίας Χίμαιρα καὶ τὸ ὀμώνυμον αὐτῇ διαμέρισμα.

Ἐπὶ τῆς σειρᾶς τῶν Ἀκροκεραυνίων ὄρεων, πρὸς Ν. τῆς Λιαπούριαις εἰς ἀπόστασιν ἑπτὰ περίπου λευγῶν ἀπὸ τοῦ μέρους ὅπου συναντῶνται οἱ ποταμοὶ Ἀφῶς καὶ Σουτσίστα καὶ οὐχὶ μακρὰν τῆς κώμης Νιβίτσης ἔκειντο παρὰ τὴν παραλίαν αἱ ἀρχαῖαι πόλεις Ἀπολλωνία καὶ Ἀμαντία² ὧν σώζονται ἔτι ἑρείπια ἀκροπόλεως καὶ τεμῆμα κίωνων. Ὀλίγον κατωτέρω μεταξὺ

¹ Ἐκεῖ ἀπέβη πρῶτον ἐν ἔτει 1878 τὸ Ἑλλήν. ἐπαναστατικὸν σῆμα ὅπερ ἐσκόπει νὰ ἐξεγείρῃ τὴν Ἠπείρον καὶ Ἀλβανίαν ἀλλ' ἀποτυχὼν διεσπάρη τῆδε κακίαις καὶ μόλις κατόρθωσε νὰ σωθῇ ἀπὸ τῶν ἐπιθέσεων τοῦ Ὀθωμανικοῦ στρατοῦ καταφυγὼν εἰς Ἑλλάδα. Τὸ χωρίον Λυκούριον κατεστράφη ἀρῆν βομβαρδισθὲν ὑπὸ τῶν Ὀθωμανικῶν πλοίων.

² Rouqueville, Voyage dans la Grèce Τόμ. Α' σελ. 274.

τῶν χωρίων Κηπαροῦ καὶ Πικέρνης ἔκειτο ἢ πόλις Σολοτὸν σημαίνουσα κατὰ τὴν Βυζαντινὴν ἐποχὴν καὶ κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἕνεκα τοῦ ὄρου φρουρίου τῆς, οὕτινος σώζονται ἑρείπια καλούμενα σήμερον τὸ κάστρον τοῦ Γραικοῦ.

Περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ὁ Ἐσπερος ἠγυροβόλησεν ἐν τῷ ὄρῳ τῶν Ἀγίων Σαράντα.

Οἱ Ἅγιοι Σαράντα ἦν ὁ πρῶτιστος¹ λιμὴν τῆς Χαονίας καὶ πολυάνθρωπος πόλις ὀνομαζομένη Ὀγγησιμος ἢ Ἀγγησιμος.

Κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶχε, κατὰ τὸν Μελέτιον, ἐπίσκοπον καὶ ναὸν φέροντα τὸ ὄνομα τῶν Ἀγίων Σαράντα, ὅπερ βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον προοίοντος τοῦ χρόνου, μετεδόθη καὶ εἰς τὴν πόλιν ἐπικρατήσαν τοῦ ἀρχαίου ὀνόματος Ἀγγησιμου. Τοῦ ναοῦ τούτου σώζονται σήμερον ἑρείπια τινά.

Βραδύτερον περὶ τὸν βον μ. Χ. αἰῶνα οἱ Ἅγιοι Σαράντα ἠρημώθησαν ὑπὸ τῶν Γάθων ἔκροτε δὲ φαίνεται, ὅτι ἐξηφανίσθησαν ἐντὸς τῶν ἐρειπίων τῆς καταστροφῆς, διότι οὐδαμοῦ τῆς Ἱστορίας ἀπαντῶσι μέχρι τοῦ ἔτους 1822, ὅτε ὁ Τουρκικὸς στόλος ὁ ἀποσταλεὶς ὑπὸ τῆς Υ. Πύλης κατὰ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ ἠγυροβόλησε κάτωθεν τῶν Ἀκροκεραυνίων ὄρεων· οἱ δὲ Ἅγιοι Σαράντα μετὰ τοῦ μικροῦ φρουρίου τῶν, κατελήφθησαν ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Μπαμπᾶ-Πασσᾶ.

Σήμερον οἱ Ἅγιοι Σαράντα εἶναι ἐμπορικὸς μόνον σταθμὸς περιέχων περὶ τοὺς εἰκοσιν ἀθλοῦς οἰκίους, ἐν οἷς ὑπάρχουσι τὰ γραφεῖα καὶ αἱ κατοικίαι τοῦ Μουδίου², τοῦ τελῶνου καὶ τῶν πρακτόρων τῆς Ἑλλ. ἀτμοπλοικῆς εταιρίας³ καὶ τοῦ Lloyd, ἀποδῆμαι τινὲς ἐμπορευμάτων ἀποστελλομένων εἴτε ἐκ Κερυράρας, εἴτε ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Ἠπείρου καὶ Ἀλβανίας καὶ αἱ κατοικίαι ἐμπορικῶν τινῶν καταδικασμένων νὰ ζῶσιν ἐκεῖ.

Διὰ τοῦ σταθμοῦ τούτου, ὡς ὑψηλότερον διὰ τοῦ Αὐλῶνος, γίνεται ἡ ἐξαγωγή τῶν ὀλίγων προϊόντων τῆς Β. Δ. Ἠπείρου καὶ κάτω Ἀλβανίας καὶ ἐνίστε τῆς Κεντρικῆς Ἠπείρου καὶ ἡ εἰσαγωγή τῶν ἀναγκασιούτων αὐτοῖς ἐμπορευμάτων.

Τὴν ἐμπορικὴν ταύτην σπουδαιότητα τοῦ σημείου τούτου τῆς Β. Δ. Ἠπείρου οὐδὲ νὰ φαντασθῇ δύναται ὁ ξένος ὁ τὸ πρῶτον ἐπισκεπτόμενος τὰ μέρη ταῦτα. Ὅταν ἴδῃ ὀλίγας καλύβας⁴ ρυπαρὰς ἀτάκτως καὶ ἐντὸς τοῦ βορβόρου βυθισμένας, ὅταν λέμβους σεσηπυῖα ἀναλαμβάνη νὰ

¹ Ἡ Χαονία εἶχε καὶ τὸν λιμένα Πανόρμον εἰς τὸ μέσον τῶν Κερυραίων ὄρεων (Στράβων).

² Κατὰ τὴν διοικητικὴν διαίρεσιν τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους, ὁ Μουδίου εἶνε ὁ κατώτατος διοικητικὸς ὑπάλληλος.

³ Δυστυχῶς ἀπὸ τινος χρόνου ἡ Ἑλληνικὴ αὕτη εταιρία διέκοψε τὴν ἀκτοπλοίαν τῆς Ἀλβανίας.

⁴ Τοιαύτη ἦτο ἡ κατάστασις ἐν ἔτει 1886, ὅτε ὁ γράφων ἦτο Πρόξενος ἐν Ἀργυροκάστρῳ. Ἰσως ἔκτοτε ἢ κατὰστασις αὕτη ἐβελτιώθη.

ἀποβιβάσῃ αὐτὸν ἐπὶ τῆς ἀκτῆς, εἰς ἣν ὁμοῦ δὲν δύναται νὰ πλησιάσῃ, διότι τὰ ὕδατα εἶναι ἀβαθῆ καὶ εἶναι ἠναγκασμένος ἢ νὰ ἐξέλθῃ πηδῶν ἐπὶ τινῶν λίθων ἐρρομμένων τῆδε κακίαις, καθ' ἣν περιπτώσιν δὲν ἐξέρχεται ἀβρόχοις ποσὶν, ἢ νὰ ἐπιβῇ τῶν ἰσχυρῶν ὀμοπλατῶν τοῦ λεμβοῦ, πᾶν ἄλλο δύναται νὰ φαντασθῇ ἢ ὅτι οἱ Ἅγιοι Σαράντα εἶναι ἐμπορικὸς λιμὴν.

Ἐν τῷ ἀθλίῳ τούτῳ μέρει, οὕτινος οἱ ὀλίγοι κάτοικοι ἔχουσιν ὡς μόνην παραγωγήν καὶ διασκέδασιν τὴν εὐκολίαν μεθ' ἧς δύναται νὰ μεταβαίνωσιν εἰς τὴν κατέναντι κειμένην Κερυραῖαν, ὄφειλον νὰ διέλθω τὴν νύκτα, διότι εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατον νυκτερινὸν ταξίδιον εἰς τὰ μέρη ταῦτα εἰς ἃ, ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως ἀμαξιτῆς ὁδοῦ, εἶναι ἐντελῶς ἀγνωστος ἢ ἀμαξα, μόνον δὲ μέσον συγκοινωνίας εἶναι οἱ ἵπποι καὶ οἱ ἥμιονοι.

Οὐδαμοῦ ἄλλου πιστεύω, ὅτι ἡ φιλοξενία θὰ ἦναι τόσον πολῦτιμος καὶ ἡ ἐγγνωμοσύνη τοῦ ξενηζόμενου πρὸς τὸν ξενίζοντα τόση, ὅση ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, καὶ ὅπου καὶ ἐγὼ ἠσθάνθηκα πρὸς τὸν ξενίσαντά με κατὰ διαταγὴν τοῦ Δικαιοῦ Κον Παμόχαν, διότι εἶναι φρικώδης ἡ διανυκτερεύσις ἐν τῷ ρυπαρῷ καὶ ἠρειπωμένῳ χανίῳ, ὅπερ χρησιμεύει ὡς ξενοδοχεῖον εἰς τοὺς ταξειδιώτας τοὺς μὴ δυνηθέντας νὰ ἀναχωρήσωσιν ἐντὸς τῆς ἡμέρας.

Τὴν ἐπιούσαν ἠγέρθη λιαν πρωτὶ Τελεῖα γαλήνη εἶχε διαδεχθῆ τὴν θύελλαν ἧτις ἐμαίνετο τὰς προηγούμενας ἡμέρας· τὰ νέφη αἶτινα ἐκάλυπτον τὸν ὄριζοντα εἶχον διαλυθῆ καὶ ὁ ἥλιος στίβων ἔδιδε ζωὴν εἰς τὸν τόπον, ὅστις τὴν προτεραιάν μοι εἶχε φανῆ ἀληθῆς τάφος.

Οἱ ἵπποι, οὓς εἶχον ζητήσαι, εἶχον φθάσει ἐκ Δελβίνου, καὶ ὁ ὀδηγῶν αὐτοὺς ἀρειμάνιος Ἀλβανὸς φορῶν τὴν λευκὴν φουστανέλλαν καὶ τὰ περιηργυρωμένα ὄπλα του μὲ προσεκάλεσεν ὅπως ἱπεύσω.

Ἀνήλθομεν ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ δεσποζόντος τῶν Ἀγίων Σαράντα, δι' ὁδοῦ πρὸ ὀλίγου χρόνου κατασκευαζομένης. Ἐκ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ἀποκαλύπτεται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν εὐρὺ καὶ γραφικὸν λεκανοπέδιον διαρρέομενον ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Παύλας τοῦ ἀρχαίου Σάνθου, ὅστις πηγάζων ἐκ τοῦ ὄρους Τσοραΐδες (Tchoraïdes) ἐκβάλλει εἰς τὴν λιμνὴν Πιλόδι (Pélode).

Μεταξὺ τοῦ ποταμίσκου τούτου καὶ τῆς Βιστρίτσας καὶ εἰς ἀπόστασιν ἡμισείας ὥρας ἀπὸ τοῦ Δελβίνου ἀπαντῶσιν ἑρείπια τειχῶν ὕδραγωγείων καὶ οἰκῶν καὶ τινα κιονόκρανα γοτθικά. Ὁ Rouqueville φρονεῖ μὴ στηριζόμενος ὁμοῦ ἐπὶ μαρτυρίας τινὸς ἱστορικῆς, ὅτι ὑπῆρχεν ἐκεῖ ἢ ἀρχαία πόλις Φοινίκη ἢ μνημονεύουσαν ὁ Στράβων, ὁ Πτολεμαῖος καὶ ὁ Προκόπιος.

Πρὸς βορρᾶν τοῦ λεκανοπεδίου τούτου διακοπτόμενον ἐνιαχοῦ ὑπὸ λοφίσκων τινῶν γλοερῶν καὶ ἐκτεινομένου μέχρι τῆς πόλεως τοῦ

Δελβίνου φαίνεται ἐφ' ὑψηλοῦ λόφου τῶν Ἀκροκεραυνίων ὄρεων ἢ Νίβιτσα, πλουσία κωμόπολις οἰκουμένη ἐφ' Ἑλλήνων, καὶ ὀλίγον κατωτέρω τὸ ἐφ' Ἑλλήνων ἐπίσης οἰκούμενον χωρίον Ἅγιος Βασίλειος.

Εἰς Νίβιτσαν εἶχε καταφύγει ἐν ἔτει 1648 ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ Πάπα Νεόφυτος Ροδιῶς ὁ Κύπριος ὅπως προσηλυτίσῃ τὴν Ἠπειρον εἰς τὸν Καθολικισμόν, ἀλλ' ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ κακῶς κακῶς¹.

Περὶ τὴν Νίβιτσαν εἶχε συναφθῆ σφοδρὰ μάχη ἐν ἔτει 1683 μεταξὺ τοῦ Πασσᾶ τοῦ Δελβίνου καὶ τῶν Χειμαρριωτῶν, οὓς εἶχεν ἐπαναστατήσῃ κατὰ τῶν Τούρκων ὁ Μοροζίνης, καὶ οἵτινες ἐνίκησαν τὸν Πασσᾶν.

Ἡ πόλις αὕτη μετὰ τοῦ Ἁγίου Βασιλείου ἦσαν ἐλεύθεραι ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Πασσᾶ τοῦ Βερατίου, εἰς ὃν ἐπλήρωναν μικρὸν τινὰ φόρον οἱ κάτοικοι αὐτῶν, κατ' ἀρχαίον ἔθιμον, ἀπὴρχοντο τῆς πατρίδος των, ὅπως κατατάσσονται εἰς τὸ βασιλικὸν Μακεδονικὸν σύνταγμα ὑπὸ τὰς σημαίας τῶν Βουρβόνων τῆς Νεαπόλεως· ἀλλ' ἢ ὑπηρεσία των αὕτη ἦτο προσωρινή, διότι μετὰ τινὰ χρόνον ἐπανήρχοντο εἰς τὴν πατρίδα

¹ Σάβα Τουρκοκρατούμενη Ἑλλάς.

ΑΙ ΠΡΟΟΔΟΙ ΤΗΣ ΑΕΡΟΝΑΥΤΙΚΗΣ

Ὁ παλαιὸς πόθος τῆς ἀνθρωπότητος ὁ ἐκδηλούμενος εἰς τὸν γνωστὸν ἀρχαῖον μῦθον περὶ Ἰκάρου, ἐπέκρωτο νὰ πραγματοποιηθῇ εἰς τὰς ἡμέρας μας. Ὁ ἐφευρετικὸς νοῦς τοῦ ἀνθρώπου, ἐπιθυμῶν νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὰ δεσμὰ τοῦ καιροῦ καὶ τοῦ διαστήματος, δὲν ἔπαυσε νὰ σκέπτεται, νὰ ἐργάζεται καὶ νὰ θυσιάζεται διὰ τὴν ἰδέαν αὐτὴν καὶ ἐπὶ τέλους κατώρθωσε νὰ δαμάσῃ καὶ αὐτὸ τὸ πλέον δυσνόητον τῶν στοιχείων: τὸν ἀέρα.

Ἡ φυσικὴ γνωρίζει δύο μεθόδους τῆς ἀνψώσεως εἰς τὸν ἀέρα: τὴν ἀεροστατικὴν καὶ τὴν ἀεροδυναμικὴν. Εἰς τὴν πρώτην χρησιμεύουν μηχανήματα περιέχοντα ἀέρια ἐλαφρότερα ἀπὸ τὸν ἀέρα, τὰ ὁποῖα ἀννυφώνονται χωρὶς ἐξωτερικῆν κινητήριον δύναμιν. Παράδειγμα τοῦ εἴδους τούτου εἶναι τὸ γνωστὸν ἀερόστατον τὸ ὁποῖον ἐφευρέθη τῷ 1783 ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Μοντολφιέρου εἰς τὴν Γαλίαν καὶ κατ' ἀρχὰς ἀννυφάνετο μετὰ τὴν βοήθειαν θερμαινόμενου καὶ διὰ τοῦτο ἐλαφροτέρου ἀέρος, ἔπειτα ὑδρογόνου

καὶ ὑπερήσπιζον ἡρωικῶς κατὰ πάσης ἀδίκου ἐπιθέσεως.

Ἡ εὐδαιμονία τῶν δύο τούτων μικρῶν πόλεων διήγειρε τὸν φθόνον καὶ τὰς ἀρπακτικὰς διαθέσεις τοῦ Ἄλῃ - Τελελενῆ. Τὴν νύκτα τῆς Ἀναστάσεως (1798) ἐν ᾗ πάντες σχεδὸν οἱ κάτοικοι περὶ τὰς ἑξ ἑκατάδας ἦσαν ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις, αἱ ἀγρία ὄρδα αὐτοῦ ἐπιδραμοῦσαι αἰφνιδίως τοὺς κατέσφαξαν ἐντὸς αὐτῶν οἱ ὀλίγοι περισσθέντες ἐκ τῆς σφαγῆς ἐπυροπολήθησαν ἐν ταῖς οὐαῖαις των ἢ ἀπυρροπολήθησαν.

Πρὸς Νότον τοῦ λεκανοπεδίου τούτου ἐκτείνεται μέγα καὶ πυκνὸν δάσος ἐκ δρυῶν, ὅπερ καθίστησι μεγαλοπρεπὴ τὴν περὶ αὐτὸ φύσιν. Ἡ ἀκόλουσις αὕτη περιστέλλει ὁπωσδήποτε τὸν ἥλιον, ὃν ἐμποεῖ τοῖς ὁδοιπόροις ἢ περὶ αὐτοῦ φήμη ὡς κρησφυγέτου διαφόρων ληστρικῶν συμμοριῶν, αἵτινες λυμάλνονται ἐνίοτε τὰ περὶχωρα.

Ἐν τῷ λεκανοπεδίῳ τούτῳ, ὡς καὶ ἐν ταῖς πρὸς Β. καὶ Ν. αὐτοῦ παραλλήλαις χώραις δεινὸς ἐτελεῖτο ἀγὼν ἐφ' ὀλοκήρους αἰῶνας μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ λήγοντος μεταξὺ τῶν Ἀλβανῶν καὶ τῶν Μεκεδόνων, τῶν Ρωμαίων, πάντων τῶν Ἀσιατικῶν φύλων τῶν ἐπιδραμόντων ἐπὶ τὴν Εὐρώπην, τῶν Βυζαντινῶν, τῶν Σταυροφόρων, τῶν Τούρκων, τῶν Ἰσπανῶν καὶ τῶν Ἑνετῶν.

καὶ φωταερίου. Ἐπειδὴ τὰ ἀερόστατα ὑψώνονται μόνον πρὸς τὰ ἄνω καὶ δὲν ἔχουν κινητήριον δύναμιν ἐνεργοῦσαν εἰς ὀριζοντίαν διεύθυνσιν, δὲν εἶναι διουκῆσιμα καὶ γίνονται παλίνιον τοῦ ἀνέμου. Διὰ τοῦτο, εὐθὺς μετὰ τὴν ἐφεύρεσιν αὐτῶν προσεπάθησαν πολλοὶ νὰ ἐπινοήσουν μέθοδον διὰ νὰ τὰ καταστήσουν διουκῆσιμα κατὰ βούλησιν. Ματαίως δὲ ἔγιναν δοκιμαὶ μετὰ κωπία καὶ ἔλικας ὑπ' ἀνθρώπων κινούμενα, διότι ἡ ἀνθρώπινος δύναμις δὲν ἐξαρκεῖ. Μετ' οὐ πολὺ ἠθέλησαν νὰ λύσουν τὸ ζήτημα μετὰ ἀτμομηχανὰς καὶ ἠλεκτρικὰς μηχανὰς, ἀλλὰ καὶ οὕτως ἀπέτυχον, διότι τοιοῦτοι κινητήρες σχετικῶς μετὰ τὸ βάρος των δὲν παράγουν ἀρκετὴν δύναμιν.

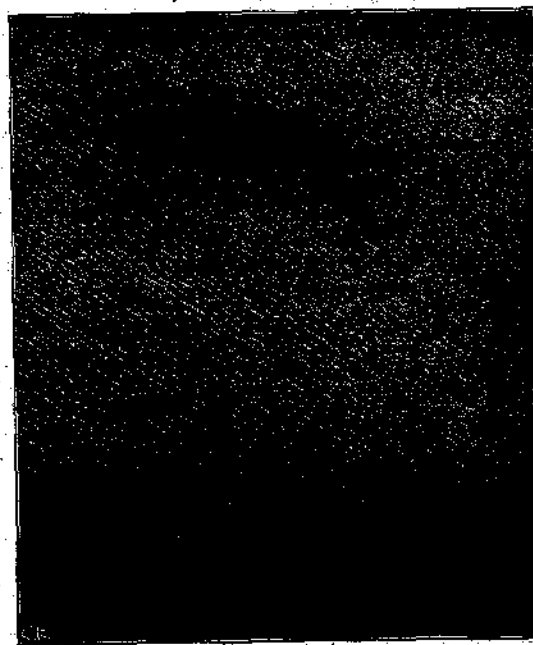
Ἐνόησαν ἐπὶ τέλους ὅτι ἡ λύσις τοῦ ζητήματος ἐνέκειτο εἰς τὴν κατασκευὴν πολὺ ἐλαφροῦ καὶ πολὺ δυνατοῦ κινητήρος.

Εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον εἶχον φθάσει ἐν τῷ μεταξὺ καὶ ἐκεῖνοι οἵτινες ἠθέλον νὰ κατακτήσουν τὸν ἀέρα μετὰ τὴν ἀεροδυναμικὴν μέθοδον.

Ἡ ἀεροδυναμικὴ μέθοδος εἶναι πολὺ παλαιά.

Γαλίαν τῷ 1743 ὁ μαρκήσιος de Bacqueville. Ἄλλὰ ἢ μετ' οὐ πολὺ γενομένη ἐφεύρεσις τοῦ ἀεροστατοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον ἔκτοτε συνεικνετρώθη τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κόσμου, διέκευεν ἐπὶ πολὺν καιρὸν τὰς δοκιμὰς. Οἱ ὀλίγοι καταγινόμενοι εἰς τὴν ἐφεύρεσιν ἀεροδυναμικῶν μηχανῶν ἠρκέσθησαν εὐτυχῶς εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ χάριτος σχεδίασιν ἢ ἐνίοτε κατασκευὴν μικρῶν ὑποδειγμάτων πτητικῶν μηχανῶν αἱ ὁποῖαι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἦσαν μάλλον—ὡς ἐπιτραπὴ ἢ λέξις—πρωτικαί!

Τότε ὁ Γερμανὸς μηχανικὸς Ὁθὼν Lilienthal εἰς τὸ Βερολίνον ἐχάραξε νέαν ὁδὸν εἰς τὴν ἀεροδυναμικὴν μέθοδον πτήσεως διὰ τῆς πρακτικῆς ἐρεῖνης τῶν νόμων αὐτῆς. Κατεσκεύασε δι' ἑαυτὸν μηχανὴν μετὰ πτέρυγας ὁμοίας πρὸς τὰς τῆς νυκτερίδος (ἀλλὰ μὴ κινουμένας) μετὰ τὴν βοήθειαν τῆς ὁποίας ἐπιτυχῶς ἐπέταξε πολὺ συχνὰ ἀπὸ ἑνα τεχνιτὸν λοφίσκον ὕψους 30 μέτρων, ἀνυφόμενος ἐναντίον τοῦ ἀνέμου, καὶ ἔπειτα ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ὀλισθαίνων πρὸς τὰ κάτω ἐφθασε (Ἐικὼν 1) εἰς ἀπόστασιν 300 ἕως 400 μέτρων. Δυστυχῶς ὁμοῦς πρὶν ἢ τελεοποιήσῃ τὴν μηχανὴν του, ὅπως προϋτίθετο διὰ καταλλήλου κινητήρος, τὸν ἀφῆρασε βίαιος θάνατος. Ἡ ἐργασία τοῦ μάρτυρος τούτου τῆς ἐπιστήμης δὲν ἐκάθη εὐτυχῶς, διότι τὰ ἀποτελέσματα τῆς πείρας καὶ τῶν σπουδῶν του εἶχε καταθέσει οὕτως εἰπεῖν εἰς τὰς συγγραφὰς του. Ἐπὶ τούτων βασιζόμενοι ἄνδρες τολμηροὶ εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ τὴν Γαλίαν ἔκυσαν πράγματι μετ' οὐ πολὺ τὸ ζήτημα τῆς ἀεροδυναμικῆς πτήσεως, ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἐφευρεθῆ ὁ ἀπαιτούμενος κινητήρ.

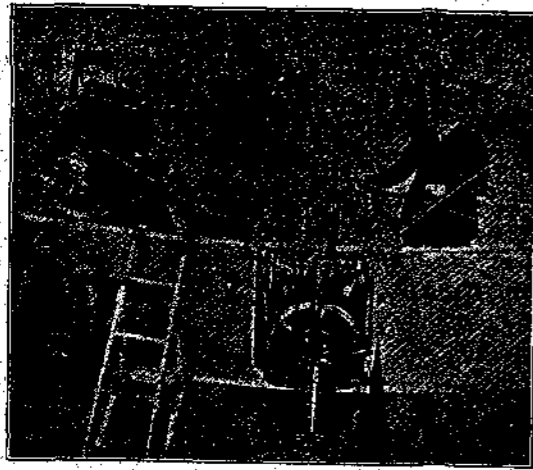
1. — Ἡ ἐλευθέρα πτήσις τοῦ Lilienthal.

Δὲν εἶναι καθόλου ἀπίθανον, ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τοὺς μύθους καὶ διηγήματα διαφόρων ἔθνων τῆς ἀρχαιότητος, ὅτι τότε ἤδη τολμηροὶ ἄνθρωποι εἶχον δέσει πτέρυγας τεχνητὰς ἢ μεγάλων πτητῶν εἰς τοὺς βραχίονας διὰ νὰ πετοῦν, ἀκριβῶς δὲ γνωρίζομεν ὅτι Ἄραφ μαθηματικὸς εἰς τὴν Ἰσπανίαν κατὰ τὸν ἑνατον αἰῶνα μ. Χ. ἐδοκίμασε νὰ πετάξῃ. Καὶ εἰς τὸν ἱππόδρομον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔγινε τοιαύτη δοκιμὴ ἐνώπιον τοῦ αὐτοκράτορος κατὰ τὴν αὐτὴν περίου ἐποχὴν¹. Ἐπειτα μετὰ σιγὴν πολλῶν ἑκατονταετηριδῶν μανθάνομεν ὅτι εἰς τὴν Βενετιανὴν ὁ Fausto Veranzio ἐρρίφθη ἀπὸ κωδωνοστάσιον μετὰ τὴν βοήθειαν τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἐφευρεθέντος ἀλεξιπτώτου, τῷ 1617. Ὁμοίαν ἐπιτυχὴν δοκιμὴν ἐξετέλεσεν εἰς τὴν

¹ Ἀνέγνωσα περὶ τῆς πτητικῆς αὐτῆς δοκιμῆς πρὸ ἑτῶν ἐν τινὶ Βυζαντινῷ ἱστορικῷ. Ἴσως τις τῶν Βυζαντινολόγων ἀναγνωστῶν ἐνθυμῆται ποῦ εὐρίσκειται τὸ ἀνέκδοτον καὶ λαμβάνει τὸν κόπον νὰ με εἰδοποιήσῃ.

2. — Ἡ ἀεροδυναμικὴ πτήσις τοῦ Farman.

3.—Τὸ σκάφος τοῦ γαλλικοῦ πηδαλιουχομένου αεροστάτου.

Τῷ 1887 ἤδη ὁ μηχανικός Daimler εἰς τὴν Βυρτεμβέργην εἶχε κατασκευάσει νέον κινητήρα, ἐκρηκτικὸν λεγόμενον, διότι χρησιμοποιεῖ τὰς ἐκρηξίμους μίγματος ἐκ βενζίνης καὶ αἵρος. Ἡ βιομηχανία τῶν αυτοκινήτων ἦτο τὸ πρῶτον ἀποτέλεσμα τῆς ἐφευρέσεως ταύτης. Ἡ Γαλλία καὶ ἡ Γερμανία ἠμυλλῶντο νὰ τελειοποιήσουν τὸν νέον κινητήρα καὶ νὰ τὸν καταστήσουν χρησιμὸν καὶ διὰ τὴν ἀεροναυτικήν καὶ κατασκευάζονται σήμερον κινητήρες τῶν ὁποίων ἕκαστος χιλιόγραμμα τοῦ βάρους ἀναλογεῖ με μίαν δύναμιν ἵππου!

Αἱ συνέπειαι τοῦ θριάμβου τούτου τῆς τεχνικῆς ἐπιστήμης δὲν ἤρρησαν νὰ ἐπηρεάσουν καὶ τὴν ἀεροναυτικήν. Οἱ ἀδελφοὶ Wright εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἀφ' οὗ εἶχον ἐκγυμνασθῆ εἰς τὴν ἐλευθέραν πτήσιν κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Lilienthal, κατόρθωσαν πρῶτοι τῷ 1903 νὰ ἐκτελέσουν πραγματικὴν πτήσιν με μίαν μηχανὴν συνισταμένην ἀπὸ δύο στερεὰ ἐπίπεδα (πτέρυγας) με πηδάλια διὰ τὸ ὕψος καὶ τὸ πλάγιον καὶ κινητήρα με ἔλικα. Διατείνονται μάλιστα ὅτι τῷ 1905 ἤδη

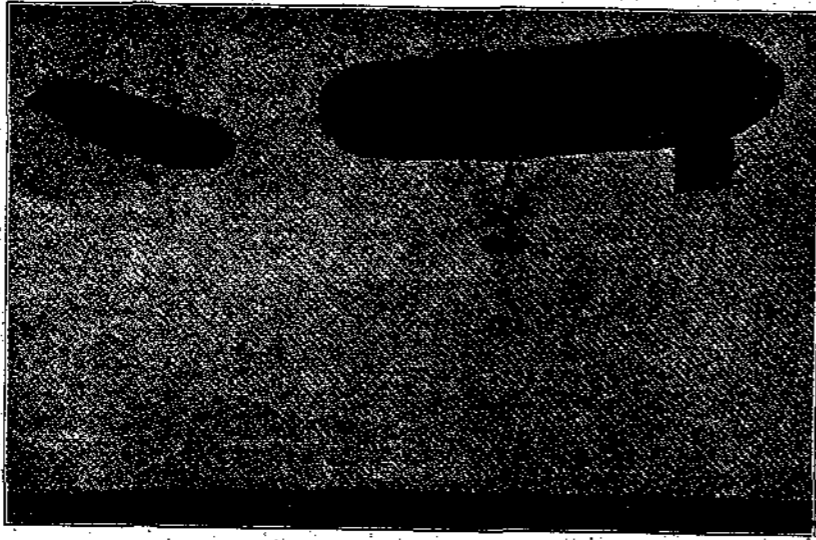
ἐξετέλεσαν ἐπιτυχῶς πτήσιν 44 χιλιομέτρων εἰς 38 λεπτά καὶ 3 δευτερόλεπτα!

Αἱ πτητικαὶ συσκευαὶ αὗται αἱ ὁποῖαι ὁμοιάζουν πολὺ πρὸς τοὺς λεγομένους δράκοντας, τὸ γνωστὸν κινεζικὸν παιγνίδιον, λέγονται καὶ ἀεροπλάνα. Με τοιοῦτον ἀεροπλάνον πρῶτος εἰς τὴν Εὐρώπην ἐπὶ ἐπιτυχῶς ὁ κ. Ferber εἰς Παρισίους τῷ 1903. Ἀλλὰ μόλις τῆ 3 Ἰανουαρίου 1908 ὁ Ἄγγλος Henry Farman εἰς Παρισίους με γαλλικὴν μηχανὴν κατεσκευασμένην ὑπὸ τοῦ κ. Voisin καὶ με κινητήρα Antoinette κατὰ τὸ σύστημα Levasseur ἐκέρδισε τὸ μέγα βραβεῖον ἐκτελέσας ἐπιτυχῶς πτήσιν ἑνὸς χιλιόμετρον εἰς καμπύλην καὶ ἐπιστρέψας εἰς τὸν τόπον τῆς ἀναχωρήσεως! (Εἰκὼν 2).

Εἰς τὴν Γαλλίαν ἔχουν τώρα 14 πτητικὰς μηχανὰς διαφόρων συστημάτων ἐν ᾧ εἰς τὰ ἄλλα κράτη εἶναι δυστυχῶς ἀκόμη πολὺ ὀπίσω.

Ὁ ἐκρηκτικὸς κινητήρ, ὡς εἶδομεν, ἔχει λύσει τὸ πρόβλημα τῆς ἀεροδυναμικῆς πτήσεως, συγχρόνως δὲ ἔλυσε καὶ τὸ τοῦ διοικησίμου τῶν αεροστάτων. Καὶ εἰς τοῦτο πάλιν ἠμυλλῶντο ἡ Γαλλία καὶ ἡ Γερμανία καὶ ἀπέκτησαν εἰς σχετικῶς μικρὸν καιρὸν καὶ αἱ δύο πηδαλιουχοῦμενα αεροστάτα. Κατὰ τὸ παράδειγμα αὐτῶν καὶ τὰ ἄλλα κράτη τώρα ἤρριον νὰ κατασκευάζουν πηδαλιουχοῦμενα αεροστάτα.

Τὰ πηδαλιουχοῦμενα αεροστάτα διαίρουσιν εἰς τρία συστήματα: τὰ λεγόμενα μεταλλικὰ, ἡμιμεταλλικὰ καὶ μὴ μεταλλικὰ. Μεταλλικὰ ὀνομάζονται

4.—Τὰ γερμανικὰ πηδαλιουχοῦμενα αεροστάτα τοῦ Gross καὶ τοῦ Parseval.

τὰ περιέχοντα στερεὸν πῆγμα μεταλλικόν (ἐξ ἀργιλίου καὶ χάλυβος) με περικάλυμμα εἰς τὸ ὁποῖον εὐρίσκονται οἱ ἀεριοῦχοι σάκκοι. Ἡμιμεταλλικὰ λέγονται τὰ ἔχοντα μόνον στερεὸν πῆγμα κάτωθεν τοῦ ἀεριοῦχου σάκκου, καὶ μὴ μεταλλικὰ τέλος τὰ μὴ ἔχοντα στερεὰ μέρη ἐκτὸς τοῦ κινητήρος.

Ἐν ᾧ εἰς τὰ μεταλλικὰ τὸ μεταλλικόν πῆγμα καὶ τὸ περικάλυμμα αὐτοῦ διατηρεῖ ἀναλλοίωτον τὴν μορφήν των—τὸ ὁποῖον εἶναι σπουδαιότατον διὰ τὴν ἀντίστασιν των εἰς τὸν αἶρα—εἰς τὰ ἡμιμεταλλικὰ καὶ μὴ μεταλλικὰ ἕνεκα τοῦ διαχωρητοῦ τοῦ ἀεριοῦχου σάκκου καὶ τῆς ἐλλείψεως στερεοῦ πῆγματος ἐπιτυγχάνεται ἡ διατήρησις τῆς ἐξωτερικῆς μορφῆς διὰ δευτέρου ἐντὸς τοῦ ἀεριοῦχου εὐρισκομένου σάκκου, εἰς τὸν ὁποῖον πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ κενοῦ ἐμφυσᾶται ἀήρ ἅμα εἶναι ἀνάγκη.

Εἰς τὸ σκάφος τῶν αεροστάτων εὐρίσκειται ὁ κινητήρ με μίαν ἢ δύο ἔλικας καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἐργαλεῖα καθὼς καὶ τὸ πλήρωμα (Εἰκὼν 3). Ἐκτὸς τῶν πηδαλιῶν ἔχουν συνήθως μερικὰ ἀκίνητα ἐπίπεδα διὰ τῶν ὁποίων ἐμποδίζονται δυσάρεστοι ταλαντεύσεις τοῦ αεροστάτου.

Ἡ Γαλλία ἔχει ἤδη ἀεροναυτικὸν στόλον πολὺ ἀξιόλογον, συνισταμένον ἐξ ἡμιμεταλλικῶν καὶ μὴ μεταλλικῶν αεροστάτων με ἀρκετὴν ταχύτητα.

Εἰς τὴν Γερμανίαν ἔχουν τώρα τρία πηδαλιουχοῦμενα αεροστάτα ἔτοιμα καὶ μερικὰ κατασκευάζονται. Εἶναι δὲ τὸ μὴ μεταλλικὸν τοῦ συνταγματάρχου Parseval (Εἰκὼν 4 δεξιά), τὸ ἡμιμεταλλικὸν τοῦ συνταγματάρχου Gross (Εἰκὼν 4 ἀριστερά), τὰ ὁποῖα ἕως τώρα ἔμειναν ὀκτῶ καὶ πλέον ὥρας εἰς τὸν αἶρα με ταχύτητα εἰκοσι περίπου χιλιομέτρων τὴν ὥραν, καὶ τέλος τὸ κολοσσιαῖον μεταλλικὸν αεροστάτον τοῦ στρατηγοῦ κόμητος Φερδινάνδου von Zeppelin, χωρητικότητος 11,300 κυβικῶν μέτρων ὕδρογονου, ἔχον δύο σκάφη με δύο κινητήρας καὶ τέσσαρας ἔλικας, ἠλεκτρικὸν προβολέα καὶ μηχανὴν ἀσυρμάτου τηλεγράφου. Τὸ πλήρωμα τοῦ αεροστάτου τούτου εἶναι ἐξ ἕως δώδεκα ἀνδρες ἔχει δὲ ταχύτητα 50 χιλιομέτρων τὴν ὥραν ὅταν ἐργάζονται καὶ οἱ δύο κινητήρες, καὶ 36 χιλιομέτρων ὅταν ἐργάζεται ἕνας μόνον. Ἡ ταχύτης αὕτη κατὰ τὰς μετεωρολογικὰς παρατηρήσεις μας ἔφαρκε διὰ νὰ νικήσῃ 82% τῶν ἐνταῦθα ἐπικρατούντων ἐναντίων ἀνέμων, ἀξάνεται ὁμως ἅμα πνέῃ οὐριος (Εἰκόνες 5 καὶ 6).

Ἐὰν καὶ τὰ ἄλλα συστήματα ἔχουν μεγάλα προτερήματα, ἰδίως στρατιωτικά, ὁμως τὸ ἀεροστάτον τοῦ κόμητος von Zeppelin εἶναι ἴσως τὸ πρῶτον τὸ ὁποῖον ἀνταποκρίνεται εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς συγκοινωνίας καὶ τῆς στρατιωτικῆς ἐν ταυτῷ. Κατὰ τὸν κόμητα von Zeppelin θὰ ἔχωμεν μετ' οὐ πολὺ συγκοινωνίαν διὰ μέσου τοῦ αἵρος ἢ ὁποῖα κατ' ἐλάχιστον δρον θὰ φέρῃ εἰσόδημα 10%.

Ἄς λάβωμεν ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν στρατιωτικὴν σπουδαιότητα τοῦ πηδαλιουχομένου αεροστάτου: χρησιμεύει ὄχι μόνον πρὸς κατασκόπευσιν τοῦ ἐχθροῦ, ἀλλὰ καὶ ὡς πολεμικὸν ἀεροσκάφον ὀπίσθον ἐκρηκτικῆς ὕλης εἰς τὰς πυροβολαρχίας καὶ τὰ πολεμικὰ πλοῖα. Τὸ ἀεροσκάφον τοῦ κόμητος von Zeppelin τιμώμενον 500,000 μάρκων με πλήρωμα ἐξ ἀνδρῶν δύναται νὰ καταστρέψῃ ἐν ὀλίγῃ ὀφθαλμοῦ πολεμικὸν πλοῖον ἀξίας 36 εκατομμυρίων μάρκων με πλήρωμα 900 ἀνδρῶν!

Τὰ πλείστα κράτη τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς, καὶ ἀκόμη ἡ Τουρκία καὶ ἡ Βουλγαρία εἰς τὰ ἀεροναυτικὰ τάγματα των ἔχουν προσωπικὸν καλῶς ἐξησκημένον καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ἐλεγκτὸν, τὸ ὁποῖον τώρα δύναται νὰ χρησιμοποιήσων καὶ διὰ τὰ πηδαλιουχοῦμενα αεροστάτα. Πρὸς τούτους καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ εἰς τὴν Γερμανίαν ὑπάρχον ἀεροναυτικοὶ σύλλογοι με ἰδικὰ των αεροστάτα καὶ με πλείστους διοικητὰς αεροστάτων καὶ ἀπειρα μέλη, καὶ οὕτως ἐν καιρῷ πολέμου δὲν ὑπάρχει λειψανδρία.

Οἱ ἀεροναυτικοὶ σύλλογοι παντὸς κράτους ἀποτελοῦν ἐθνικὸν σύνδεσμον, οἱ δὲ ἐθνικοὶ σύνδεσμοι ἠνωμένοι ἀποτελοῦν τὴν Διεθνή Ἀεροναυτικὴν Ὀμοσπονδίαν τῆς ὁποίας πρόεδρος εἶναι ὁ πρίγκιψ Ρολάνδος Βοναπάρτης.

Εἰς ὅλα ταῦτα δυστυχῶς ἡ Ἑλλὰς ἀποτελεῖ θλιβερὰν ἐξαίρεσιν διὰ τὴν ὁποῖαν δὲν πταίει μόνον ἡ γεωγραφικὴ θέσις τῆς. Καλλίστα γνωρίζομεν κατὰ ποιῶν καὶ πόσων δυσχερειῶν θὰ προσέκρουεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ ἰδρνας ἀεροναυτικῶν συλλόγων ἐπειδὴ ὁμως ὡς βᾶσις τοιαύτης ἐπιχειρήσεως ὑπάρχον ἤδη ἐκεῖ μετεωρολογικὸι σταθμοὶ καὶ ἐργαστᾶσιον φωταερίου, καὶ ἐπειδὴ καὶ ἀνδρες φιλοπάτριδες, τολμηροὶ καὶ εὐποροὶ δὲν λείπουν, δὲν θὰ παύσωμεν νὰ ἐλπίζωμεν καὶ νὰ εὐχώμεθα ὅπως ἔλθῃ γρηγόρα ἡ ὥρα καθ' ἣν θὰ ἴδωμεν καὶ τὸ πρῶτον Ἑλληνικὸν αεροστάτον ἀνυψούμενον πρὸς τὸν οὐρανόν.

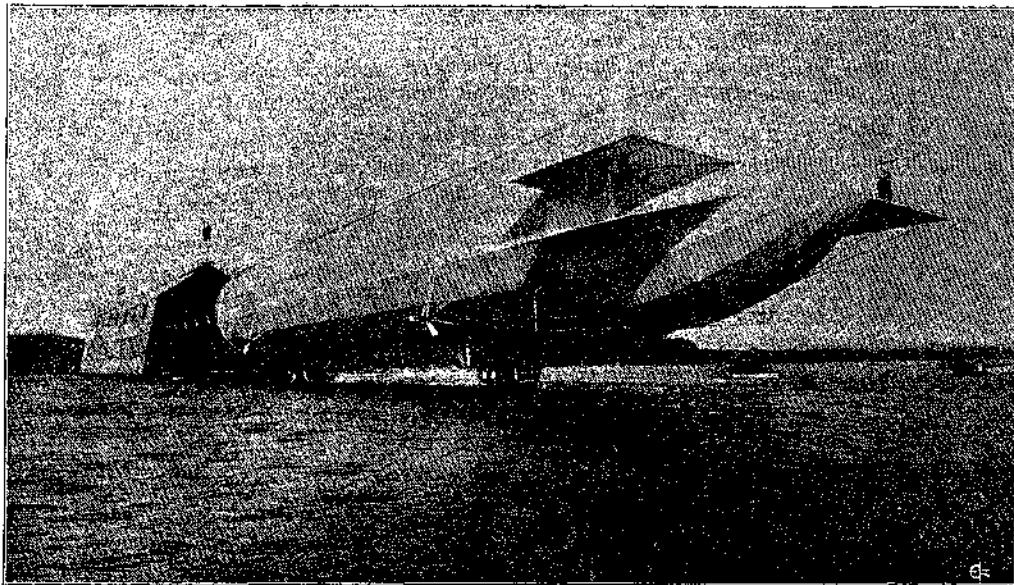
ΕΡΒΕΡΤΟΣ ΚΡΥΓΓΕΡ

Μέλος τοῦ ἐν Βερολίνῳ Ἀεροναυτικοῦ Συλλόγου

5. — Το μέγα πηδαλιουχούμενον αερόστατον του von Zeppelin
ὑπεράνω τῆς λίμνης Bodensee.

6. — Το αερόστατον του von Zeppelin ἐπιστρέφον εἰς τὸ ὑπόστεγόν του.

ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑ ΥΠΟ Ι. ΕΔΜ. ΑΜΑΝ

ΤΩΡΙΝΑ ΚΑΙ ΠΕΡΑΣΜΕΝΑ

Αι απόκρουσες άλλοτε.—Μυστηριώδης καταγωγή της γκαμήλας.—Ο ψαρράς και τα ρόπαλα.—Διασκεδάσεις οικογενειακά.—Το γαϊτανάκι.—Περιγραφή μιας έσπερίδας.—Υποδοχή μετημφισμένων εις την Ρωσικήν πρεσβείαν.—Μάχη εις το ύψος του έσπιτόριον.

Πρό δόλιγων ημερών ο κ. Δ. Καμπούρογλους ο βιογράφος των Τουρκοκρατουμένων Αθηναίων, μάς διηγήθη εις ένα εφθονό κύκλον πώς εορτάζοντο αι Απόκρουσες επί τουρκοκρατίας. Έάν αφαιρεθῆ ἡ ελευθερία τὴν ὁποίαν ἔχομεν σήμερον, εἴαν προστεθοῦν ὀλίγα διατιγα Διονυσιακῆς ἐλευθερίας, ἡ διαφορὰ τῶν Ἀπόκρουσων τῆς μαῦρης ἐκείνης ἐποχῆς ἀπὸ τῶν Ἀπόκρουσων ποῦ ἀπέθαναν προχθὲς θάνατον ἐξ αἰτίας ἢ ἐξαντλήσεως, δὲν εἶναι μεγάλη.

Ἐγύριζαν καὶ τότε τοὺς δρόμους τῆς μικρᾶς πόλεως ἡ γκαμήλα καὶ ὁ ψαρράς μετὰ τὸ καλάμι, ὁ ὁποῖος ἐφάνη καὶ τὴν περασμένην Κυριακὴν προτείων τὸ ἄκρον ἐνὸς σχοινοῦ εἰς τὰ χασκοντα χαμῖνα. Ἡ διαφορὰ ἦτο ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰς τὸ ἄκρον τοῦ σχοινοῦ ἐδένετο αὐτὸ βραστό. Ἀλλὰ τότε τὰ αὐτὰ ἦσαν πάμφθινα. Τώρα δὲ τὸ αὐτὸν ἰσοδυναμεῖ μετὰ μίαν περιουσίαν, ἀστειότητες μετὰ αὐτὰ δὲν γίνονται. Ἰδοὺ ἀκόμη μίαν διαφορὰ ἐπὶ ἔλαττον.

Ὁ ἴδιος ο κ. Καμπούρογλους ὁμολόγησεν, ὅτι ἐστὶν ἀδύνατον ν' ἀνακαλύψῃ τὴν καταγωγὴν τῆς γκαμήλας. Ὅσον μακρὰ πρὸς τὰ ὀπίσω φθάνει ἡ μνήμη τῶν γαυαίδων μᾶς καὶ τῶν παπιδῶν μᾶς, ἀνακαλύπτεται ἡ γκαμήλα σημεῖον προέχον εἰς τὰ θεάματα τῶν Ἀπόκρουσων. Ποῖος τὴν ἀνεκάλυψε πρῶτος, ποῖος τὴν ἔβρισε καὶ εἰς τί ὄφειλεται ἡ δημοτικότης τῆς, εἶναι μυστήρια ἅπαντα. Ἡ συγκριτικὴ ἱστορία καὶ ἡ ἀρχαιολογία ἴσως κατορθώσουν μίαν ἡμέραν νὰ μᾶς δώσουν ὀριστικὰ πληροφορίας. Εἰς τὰ μεταξύ, περιμένοντες ὡς ἴδωμεν πῶς εορτάζοντο αι Απόκρουσες εἰς τὴν ἐποχὴν ἢ ὁποία προηγήθη τῆς ἰδικῆς μᾶς γενεᾶς.

***

Ὅλα τότε εὐκολώτερα, προχειρότερα, ἀφελέστερα. Εἰς τὰ σπῆτια συγκεντρώσεις οικογενειακά, στεναί, πρόσκλησεις κοινωνισμένα, τόσον καλά κοινωνισμένα ὥστε νὰ μὴ κατορθῶν ὁ τυχὼν νὰ εἰσχωρήσῃ.

Ὁ Ραγκαβῆς εἰς τὰ Ἀπομνημονεύματά του διηγῆται πῶς κάποτε, μὴ ὑπαρχούσης μουσικῆς, ἐγένετο χρῆσις σφυροῦ δια νὰ χορευθοῦν οἱ τότε γνωστοὶ χοροί. Εἰς τὴν ἀνωτέραν δὲ κοινωνίαν εἰσῆλθῃ ἔνωρις ἡ πολυτέλεια τοῦ πιάνου. Ὁ λαὸς ἐξηκολούθησε σφυρίζων ἐπὶ πολὺ ἀκόμη ἕως ὅτου ἡ Ἰταλία μᾶς ἐστειλε τὴν φουσα-

μόνικαν, πιάνο εὐκόλον, φθῆνὸν καὶ ἔχον τὸ πλεονέκτημα νὰ μεταφέρεται. Καὶ ἐνῶ μετρημένα εἰς τὰ δάκτυλα ἦσαν 9 ἀθηναῖα σπῆτια εἰς τὰ ὁποῖα ἐπαίξετο πιάνο, ὄλος ὁ ἄλλος λαὸς διεσκέδαζε μετὰ τὴν φουσαμόνικαν, τὰ ἑλληνικὰ ὄργανα ἢ καὶ μετὰ τὸ σφύριγμα.

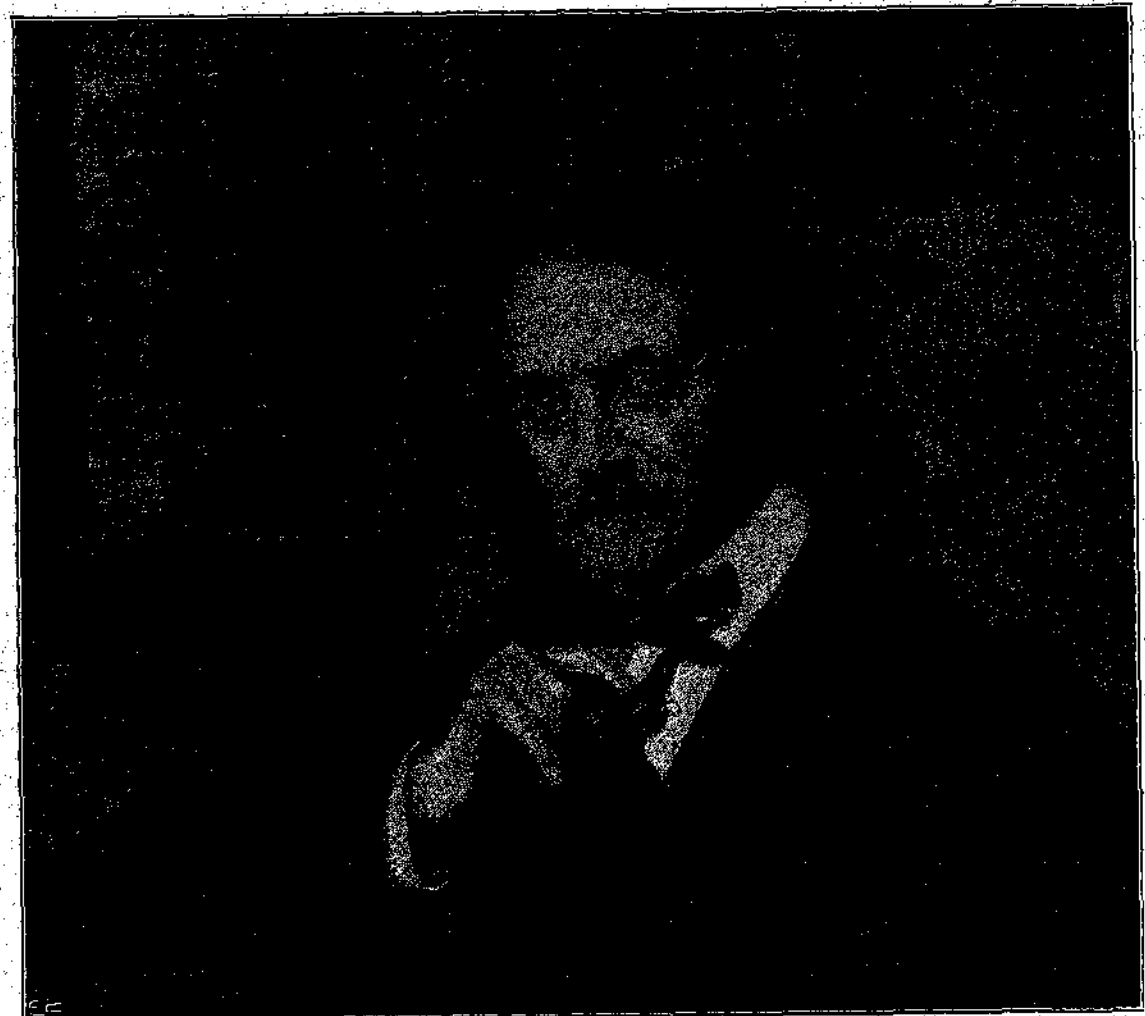
Διασκεδάσαν ὁμοῦ. Ἡ διασκέδασις δὲν ἀπῆλθε τὰς διαδικασίας τὰς ὁποίας ἀπαιτεῖ τώρα. Καθὼς ἦτο εἰς ὅλα εὐκολώτερα ἢ ζωη καὶ φυσικώτερα, εὐκολώτερα καὶ φυσικώτερα ἤρχετο τότε καὶ ἡ εὐθυμία.

Διὰ μίαν ἔσπερίδα τοῦ 1850 δὲν ἐχρειάζοντο παρὰ ὀλίγα πορτοκάλια, μερικά κάστανα καὶ κρασί, τὸ ὁποῖον εἶχε καθένας σπῆτι τοῦ. Ἐάν ἡ διασκέδασις παρετίγνετο, ἡ οἰκοδεσποινὰ ἐξηφανίζετο ὀλίγα λεπτὰ τῆς ὥρας, μετὰ τὰ ὁποῖα ἐπαγγέχετο φέρονσα χαλβᾶ. Τὸ γαλατομπούρεκο ἦτο πολυτέλεια σπανιώτερα. Καὶ ἀκόμη σπανιώτερα παρουσιαζέτο ἡ ἀνάγκη νὰ ἐκτεθῆ ὁ οἰκοδεσπότης εἰς τὰ ἔξοδα μεταμεσονύκτιου γεύματος, μολοντί εἰς αὐτὸ συνέτρεχον καὶ οἱ προσκεκλημένοι φέροντες καθένας κατὰ τὸ σπῆτι τοῦ.

Δύο σχεδὸν γενεαὶ ἐπέερασαν μετὰ αὐτὴν τὴν ἀφελῆ καὶ εὐκόλον ἀντέληψιν τῆς ἀποκηρύττης διασκέδασεως καὶ μολοντί αι Ἀθηναῖοι ἐσηματίζοντο πλέον ἀπὸ ὅλα τὰ στοιχεῖα ποῦ συνέτρεσαν ἀπ' ἔξω καὶ μολοντί ἡ ἀνωτέρα κοινωνικὴ τάξις εἰσῆρχετο εἰς πρεσβείας καὶ ἐταξείδευε εἰς τὴν Ἐθρώπην, τὰ κάστανα καὶ τὰ πορτοκάλια ἐφάρτησαν καλά, καὶ σώζονται ἀκόμη.

Ἀπὸ μίαν ἑφημερίδα εἰς τὴν ὁποίαν ὠραιόγραφος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καταστρώνει τὰς ἐντυπώσεις χοροῦ ἀποκηρύττου διακεκριμένης ἀθηναϊκῆς οικογενείας, ἀποσπῶμεν τὴν κατωτέρω περιγραφὴν.

«Αἱ νεάνιδες προσῆλθον κεκοσμημέναι ὡς ἐν εορτῇ καὶ συνοδευόμεναι ὑπὸ τῶν φιλοστόργων αὐτῶν γεννητόρων. Πάντας τοὺτους ὑπέδεξετο μειδίωσα καὶ ἀφελῆς ἡ οἰκοδεσποινὰ καὶ προσήνης ὁ οἰκοδεσπότης. Ἐνῶ δὲ αι νεάνιδες ἐρρίφθησαν εἰς τὴν μέθην τῆς Πολωνικῆς (Πολωνικῆ ἦτο ἡ ἐπὶ πολὺ κυριαρχήσασα Πολωνικὴ) ὑπὸ τοὺς ἤχους κινάρας ἢ ἁρμονικῶς ἀνέκρουεν ὁ υἱὸς τοῦ οἰκοδεσπότη, ἡ οἰκοδεσποινὰ περιέφερε βοηθουμένη ὑπὸ τῶν θεραπειῶν, δίσκουον ἐν οἷς τεμάχια πορτοκαλλίων, ἐπιπασμένα διὰ ζαχαρώσεως, καὶ κάστανα ἐψημένα καὶ μέλας οἶνος, κατασκευασθεῖς ἐκ τῶν σταφυλῶν τῆς οἰκιακῆς κληματαριᾶς. Ἡ χαρίεσσα τοῦ ταγματάρχου Κ. ἔφαλεν πρὸς κινάραν τὴν Νόρμαν καὶ τὸ ἄστρον τῶν Παραδοναβίων ἢ περικαλλῆς καὶ γόησσα Τασὴ Γ. ἔδιδε τὸ σύνθημα τοῦ χοροῦ. Περί τοῦ μεσονύκτιου οἰκοδοτεῖται χο-

ΠΡΟΣΟΠΟΓΡΑΦΙΑ

ΥΠΟ ΠΕΝΕ ΜΕΝΑΡ

ρίδιον, ὡσεὶ μύσχος σιτευτός, ἐκάλεσεν τοὺς φίλους καὶ τὰς φίλας εἰς εὐαχίαν, πάντες δὲ οἱ κεκλημένοι, ἂν τινες εἶχον προσέλη προσωπιδοφοροῦντες, ἀπῆλθον εἰς τὰ ἴδια, εὐχόμενοι τῷ οἰκοδεσπότη ὅπως καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἀγῆ τοιαύτας χαροποιὰς ἐσπερίδας ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.»

Σημειωτέον ὅτι ὁ οἰκοδεσπότης περὶ τοῦ ὁποῖου γίνεται λόγος, δὲν ἦτο τυχαῖος καὶ ἀσημος νοικοκύρης τῆς ἐποχῆς του, ἀλλὰ βουλευτῆς ὁ ὁποῖος ἔπειτα ἔγινε καὶ ὑπουργός, φέρων δὲ ἀριστοκρατικὸν ὄνομα.

***

Καὶ ἐνῶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰσῆρχετο τὸ τσαῖ καὶ τὰ μπισκότα, καὶ οἱ Βαυαροὶ προσεπάθουν ν' ἀντικαταστήσουν τὸ κρασί τὸ ὁποῖον

ἦτο ἀδύνατον νὰ συνειδίσουν, διὰ τῆς μύρας, καὶ ἐξωστράκίζοντο τὰ πορτοκάλια καὶ τὰ κάστανα καὶ δὲν ἐθεωρεῖτο πλέον πολυτέλεια τὸ γαλατομπούρεκο, εἰς τοὺς δρόμους ἡ διασκέδασις ἐξηκολούθη νὰ ἔχη τὸν ἴδιον χαρακτήρα τὸν ὁποῖον εἶχε καὶ πρῖν.

Εἰς τὴν γκαμήλα καὶ τὸν ψαρρᾶ εἶχε προστεθῆ τὸ γαϊτανάκι τὸ ὁποῖον ὁμοῦ ἐχορευέτο εἰς τοὺς δρόμους ἀπὸ χορευτὰς πρώτης τάξεως. Οἱ καλλίτεροι χοροδιδάσκαλοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης—τῶν ὁποῖων τελευταῖος εἶχε σωθῆ μετὰ μᾶς ὁ Βαλαάσης, φέρων ψηλὸ καπέλλο καὶ ὑψηλὰ τακούνια μέχρι τῆς τελευταίας ἡμέρας τῆς ζωῆς του—διψύθουναν τοὺς ὄμιλους οἱ ὁποῖοι ἐπήγαιναν νὰ πλέξουν τὸ γαϊτανάκι εἰς τὰς πλατείας, ἀρχίζοντες ἀπὸ τὴν πλατεῖαν τῶν Ἀνα-

κτόρων. Ο βασιλεύς Όθων με την αλήγη του εδδατο από τον εξώστην των ανακτόρων και η συνήθης άμοιβή την όποιαν έστειλεν ο βασιλεύς ήσαν πενήντα σφάντζικες, πσπόν βεβαίως ήγεμονικών διά την εποχήν εκείνην.

Ολίγον άργότερα έκαμε την εισοδόν του κατ' αρχάς ως άποκηάτικον θέαμα και ο Φασουλής, τον όποιον εισήγαγεν ο Άνδρέας Στραβός, Έπτανήσιος, διάσημος, καθώς φαίνεται, διά την εύκολαν με την όποιαν συνέτασε τας κωμωδίας των άνδρεικέλλων του τού πρώτον καφερείον εις τό όποιον έγκατεστάθη ο Άνδρέας Στραβός εσώζετο άκόμη εις τό Μοναστηράκι, τό έκοψε δε και αυτό μαζί με μερικά άλλα μαγαζάκια ή νέα ρυμοτομία του χώρου εκείνου, διά να περάση τό ήλεκτρικόν τράμ.

Μολονότι άποκηάτικα τά νευρόσπαστα του Άνδρέα Στραβού, είχαν πολιτικώτατον χαρακτήρα και όλαί αι πολιτικά άνωμαλία των πολιταρχών εκείνων χρόνων παρήλθαν από την μικράν του σσηνήν. Ο Στραβός ήτο αντιπολιτευόμενος πάντοτε και ή αντιπολιτευτική του πολιτική ήρεσε πολύ και τό καφενεδάκι εις τό όποιον έπαιζε έγινε κέντρον πολιτικών συγκεντρώσεων, τας όποιας δεν έβλεπε με καλόν μάτι ή αστυνομία. Όταν ο χειμών έτελείωσε και ή ζωή έξεχύθη εις τό θπαιθρον, ο Στραβός έπήγε τον θιασόν του και έγυριζεν επάνω εις ένα κάθρον, μία δε σειρά θερινών παραστάσεων εδόθη εκεί όπου άργότερα έγινε τό θέατρον Όρφεύς και όπου πικνώνεται σήμερα ή συνοικία μεταξύ της οδού Γ. Σεπτεμβριου και της οδού Άχαρων.

Ταυτόχρονας εισήχθησαν και οι δημόσιοι χοροί μετσημφισμένων. Κατ' αρχάς εδόθησαν δευλά εις χοροδιδασκαλεία μεταξύ των όποίων πρώτον εις του Πεουκλή Γραϊκού και έπειτα εις του του Πέτρου Βαλάση. Άλλ' άκόμη όλοι οι προσερχόμενοι ήσαν άνδρες, και ως ντάμας έχρησίμευαν άνδρες μετσημφισμένοι εις γυναίκας. Η πρώτη πραγματική γυναίκα ή όποία ετόλμησε να προσέλθη, έφερον επανάστασιν. Άργότερα άκόμη εις εν ύπόγειον νυκτερινόν ξενοδοχείον των Χαυτείων, όμιλος μετσημφισμένων εις τον όποιον περιλαμβάνοντο και τέσσαρες πέντε γυ-

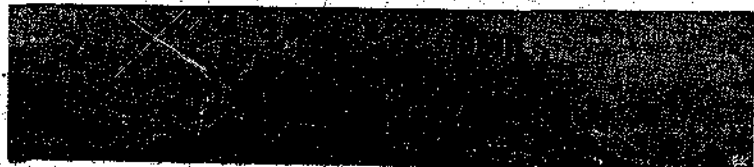
ναίκες, υπέστη επίθεσιν δλοκλήρου καφερείου. Αι γυναίκες άνέβησαν από μίαν ιδιαίτεράν κλιμακία και κατέφυγον εις τό σπίτι συμπολίτου μας ο όποιος απέθανε περσιν απόστρατος άντισυνταγματάρχης. Άλλ' οι άνδρες έμειναν και συνεκροτήθη όμηρικη μάχη κατά την όποιαν τό μικρόν νυκτερινόν ξενοδοχείον κατεστράφη έντελώς. Ο δε μάγειρός του, Κωνσταντινουπολίτης, κληθείς επίτηδες διά να μαγειρέψη πατσάν, κατέληφθη από τόσον τρόμον ώστε έπαθεν από άφρασίαν και έφυγε την επομένην επιστρέφων εις την πατρίδα του.

Ένώ αυτά ήσαν αι διασκεδάσεις του λαού, αι άνώτεραι τάξεις εισήγον σιγά σιγά τά ευρωπαϊκά ήθη, και συνετέλουν να γίνονν δυσκολώτερα και δαπανηρότερα αι διασκεδάσεις, αλλά και να μαλακώση βεβαία ή πρώτογενής άκόμη άγριότης των δρόμων.

Χοροί εδίδοντο πλέον πικνοί και τά άρχοντικά σπίτια των Άθηνών ήρχισαν εκ παρλληλου με τας πρεσβείας και με τους ξένους να δέχονται μετσημφισμένους. Η κοινωνική ιστορία των αναγεννωμένων Άθηνών έσημειώσεν ιδιαίτερας τον μέγαν χορόν τον όποιον κατά τό 1859 έδωκεν ή Ρωσική πρεσβεία, εις τον όποιον λέγεται, ότι έπήγε μετσημφισμένους και ο Όθων. Όλοι αι θύραι της πρεσβείας ήνοιχθησαν εις τους μασκαράδες οι όποιοι επέρασαν απ' εκεί και ειπαν ότι εύρισκον προχειρότερον και διά τον πρόσβην και διά την πρόσβειραν και εκ των πρόσβειρων δι' όσους έγνωρίζαν. Έπι πολύ πλέον δεν αναφέρεται άλλος χορός αυτού του είδους και φαίνεται, ότι τά παθήματα του Ρώσου πρέσβεως έχρησιμευσαν ως μαθήματα διά τ' άρχοντικά σπίτια της εποχής εκείνης ώστε να μήν αφίνωνται πλέον εις τόσην έξευθερίαν προσκλήσεων.

Από την εποχήν εκείνην μάς χωρίζουν πενήντα και πλέον χρόνια. Τώρα είναι όλα διαφορετικά, πολύπλοκα και δύσκολα. Η εύθυμία δεν έχεται πλέον όπως ήρχετο τότε, απλώς διότι την επέβαλλεν ο ήμεροδείκτης. Δύσκολα χρόνια, κύριοί μου. Τί θα κάμωμεν; Θα περάσουν κι' αυτά. Ο κόσμος προχωρεί, δεν γυρίζει όπισω.

Γ. Β. ΤΣΟΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Ο μέγας κίνδυνος...

ΟΙ νέοι κίνδυνοι που γεννά κάθε ήμέραν ο πολιτικός είναι άπειροι. Οι άνθρωποι που οδοιπορούσαν με τά γαϊδουράκια, δεν έφαντάζοντο ποτέ τά γκρεμοτακίσματα των αυτοκινήτων, των σιδηροδρόμων και των αεροπλάνων, από τά όποια έμελλαν να δεκατισθούν οι άπόγονοί των. Και οι άνθρωποι που έφώτιζαν τας εισηκίας άγρυπνίας των με τας ώραιάς λυχίας του χημού της ελαίας και έκλεβαν τον σπινθηρα του πυρός από την καρδίαν της πέτρας, δεν εμπορούσαν να προσητεύουν τας ένύσεις των ήλεκτρικών ρευμάτων, τον κίνδυνον-θανάτον της Ηλεκτρικής Έταιρίας, τας θανατηφόρους αναθυμιάσεις του φάραγγίου και τας αυτομάτους αναφλέξεις των σπριτόν της ασφάλειας και των μηχανημάτων του έθνικού φωτισμού. Η «κακή ώρα» διά τους εύτυχείς προγόνους μας ήτα μία ώρα πολύ σπανία. Σήμερα δλον τό ήμερονύκτιον κινδυνεύει να γεμίση από κακάς ώρας.

Η μυθολογική σάπη του Δαμοκλέους κομέται σήμεραν επάνω από κάθε κεφαλή πολιτισμένου ανθρώπου και δυστυχώς κομέται από μεταξωτήν κλωστήν. Ειδιώς διά τους Έλληνας, των όποιων ή πρωτοτυπία μαζί με την πενίαν ήπήρξε πάντοτε σύντροφος, οι κίνδυνοι που περιτοιχίζονν όλους τους άλλους πολιτισμένους ανθρώπους δεν εινε οι μόνοι. Υπάρχουν και άλλοι κίνδυνοι, έντελώς πρωτότυποι. Ο δυστυχισμένος νεοέλλην δεν διατρέχει μόνον τον κίνδυνον να συντραβή, να καη ζωντανός, να πάθη ασφυξίαν ή να πέση ένδόξως από μίαν σφαίραν, από τας πλανωμένας ως αερόπλοιο εις την άτμοσφαιραν κατά τας ήσύχους νύκτας. Κινδυνεύει άκόμη—ποιος δεν γνωρίζει τον νέον αυτόν κίνδυνον;—να γίνη άγνώστος. Και ως μήν ύποθέση κανένας ότι ο κίνδυνος αυτός εινε ο μικρότερος από τους άλλους. Είδα ανθρώπους, τας τελευταίας ήμέρας, μετά την άναγνωσματοποίησιν του άτυχού αξιωματικού, που έπεσαν εις την μονομαχίαν, να τρέμουν από τον φόβον τους. Πολύ δε φοβούμαι ότι ή ελληνική νευροπαθολογία πολύ γρήγορα, μαζί με την άσραφοβίαν, άστραποφοβίαν, σιδηροδρομοφοβίαν και τ' άλλα «δείματα» του Ιπποκράτους, θ' άναγκασθή να περιγράψη και ταξινόμηση και τον νέον φόβον, την άναγνωσματοφοβίαν (anagnosmatophobia).

Διότι επί τέλους ή άναγνωσματοποίησις δεν εινε κίνδυνος, τον όποιον εμπορεί ν' άποφύγη κανένας, δεν ύπάρχει δε δυστυχώς και παράδειγμα άνοσίας εις την περιστασιν. Κάθε άνθρωπος εμπορεί να γίνη άγνώστος. Εμπορείτε άποβραδύς να κοιμηθήτε άνύποπτος τον ύπνον του δικαίου. Και τό πρωί εμπορείτε να ξυπνήσετε και να ιδήτε, εις την πρώτην έφημερίδα που θ' άντικρύσετε, την εικόνα σας, την εικόνα της γυναίκας σας, την εικόνα του λαίμοδétου σας, την εικόνα της καλτσόδετας της γυναίκας σας, τό παγομοιώτικον του λογαριασμού του ψωμά σας, τό παγομοιώτικον του δελταρίου που σας έστειλεν ή πεθερά σας από την Έλβετίαν και όλας τας ερωτικές επιστολάς που τυχόν έγράφατε εις τά δεκαοκτώ σας χρόνια. Και ένθ' δεν έφαντάσθητε ποτέ σας, ότι εμπορείτε να συγκινήσετε τά πλήθη με την προσωπικότητά σας, έξαφνα χωρίς να τό θέλετε ύψάνετε την κυκλοφορίαν μιας έφημερίδος εις την πρώτην γραμμήν, ένθ' έσείς, εάν δεν ελάθε νεκρός, όπως ο δυστυχής Χαλιούλιας, ύπο-

βιβάσαθε αντίθétως εις την μικρότεραν κυκλοφορίαν, διότι δεν σας εινε δυνατόν πλέον να κυκλοφορήσετε εις τους δρόμους ως Βέρθερος, ως Όθέλλος, ως Μενέλαος ή ως Δούκιος ή Όνος. Έγώ ο όποιος εγίνα όλίγον άγνώστος, από τον άγαπητόν μου φίλον κ. Ξενοπούλον εις αυτά εδω τά «Παναθήνια», γνωρίζω κάτι τι. Καί δι' αυτό μολονότι φρονιτώ να καιώ επιμελώς δλην μου την άλληλογραφίαν, ιδίως τά εικονογραφημένα κάρτ-ποστάλ και ν' άποφενώω όσον εμπορώ τους έφημεριδογράφους, όταν άκουσα ότι μία έφημερίς κομίζει νέον, τελειώτατον και καταπληκτικόν πιστηριον, βρέχομαι δλοκλήρως από κρόνον ιδώτα. Διότι τρέμω ότι κάτω από τους κυλίνδρους του πιστηρίου αυτού κινδυνεύω να περάσω έγώ, ή γυναίκα μου, την όποιαν δεν έχω, τά παιδιά μου που δεν άπέκτησα και δλον μου τό σώϊ εις γενεάς δεκατέσσαρας. Και τον ίδιον φόβον έχου και πρέπει να τον έχουν όλοι οι Έλληνες εις τό άκουσμα της άφίξεως ενός νέου πιστηρίου.

Και μολαταύτα μή νομίσετε ότι είμαι κρηυγμένος έχθρός των άναγνωσμάτων. Κανένα κακόν εις τον κόσμον δεν εινε άμυξής καλού. Και τ' άναγνώσματα μαζί με τά όλίγα κακά των εινε βέβαιον ότι έφεραν και καλά, τά όποια δεν φαντάζεται κανένας. Εάν ήπληξε στατιστική εις την Ελλάδα, είμαι βέβαιος ότι θα άπεδείκνυετο πως φανερά, μεταξύ άλλων, ότι από της εισαγωγής των άναγνωσμάτων αι αυτοκτονίαί ήλατώθησαν σημαντικώς εις την Ελλάδα. Ο,τι δεν έκαμαν οι Ιεροσλήμικες, οι νόμοι και οι εκκλησιαστικοί κανόνες, τό έκαμαν τ' άναγνώσματα. Έγώ τουλάχιστον γνωρίζω δέκα ανθρώπους οι όποιοι ήσαν έτοιμοι ναυτοκτονήσουν και μετενόησαν μόνον και μόνον διά να μή γίνονν άγνώστος μετά τον θάνατόν τους. Κάποις μάλιστα απ' αυτούς, με άγανάκτησιν πολύ δικαιολογημένην, μου έλεγε τελευταίως: «Όπως καταντήσαμεν, άδελφέ, ούτε ναυτοκτονήση δεν μπορεί κανένας». Και εχε δίκαιον.

Έγώ τουλάχιστον δεν έντρέπομαι να έξομολογηθώ ότι χρεωστά την ζωήν μου εις τά άναγνώσματα. Μίαν φοράν κ' ένα χειρόν, κατά την εποχήν της άφίξεως του πρώτου μεγάλου πιστηρίου εις την Ελλάδα, έτυχε νόσωσήσω μίαν κόρην, ή όποία με τό να έχη άναγνώσει τά «Παθήματα του νέου Βερθέρου» εις την μετάφρασιν του φοιτητού της Ιατρικής κ. Π. Παμπούκη (υποθέτω ότι εινε ο ήδη διευθυντής του Δυσαστρατείου, προβλέπων έκτοτε τας μελλούσας σχέσεις του προς την λύσσαν) ήτο κατ' έξοχήν ρομαντική και πεισιθάνατος. Εις μίαν από τας ώραιάς στιγμάς, που περιγράφουν τόσον ώραία οι άναγνωσματογράφοι, έκυψεν εις τον όμνον μου και μου ειπε.

—Έρχεσαι ναποθάναμεν μαζί;

Κ' έγώ έκυψα εις τον ιδιόν της και της ειπα με φωνήν τενόρου, δανεισμένην από φωνογράφον της εποχής εκείνης.

—Άλλά, φιλάτη μου, δεν φοβείσαι μήπως μάς κάμουν άγνώστος;

Ο θάνατος τότε έγινε φρικτός ένώπιόν μας. Και έξήσαμεν. Και ή μιν νεάνις ή όποία έλησμώνησε τον Βέρθερον και τον κ. Παμπούκην τεκνογονεί κάθε έννεα μήνας, χωρίς ίχνος ρομαντισμού και διαβάζει όλα τ' άναγνώσματα. Έγώ δε γράφα άρθρα διά ταναγνώσματα και καιώ επιμελώς την άλληλογραφίαν μου και τας εικόνας μου διά πάν ένδεχόμενον.

Π. Νρ.

Υ. Γ. Προς περισσότερον ασφάλειάν μου δηλώ, ότι

ἀγοράζω ἀντί ἀδράς τιμῆς ἐπιστολάς, καθ' ἑκάστην, φαινογραφίας φερουσας τὴν ὑπογραφήν μου καὶ ἀπειθυνομένης πρὸς κυρία ἢ δεσποινίδας. Πᾶσα κυρία κατέχουσα τυχὸν τοιαύτας δύναται νὰ τὰς ἀποστείλῃ εἰς τὰ γραφεῖα τῶν «Παναθηναίων» καὶ ἀμειψθήσεται γενναίως.

Π. Νρ.

Τ Α Β Ι Β Λ Ι Α

Ταμπουράς καὶ Κόπαρος, Τραγούδια Ἀλεξάνδρου Πάλλη.— Ἀθήνα, Τυπογραφεῖο «Ἐστία» 1907

ΜΙΑ λεβέντικη ψυχὴ κρούβεται εἰς τὰ στήθη τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος, μ' ἓνα ἰδιαίτερον μεταφραστικὸν σύστημα, ἔκαμεν ἀπὸ τῆν «Πιάδα» μίαν ἀρματωλικὴν ἐποποιίαν. Ὑπάρχουν ποιηταὶ ποὺ μιμοῦνται μ' ἐπιτυχίαν τὸ ὕφος παλαιότερων ἐποχῶν καὶ τὰς τεχνολογίας, ποὺ ἀπέθαναν ἢ ζοῦν ὡς ὠραία μνημεῖα ἀφραμένων χρόνων. Ὑπάρχουν εἰδικῶς εἰς τὴν ἐντοπιαν μας τέχνην ποιηταὶ ποὺ ἐμιμήθησαν τὰ δημοτικὰ τραγούδια. Ὑπάρχουν ὁμοίως καὶ ἄλλοι, ποὺ φανερὴ κανεῖς ὅτι ἐπέζησαν ἀπὸ μίαν ἄλλην ἐποχὴν. Ποῖος θὰ εἴπῃ ἔξωθεν ὅτι ὁ Κρυστάλλης μιμεῖται τὸ δημοτικὸν τραγούδι; Ἐὰν ὁ λιγότερος ποιητὴς δὲν κατέβηκεν εἰς τὸν κάμνον διὰ τὰ γνωρίσματα τῆν τυπογραφεία καὶ τὴν νοσταλγίαν τοῦ βουνοῦ, ποὺ τὸν ἐφαγε, θὰ ἦτο ἓνας ἀπὸ τοὺς ἀνωμότους ποιητὰς, τοῦ ὁποίου τὰ τραγούδια θὰ ἐξοῦσαν ἀπὸ στόμα εἰς στόμα, μαζί με τοὺς θρησασκούς τῆς δημοτικῆς ἀνθολογίας. Τὸ ἴδιον θὰ εἰμποροῦσε νὰ εἴπῃ κανένας διὰ τὸν Πάλλη. Ἐκεῖνο ποὺ εἶνε περίεργον διὰ τὸν τελευταῖον, καὶ τὶ ποὺ διαμαρτύρεται ἐναντίον ὄλων τῶν θεοῶν τοῦ περιβάλλοντος καὶ μεγαλοφανεῖ τὴν δύναμιν, τῆς προσωπικότητος τοῦ ποιητοῦ, εἶνε τὸ πὸς ὁ ἄνθρωπος αὐτός, ποὺ ἔζησεν ὅλην τὴν ζωὴν του ἔξω ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, εἰς ἓνα τόπον ὅπου ὁ τελευταῖος κατασκευαστὴς ὑποτέλει ἀπὸ ἓνα χρόνον προσποιεῖται τὸν λόρδον, γευματίζει με φράκον καὶ μόλις καταδέχεται νὰ ὀμιλῇ λαοσυγγρόφωρα τὴν καθαρεύουσαν τοῦ κ. Γενναδίου, κατώρθωσε νὰ κρατήσῃ ἀλόβητην μέσα του τὴν ὠραίαν ἀρματωλικὴν ψυχὴν, ποὺ τοῦ ἐχάρισεν ἡ φύσις καὶ ἡ καταγωγή του.

Τὰ τραγούδια, ποὺ περιλαμβάνει ὁ νέος τόμος τοῦ μεταφραστοῦ τῆς «Πιάδος», εἶναι τραγούδια Ἑλληνικά. Δὲν εἶναι ἡ γλῶσσα καὶ τὸ ὕφος μόνον ποὺ τὰ κάμνον ἑλληνικά. Ἡ γλῶσσα καὶ τὸ ὕφος ἀκόμα—ὅσον προσωπικὸν καὶ ἂν εἶνε τὸ τελευταῖον—εἶνε πράγματα ποὺ ἐπιδέχονται τεχνίτης ἡμιτορεῖ νὰ τὰ μιμηθῇ. Εἶνε κατὰ περισσότερον. Εἶνε ἡ ψυχὴ. Ἡ ἐμπνευσις τοῦ ποιητοῦ, ἡ ἐκλογή του, ὁ τρόπος δὲν ὅποιον ἀντικρούζει τὴν ζωὴν, αἱ ἐντυπώσεις ποὺ τοῦ γεννοῦν τὰ φαινόμενα καὶ τὰ πράγματα, ἡ διατύπωσις τῶν ποιητικῶν ἰδεῶν, ὁ χρωματισμὸς τῶν αἰσθημάτων, ἡ ἀπλή καὶ προσαγωγὴ φιλοσοφία του, ἐνωμένη με μίαν εὐθυμῶν ἑρῶνιαν, εἶνε πράγματα τόσοσιν ταυριασμένα με τὰ ἑλληνικὸν φῶς, τόσοσιν γεμάτα ἀπὸ ἑλληνικὸν ἀέρα, τόσοσιν ἀρμονισμένα με τοὺς ἤχους ποὺ ἀντηχοῦν εἰς τὸ ἑλληνικὸν βουνὸν καὶ τοὺς ἑλληνικοὺς κάμπους, τόσοσιν ἀρωμιωμένα με τὰ χρώματα ποὺ γελοῦν ἀπὸ τὴν αὐγὴν ὡς τὸ βράδυ εἰς τὰ ἑλληνικὰ τοπία, ὡστε πρᾶξι νὰ εἶνε κανένας πολὺ ἀκομαχουμένος ἀπὸ τὴν φύσιν τοῦ τόπου του καὶ τὴν ψυχὴν τῆς φυλῆς του διὰ νὰ μὴν αἰσθάνεται τὸ θέλητρον τους.

Καὶ σκέπτομαι, ὄχι χωρὶς κάποιαν μελαγχολίαν, ὅτι ποιήματα τοῦ εἴδους αὐτοῦ δὲν θὰ ἰδοῦμεν πολλὰ ἀκόμα. Ἡ ποίησις μας ἀκολοῦθοῦσα μοιραίως τὸν πολιτισμὸν, ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὰς πρώτας δροσεράς τῆς πηγῆς: Τὰ τραγούδια τοῦ Ταμπουρά εἶνε τραγούδια πρωτογενῆ, ἀπλὰ καὶ ἀδῶα. Αὐτὸ εἶνε τὸ κέρδιον θέλητρον τους. Δὲν θέλω νὰ εἴπω με αὐτὸ, ὅτι πρέπει νὰ χρησιμεύσουν ὡς πρώτυπον εἴδους διὰ τὴν ἑλληνικὴν

ποίησιν. Πολλοὶ εἶνε οἱ δρόμοι τῆς ἐμπνεύσεως. Εὐτυχημένη ὁμοίως θὰ εἶνε ἡ ποίησις, ποὺ εἰς τὴν πλουσιωτέραν σύνθεσιν τῆς καὶ εἰς τὴν ὑψηλοτέραν τῆς ἔκφρασιν, θὰ εἰμποροῦσῃ νὰ κλείσῃ τὸ φῶς, τὴν δροσερότητα καὶ τὴν χάριν, ποὺ κλείουν τὰ ἀπλὰ ἀπὸ τραγούδια, τὰ ἑλληνικὰ ἀπὸ τραγούδια.

Τραγούδι τῆς Τάβλας, «Ἦτοι ὁ Μπέγης, ὁ Ταμπουράς ἢ Γουαίκα καὶ ἡ Ἀγόρια».— Ἀθήνα, ἔκδοσις τῆς «Ἠρησῶς», Α.Φ.Η., Μάρκος Ἀγγέλης.

Ὁ Μάρκος Ἀγγέλης εἶνε ἀπὸ τοὺς πλουσιώτερον προικισμένους νέους ποιητὰς. Τὸ δραματικὸν του πρώτολεμον: «Μροστὸ στους ἀνθρώπους» ὑπέθεξε μίαν ὠραία καθιέρωσις τοῦ ταλάντου του. Τώρα μᾶς τραγουδεῖ, μ' ἓνα ὠραῖον σκοπὸν, τὴν ἱστορίαν τοῦ Μπέγῃ τοῦ Ταμπουρά καὶ τῆς Γουαίκας του. Ὁ χριστιανομάχος ὁ Μπέγης

Μὲ τὴν καινούργιο ταμπουρά καὶ τὴ γλυκεῖα γυναῖκα
Καλὰ χαροῦνον σπῆτι του τὴ λυφωτὴν ἡμέρα.

Μὲ τὰξια τὰ Ἑλληνογόνα, ἐπήσαν τάρματα «κ' ἀναφε
ὁ πόλεμος βαρῆς καὶ φθορικῆς ἡ ἀμάχη». Ὁ διαλεχτὸς
πρώταρχος ὁ Λίγας, με τὰξια παλληκαρία του, πολεμᾷ
με τὸν Μπέγην καὶ ὁ Λίγας παίρνει λάφυρά του τὸν
ταμπουρά καὶ τὴ γλυκεῖα γυναῖκα.

Ἀπὸ τὴ μέση τὴν κρατῆ καὶ τὴ σφιχταγκαλιάζει
Καὶ σὸ χαροῦμερο αἰ του φέρνει τὴν κ' ἀνεβάζει
Κ' ἀπ' τὸ πολὺ παίχνιδισμα καὶ τὴν ὀρη τὸ ἄλογο,
Ἀνθήρεν ἡ ὀμπόλια τῆς, πῶδερε τὰ μαλλιά τῆς
Καὶ τὰ μαλλιά τῆς γυθῆκαν, ὅσν τὸ φιλο μετὰξί,
Ξανθὰ, πολλὰ κ' ἐπίγουρα, πλεμένα με τὴν τὰξη
Κ' ἀπ' τὸ πολὺ παίχνιδισμα καὶ τὴν ὀρη τὸ ἄλογο,
Τρικύνησαν τῆς τὰ μαλλιά, τὰ μουκοβολισμένα,
Ἀνθίμος ἡ ὀμπόλια τῆς, ἡ βαρνεξομπλιασμένη,
Πῶδερε τὶς ἀκοῦνέντιστες κόκκινες παπαροῦνες
Ἀνθίμος κ' ὁ γῆρος τῆς ὁ πολυκεντιωμένος
Κ' ἐφάνη ὁ ποδοστράγγαλος, ὁ τριαπεριγραμμένος.

- Ποῦ πῆς; ποῦ; χρυσογράμα με τὰ φτερά βαμμένα;
- Πάγω σὲ σπῆτι μου γηλά, τὰ μαρμαροχρισμένα.
- Καὶ τί κρατᾷς σὲ νύχια σου, ἀξίε μου κνηγᾶρη;
- Τὴ νῆ τὴν καλοπλέουδῃ, τὴν ἄσπη περιστέρα.

Ἔτσι τραβοῦσε σπῆτι του ὁ Λίγας καβαλλάρης
Μὲ τὸν καινούργιο ταμπουρά καὶ τὴ γλυκὴ γυναῖκα.

Τώρα ὁ Λίγας παίζει τὸν καινούργιο ταμπουρά καὶ χαίρεται «τὴ γλυκεῖα γυναῖκα». Καὶ ὁ ποιητὴς με τοὺς ἰδίους ὠραίους στίχους, ποὺ ἐτραγουδῆσε τὰ ἔρωτικά ἔξωφάνωματα τοῦ Μπέγῃ, τραγουδεῖ τὰ ἔξωφάνωματα τοῦ ἔχθρου του. Τίποτε δὲν ἄλλαξε ἀπὸ τὴν πρώτην σκηρὴν εἰς τὴν τελευταίαν. Μονάχα ἡ γλυκεῖα γυναῖκα ἐπέρασεν ἀπὸ τὴν ἀγκαλιὰ τοῦ ἐνὸς παλληκαριοῦ εἰς τὴν ἀγκαλιὰ τοῦ ἄλλου.

Κ' ἐκεῖ σὸ γόνα τὴν κρατῆ καὶ γλυκοσυντηχάινει:
«Κόρη, γὰ δὸς μας φιλήμα, καὶ δὸς μας μαῦρα μάτια.»
Κ' ἡ κόρη ἀπὸ τὴν ἐντροπὴ κοκκιοπορφυρίζει,
Σὰ ῥόδι, ἀπὸ τὴν ἐντροπὴ καὶ τὴν πολλὴν ἀγάπη.
Μὲ τὴν ἀγάπη τὴν πολλὴ καὶ δαγνητὴν ἀγκάλια,
Βαροῦν ἡ ἀσῆμα σὲ βυζῆ καὶ τὰ κομπῆ σὲ στήθη
Κ' ἡ κόρη ἀπὸ τὴν ἐντροπὴ τρέμει ὅσν ἀλαφάκι,
Σὰ λάφι, ἀπὸ τὴν ἐντροπὴ καὶ τὴν πολλὴ ἀγάπη.
Καὶ με τὸ ἐρωτοπάλμα ποὺ κἀνει τὸ ζευγάρι,
Τρέμουν κ' ἀχοῦνε τὰ φλουριά σὸ ἐρωτικὸ κλωνάρι.
Ἔτσι χαίρεται σπῆτι του τὴ λυφωτὴν ἡμέρα
Ὁ Λίγας με τὸν ταμπουρά καὶ τὴ γλυκὴ γυναῖκα....

Τὴν ἔρωτικὴν αὐτὴν ἱστορίαν, τόσοσιν ἀπλήν καὶ τόσοσιν μελαγχολικὴν, μᾶς τὴν τραγουδεῖ ὁ ποιητὴς με τοὺς ὠραιότερους δημοτικὸς στίχους, ἀπ' ὅσους ἐγραψαν οἱ μιμηθέντες ἕως τῶρα τὰ μεσαιωνικὰ μας ἔπη καὶ τὰ κλέφτικα τραγούδια. Εἰκόνας καὶ περιγραφαὶ ἐνθυμίζον συχνὰ ἀμνημονίους στίχους, περασμένους ἀπὸ τὸν

ἔρωτοκρίτον, τὴν Ἐρωφίλην καὶ τὰ δημοτικὰ τραγούδια. Εἰς ἓνα ἀνέκδοτον πρόλογόν του διὰ τὴν θαυμασίαν μεταφράσιν τῆς «Ἠρώς καὶ τοῦ Λεάνδρου», ὁ μοναδικὸς μας Σίμος Μενάρδος, λέγει διὰ τὸν Μουσαῖον, δι' αἰτίου μεταγενέστερος αὐτός, ἐμιμήθη τόσοσιν εὐμορφα τοὺς ἀρχαίους εἰς τὸ ὕφος καὶ τὴν γλῶσσαν, ὡστε νὰ φαίνεται ὡς ἀρχαῖος, χάριν ποὺ ἐπροσπάθησε νὰποδοῦσῃ καὶ ὁ μεταφραστὴς μιμοῦμενος κατ' ἀναλογίαν τὸ ὕφος τοῦ ἔρωτοκρίτου καὶ τῶν Κυπριακῶν τραγουδιῶν. Ὁ Μάρκος Ἀγγέλης μὲ ἐνθύμισε τῶρα τὸν Μουσαῖον. Κάμνει καὶ αὐτός τόσοσιν εὐμορφα τὸν ἀρχαῖον.

Τραγούδια τοῦ Βλάμη.— Ἀθήνα 1907

ΣΤΙΧΟΓΡΑΦΙΚΑ παιχνίδια εἰς ὕφος μόρτικο. Οἱ λαϊκοὶ ἔρωτοκρίτοι ἱσπῶται, τοὺς ὁποίους περιγράφει ὁ Βλάμης εἰς τὸν πρόλογόν του:

Μὲ γριζὸ καπέλο
(Ὁ ποιητὴς ἐλησμόνησε τὸ πένθος)
φαρδὸν πανταλόνι
ποικίμισο ἀκοῦρο,
γγραβάτα κορδόνι
καὶ μαῦρο σακάκι,
ποὺ δὲν μοῦ κομπᾶνε
γριζῶ στους δρόμους
ἀγάπες ζητώντας,

εὐθήκαν τὸν ποιητὴν τους. Ὁ ἀνόνημος διερμηνεῖ τῆς ἔρωτικῆς φλόγας τῶν βλάμηδων μιμεῖται με ἀρετὴν χάριν τὸ ὕφος (ἵατι ὄχι ἴσως ἀπὸ τὴν περιήρημον ἐπιφωνήσιν ἰσ!) τῶν ἠρώων του, οἱ ὁποῖοι δὲν μαντεύουν βέβαια τὴν τιμὴν ποὺ τοὺς ἔγινε. Καὶ τὰ «Τραγούδια τοῦ Βλάμη», μὲ ἐνθυμίζον τῶρα μερικὰ ἀπὸ τὰ πολλὰ γνήσια πρώτυπά τους, παλαιὰ καὶ νέα:

Ἀραμπᾶς περνᾷ, σκόνη σηκώνεται
Σῆχω τὸ φουστανάκι σου νὰ μὴ λερώνηται.

Καὶ ἓνα ἄλλο ἀκόμα:

Ὀλημερὶς σὶν καφετὴ κ' ὄλο καφέδες πίνω
Κ' εἶταν σὲ συλλογίζομαι, ἀπάνω μου τοὺς χῆνον.

Τὶ τὰ θέλετε; Ἡ μίμησις εἶνε πάντα μίμησις.

Π. Νρ.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Γερμανικὴ Σχολὴ

Συνεδρία τῆς 6 Φεβρουαρίου.— Ὁ βιβλιοφύλαξ τῆς σχολῆς κ. Α. Στρούκ ὁμίλησε περὶ τῶν κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ἐκτελεσθεῖσων ἀνασκαφῶν ἐν τῇ Κεραμεικῇ, εἰς τὰς ὁποίας μετέσχε καὶ αὐτός ἐκπονήσας λεπτομερῆς σχεδιογράφημα τοῦ ὅλου ἀρχαίου νεκροταφείου καὶ εἰδικώτερα διαγράμματα τῆς θέσεως διαφόρων τάφων. Ἐπίδειξας τὰ σχέδια ταῦτα ἡμιήμερος λεπτομερῶς τὰ καθέκαστα αὐτῶν, ἐξηγῶν προσέει τὰ τῆς διακοσμῆσεως τοῦ περὶ τῶν ἐπιτυμβίων μνημείων χώρου διὰ τῆς ἐμφυτεύσεως φυτῶν καὶ ἄλλων καλλωπισμάτων, ὡς φαίνονται καὶ ἐν ἀρχαίαις ἀγγειογραφίαις. Κρίσιμα δέ τι τετράπλευρον εὐρισκόμενον ἐν τῷ μικρῷ ἱερῷ τῆς Σωτείρας «Ἀρτέμιδος τῆς προστάτιδος τοῦ νεκροταφείου, δὲν πρόκειται κατὰ τὸν κ. Στρούκ νὰ θεωρητὸ βωμός, ὡς μέχρι τοῦδε, ἀλλὰ τράπεζα, ἐφ' ἧς ἐπιτίθεντο εἰσαγόμενοι εἰς τὸ νεκροταφεῖον οἱ νεκροί, ἵνα παρασκευασθῶσι πρὸς ταφήν. Ἐπέδειξε προσέει ὁ κ. Στρούκ καὶ τινὰς ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Μπρύνκερ παρασκευασθείσας φωτογραφίας δεκνυρῶσας μνημεία τινὰ ἐπιτύμβια, ὅπως φαίνονται ἐκ τοῦ ταπεινότερου κειμένου, ὡς ἀνεκαλύφθη, ἐδάφους τῶν παρακειμένων ὁδῶν τοῦ νεκροτα-

φείου. Κατόπιν ὁ διδάτωρ κ. Κούρτιος Μύλλερ ὁμίλησε περὶ τῆς θεμελιώδους διαφορῆς, ἧτις διακρίνει τὴν Μυκηναϊκὴν τέχνην ἀπὸ τῆς ἑπειτα Ἑλληνικῆς ἐπ' ἀρχῆς μετὰ τὸ τέλος, ἐρμηνεύων τὰ πρώτα νηπιόδη ἔργα τῶν τεχνῶν τούτων δι' ἀναλογῶν φαινομένων παρατηρουμένων ἐν σημερινῇς ἰχθυογραφίαις μικρῶν παιδιῶν. Κατὰ τὰς παρατηρήσεις τοῦ κ. Μύλλερ οἱ Μυκηναῖοι καλλιτέχναι τὰς ὑπ' αὐτῶν ἀπεικονιζόμενας μορφὰς ἀνθρώπων καὶ ζῴων ἀντελαμβάνοντο πάντοτε ὡς εὐρισκόμενας ἐν χώρῳ τινί, ἐν τῷ ὁποίῳ ὑπῆρχον τῶν ἀνθρώπων καὶ ζῴων ἀπεικονίζον καὶ τὰ πέριξ αὐτῶν ὑπάρχοντα ὄρη, δένδρα καὶ τὰ τοιαῦτα. Ὁραία καὶ ἰαν εὐφύης παρατήρησις τοῦ κ. Μύλλερ ἦτο ὅτι ἐν τοῖς γνωστοῖς χρυσοῖς ποτηρίοις τοῦ Βασιλοῦ τὰ ὑπεράνω τῶν μορφῶν ἐπισημασμένα νεφελοειδῆ ἀντικείμενα δὲν εἶνε νέφη, ἀλλὰ ὄρη ἀπεικονιζόμενα ὡς εὐρισκόμενα ὅπισθεν τῶν μορφῶν, ἐπέδειξε δὲ ὁ κ. Μύλλερ καὶ σημερινὸν ἰχθυογράφημα δεκαετοῦς κορασίου, ἐν τῷ ὁποίῳ τὰ δένδρα τὰ εὐρισκόμενα εἰς τὸ βάθος τῆς εἰκόνης ἀπεικονίσθησαν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὡς ἐπισημασμένα με τὰς δίξας πρὸς τὰ ἄνω καὶ τὰς κορυφὰς πρὸς τὰ κάτω. Ὁλοσ ὁμοίως τὰ ἐναντίον ἡ ἑπειτα Ἑλληνικὴ τέχνη ἦδ' ἀπ' αὐτῶν τῶν γεωμετρικῶν ἀγγείων καὶ κατόπιν ἀποβλέπει μόνον εἰς τὰς ἀπεικονιζόμενας μορφὰς καθ' ἑαυτὰς παραμελοῦσα τελείως τὴν ἀπεικονισμὸν τῶν ἐν τῷ αὐτῷ χώρῳ εὐρισκόμενων ἀντικειμένων. Ὡς παράδειγμα τῆς τοιαύτης ἀντιθέσεως τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης ἐπέδειξε ὁ κ. Μύλλερ νηπιόδη τινὰ ζωγραφίαν γεωμετρικῶν ἀγγείων, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὁ τεχνίτης προσπαθῶν νὰ παραστήσῃ ἀκριβῶς τὰς μορφὰς ἀπεικόνισε ὅλος παρὰ φύσιν νεκρὸν τινὰ ὑπεράνω τῆς ἀμάξης, ἐφ' ἧς φέρεται, καὶ πάλιν ὑπεράνω τοῦ νεκροῦ αἰωρούμενον τὸ καλύπτρον αὐτὸν σκέπασμα. Τὴν αὐτὴν προσπάθειαν πρὸς ἀκριβῆ ἀπεικονισμὸν τῶν μορφῶν, ἀδιαφορίαν δὲ πρὸς τὰ πέριξ τῶν μορφῶν ὑπάρχοντα ἀντικείμενα διετήρησεν ἡ Ἑλληνικὴ τέχνη μέχρι τῆς τελευταίας αὐτῆς ἀναπτύξεως καὶ μόνον ἐν τοῖς χρόνοις τῶν Διαδόχων καὶ ἑπειτα κατεσκευασθῆσαν ἀνάγλυφα καὶ εἰκόνας ἀπεικονίζοντα καὶ τὰ πέριξ τῶν μορφῶν ἀντικείμενα. Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ δὲ τῶν χρόνων τοῦ Περικλέους ἐνφ' κατεσκευάζε τελειότατα ἀκαδομήματα καθ' ἑαυτὰ, ἡμέλει νὰ διατάξῃ αὐτὰ συμμετρικῶς πρὸς ἄλληλα ὡστε νὰ ἀποτελῶσιν ἑνιαῖαν καὶ εὐάριστον ἐντύπωσιν ἐν τῷ αὐτῷ χώρῳ. Διὰ τοῦτο τὰ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως κτίρια, καίτερον ἀριστα καθ' ἑαυτὰ, ἔχουσι τοποθετηθῆ ὅλος ἀτάκτως, ὅπως τὰ ἀναθήματα τὰ εὐρισκόμενα ἐν τοῖς ἱεροῖς.

ΦΙΛΕΤΑΙΡΟΣ ΦΡΑΣΙΔΗΜΟΥ

Ἀμερικανικὴ Σχολὴ

Συνεδρία τῆς 15 Φεβρουαρίου.— Ἐν τῇ συνεδριάσει ταύτῃ, εἰς ἣν παρήστη καὶ ἡ Α. Β. Υ. ἡ πριγκίπισσα Σοφία, ὁ διευθυντὴς τῆς Σχολῆς κ. Hill καὶ ὁ ἀρχιτέκτων ἑταῖρος τῆς Σχολῆς κ. Wood ἐπράγματευθῆσαν περὶ θεμάτων λόγου ἀξίων, ἀναφερομένων εἰς τὴν ἀρχαίαν Κορινθῶν. Ὁ κ. Hill προσομιλοῦμενος λέγει, ὅτι δὲν ὑπάρχουσιν ἀποδείξεις ἀπολύτως ἀναμφίρηστοι, ἀλλὰ διδόμενα ἄλλως δυσερμηνεύτα, ἄγοντα εἰς τὴν ὑπόθεσιν ὅτι οἱ ἱερεῖς τῆς Κορινθῶν πρὸς ὑπόθαψιν τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθηματος τῶν πιστῶν κατέφηνον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν εἰς μέσα παριστῶντα τὸ θεῖον οἶνον παρὸν καὶ δρῶν. Τὰ διδόμενα εἰσι τὰ ἑξῆς: Παραπλεύρως ἀρχαίας ἑλληνικῆς ὁδοῦ εὐρέθῃ περιβόλος μετὰ κρήνης καὶ δεξαμενῆς, ἐγγύς δὲ ἐπιγραφῆ ἀπαγορεύουσα τὴν εἰσοδὸν ἐπὶ ποιῆν ὀκτώ δραχμῶν. Ἀφ' ἑτέρου κατὰ τὴν ἄλλην πλευρᾶν τῆς ὁδοῦ ὑψηλότερον ὑπέρχε ναῖσκος ἢ μάλλον ἠρώων μετὰ βομποῦ

πιθανώς αρχαιότερου, κατά την βίαν του οποίου ήν μικρός όχθος, οστις καταρχόμενος έφέρετο προς έλλειψοειδή δεξαμενή, σύ μακράν της όδοι. Ένώ δέ της έγγυς κρήνης άπηγορευετο κοινή χρήση και προς αυτήν είσοδος, επικοινωνία αυτής και του ναϊσκού παρίσταται πάντοτε ύπάρχουσα.

Άχρι τουδε ούδεμία άπάτη. Άλλ' ίδου τί φαίνεται βιανός ύποπτον. Μεταξύ του ναϊσκού, ύψηλότερον κειμένου και της πηγής, ύπάρχει ανάλημμα, κοσμούμενον διά θωρηκής ζωφοφόρου. Τούτο αί μετόπαι και αί τρίγλυφοι, καιτοι εκ πάρου πάσαι, είσι κατεσκευασμένα δι' ίδιων λίθων διακεκριμένον μία δέ των μετοπών τούτων ούδαμώς ήτο προσηρμοσμένη επί της τριγλύφου, ούτως ώστε ήτο δυνατόν να άνοιγή όπισθεν. Και άκριβώς όπισθεν της μετόπης ταύτης ύπήρχε στοά πλατεία όσον άρκει προς διάβαση άνθρώπου συρομένου επί της κοιλάς, άκολουθούσα τόν μικρόν όχθόν του βωμοι, ολονει ως δίοδος προς καθαρισμόν του όχθου τούτου. Άλλ' ή στοά αυτή έπερατούτο υπό το πλάτος των του ήρφου έδαφος εις όπήν ήτις ήνοίγετο χωνοειδώς εις τό έσωτερικόν του ήρφου. Πρός τίνε σκοπόν ύπήρχεν ή όπή αυτή άν ουχι όπως άνήρ εύρισκόμενος εν τη στοά δύνηται να ακροάται και να άπαντά; Τό ένσυχόν την ύπόνοιαν ταύτην είμαι δι ένψ ή μετάτη αυτή είναι κατά τό φαινόμενον όμοία ταίς άλλαις, όπισθεν ταύτης εν τη στοά ύπάρχουσι τά ίζηνη πραγματικής θύρας, κλειομένης και κωλυούσης την προς τά πρόσω δίοδον του άνακαλύπτοντος τό μυστικόν της άνοικτής μετόπης. Ίσως οι Ιερείς ήσαν είλικρινείς και άδώς άλλ' άν ξεηναγκάζοντο να ποιήσω χρήση και μεντείας κατά παραγγελίαν, ή προς τόν βωμόν άγούσα στοά καθίστα αυτοίς τούτο βιανός εύχρηός.

Μετά τόν κ. Hill δ κ. Wood έταίρος αρχιτέκτων της Σχολής έσχε λόγου θέμα την άναπαράστασιν τριών εν Κορινθή οικοδομημάτων των θωμαϊκών χρόνων.

Ταυτα είσι τά εξής:

1. Τά προπύλαια δι' άν είσέρχοντο εις την άγοράν της Κορίνθου όρμώμενοι εκ του Λεχαιού. Πρός άναπαράστασιν αυτών δ κ. Wood έλαβεν ως πηγής τά κατά Πανσανία άναφερόμενα εκ δέ της άγοράς έξιώντων την επί Λεχαιού προπύλαια τε έστι και επί αυτών άρματα έπιχρυσά τό μεν Φασέθοντα Ήλιου παιδα, τό δέ Ήλιον αυτόν φέρον. (Κορίθ. II, 3, 2), νομισμάτα τίνε της Κορίνθου παρουσιάζοντα άψίδα, κοσμούμενην δι' άρματα τεθρίπτου και τά νυν σωζόμενα θεμέλια. Επί τών πρώτων Ρωμαϊκών χρόνων, κατά τόν κ. Wood, κατεσκευάσθη εκ πάρου πύλη μετά του μείζονος κυρίου τόξου και δύο έτέρων παραπλεύρως. Τό δέ πρώτον κτίριον βραδύτερον ηυρόνθη και προσέλαβεν άνωθεν έτερον έπεπεδωμένον διά μαρμάρου.

2. Έτερον οικοδόμημα παραπλεύρως τών προπυλαίων, ού εύρέθησαν τά θεμέλια, περίξ δέ λείψανα μελών αρχιτεκτονικών και γλυπτικών, παρέχοντα μετά τίνος βεβαιότητος τό άρχικόν σχέδιον. Πρό τούτου φέροντος θύραν ήγειρόντο δύο ρυθμίων αρχιτεκτονικά μέλη, τά μεν στήλαι κορινθιακαί θυρας εξ μέτρων, φέρουσα θρυγγόν κεκοσμημένον, τά δέ έτέρου ρυθμού έλασσόν διαστάσεων μετ' άγαλμάτων άντι κώνων επί βάσεων τετραγώνων, άν δύο περιεσώθησαν σχεδόν σάα περισώδοντα δεσμός μετ' άμφίεσαν βαβάρων του βορρά. Τά δεύτερα ταυτα κατά τόν κ. Wood ύπερέκεινον τών πρώτων, έντός κογχών, αϊτινες έφερον άνω μικρόν άέτωμα.

3. Του τρίτου οικοδομήματος σώζονται μόνον αρχιτεκτονικά μέλη, ήτοι μέρος έπιστυλίου και κυκλικού γείσου, τεμάχια στήλης Κορινθίας και λελαξευμένα μάρμαρα της στήλης μετά κοσμημάτων δίσην λεπιαν Ιχθύων.

— Τούτο κατέδειξεν δ κ. Wood ότι προέρχεται εκ μικρού περιττέρου ή κυκλικού ναϊσκού έστεγαμένου, παρεμφερούς προς τό όρολόγιον του Άνδρονίκου

Κυρήστου. Έξ έπιγραφής κεχαραγμένης επί μέρους του έπιστυλίου μαρθάνομεν ότι τούτο ήγειρεν ίδια δαπάνη δ pontifex Babbius Philinus, γνωστός μόνον εκ βάσεως, ήτις έφερε δελφίνα, άφιερωμένον εις τόν Ποσειδών. Ούτος ήν ίσως Ιερεύς του Ποσειδώνος, τό δέ μικρόν τούτο οικοδόμημα είχεν ιδρυμένον εν έαυτώ πιθανώς τόν χαλκόν Ποσειδών, άν είδεν δ Πανσανίας εν τη άγορά.

***

Αρχαιολογική Έταιρεία

Διάλεξις περί Δαρνίου, Μυστρά και Γερακίου.— Οι φιλόσοφοι των Άθηνών μετά μεγίστου ενδιαφέροντος συνέρρευσαν κατά την παρελθούσαν Πέμπτην (21 Φεβρουαρίου) εις τό μέγαρον της Αρχαιολογικής Έταιρείας, ίνα ακούσωσι παρά του γνωστου μεσαιωνολόγου κ. Α. Αδαμαντίου την άφήγησιν των κατά τό παρελθόν έτος δαπάνη της Αρχαιολογικής Έταιρείας έκτελεσθεισών ύπ' αυτού εργασιών προς συντήρησιν των μεσαιωνικών ήμων αρχαιοτήτων. Άπασα ή εύρεία αίθουσα των συνεδριών της Αρχαιολογικής Έταιρείας και έτέρα αίθουσα παρακειμένη και αυτός τό διάδρομος έπληρώθησαν έκλεκτού κόσμου, εν φ διεύροπον αί Α. Α. Υ. Υ. ο Διάδοχος και ο πρίγκηψ Νικόλαος, ο Μητροπολίτης, ο έπίσκοπος της Κεφαλληνίας, ο άρχιεπίσκοπος των ένταύθα καθολικών, άνώτεροι Ρώσοι κληρικοί και πλείστοι εκ των έπισμητοτέρων λειτουργών της Έλληνικής πολιτείας. Έπειδή δέ ο παρ' ήμιν Σύλλογος των Λακαϊδαμονίων θελήσας να παραστή εν όλομεια δέν ήδυνήθη να εύρη θέσιν εν τη πεπλημένη ήδη αίθουση, δ κ. Αδαμαντίου ήναγκάσθη μετά δύο ήμέρας να έπαναλάβη και πάλιν την αυτήν διάλεξιν. Θέμα της διαλέξεως ήσαν κυρίως αί γενόμεναι προς συντήρησιν των εν Δαρνίω, Μυστρά και Γερακίω μεσαιωνικών μνημείων εργασίαι, άλλ' έπειδή τά μνημεία ταυτα και εν γένει ή Βυζαντινή τέχνη δέν εινε πολύ γνωστά παρ' ήμιν, δ κ. Αδαμαντίου ειπεν εν παρεκβάσει και πολλά γενικώτερα επίδειξας και πλείστον φωτεινάς εικόνας τοποθεσιών, οικοδομημάτων και εικόνων. Έκ τών τριών εποχών, καθ' ός κυρίως διαλάμψεν ή Βυζαντινή τέχνη, ήτοι της επί Ίουστινιανού, της επί της Μακεδονικής δυναστείας και της επί τών Παλαιολόγων, ή εν Δαρνίω εκκλησία παριστά την δευτέραν, τά δέ μνημεία του Μυστρά και του Γερακίου την τρίτην. Την εν Δαρνίω εκκλησίαν διαρραγείσαν πρό τινων έτών υπό σεισμού έσωσεν ή Αρχαιολογική Έταιρεία διά μακροχρονίαν και λίαν δαπανηράν εργασίαν, άπεδείχθη όμως ότι και πάλιν ή μεσημβρινή αυτής πλευρά ήτο έτοιμόρροπος, ώστε παρεστη ανάγκη να στερεωθή κατά τό παρελθόν έτος ή πλευρά αυτή διά σιδηρών ύποστηρικμάτων και συνδέσμων. Αί εν τη εκκλησία ταύτη ψηφιδωτά εικόνες, καίτερ άλλως αξιολογώταται, ύπολείπονται των εν Μυστρά, διότι οι ζωγράφοι μόνον αρχαιότερα πρότυπα έχουσι μελετήσει, ένψ εν τοίς χρόνοις, καθ' ός ήκμασεν ο Μυστράς, οι καλλιτέχνη είχον ήδη άρχίσει να σπουδάσωσι και αυτήν την φούν, άπεικονίζον δέ και ύποθέσεις μάλλον πολυσυνθέτους και ποικιλωτέρους ή πρότερον.

Η Άναγέννησις, εις ήν όφείλεται άπας ο σημερινός πολιτισμός της Εδράτης, φαίνεται, ότι ήξαστο κατά πρώτον εν αυτή τη Έλλάδι, έπειτα δέ μετεδόθη και εις την δυτικήν Ευρώπην, τούτο δέ φαίνεται όχι μόνον εκ των εικόνων των εκκλησιών του Μυστρά, άλλα και εξ άλλων εμφανίσεων του πνευματικού βίου των τελευταίων χρόνων της Βυζαντινής αυτοκρατορίας, ως λ. χ. εκ του λίαν τολμηρού φιλοσοφικού συστήματος του Πλήθωνος. Φραγκική επίδρασις δέν παρατηρείται εν Μυστρά είμη έλαχίστη, και αυτή μόνον εν τη αρχιτεκτονική, ουχι δέ εν τη ζωγραφική. Εν Γερακίω όμως της Λακωνικής, του οποίου τά μεσαιωνικά μνημεία ήσαν μέχρι πρό μικρού τελείως άγνωστα εν τη επιστήμη, ή επίδρασις της φραγκικής τέχνης εινε ήδη

καταφανής, διότι τά μνημεία ταυτα εινε νεώτερα των εν Μυστρά.

A. ΓΕΡΗΝΙΟΣ

ΜΟΥΣΙΚΗ

Ώδειον Άθηνών

ΙΑΟΥ μία πνευματική δασις εν μέσφ όλιστικής εύθυμίας! Ίδου μία αντίθεσις: Απόκρημ - Μπετόβεν! Γνωρίζετε ποίαν σημασίαν έχει διά τοίς ιδεολόγους ο Μπετόβεν εν μέσφ Απόκρημ; Όσην και αί Άλκυονίδες ήμέραι εν μέσφ χειμώνος. Έξω εις τοίς δρόμους των Άθηνών κατ' εκείνο τό άπόγευμα ώργίαζεν ο γέλως, ή κραϊπάλη και τά βακχικά όσματα των διαφόρων ποιητών και συνθετών των κάρρων και των τριόδων. Και ήμεθα ύποχρεωμένοι όλοι ήμετις οι «όλίγοι έκλεκτοί» να διέλθωμεν όλον αυτό τό πέλαγος της ύλης διά να φθάσωμεν εις τόν άπομακρυσμένον λιμένα της ιδαικότητος, εις την άλλην άκραν της πόλεως όπου είναι κτισμένον τό Ώδειον. Όμολογώ ότι πολλάκις άλλοτε έμέμφθη κατ' έμαυτόν τόν σχόντα την ιδέαν να κτίση τό Ώδειον εις τόσον άπομακρυσμένον μέρος, άλλα κατ' εκείνην την στιγμή άνεκάλεσα όδω μου τας μομφάς και όχι μόνον αυτό, άλλα θά επεθύμουν τούναντίον να έκτίξω έτι μακρότερον, διά να μη φθάνη έως εκεί ή άκτις του κινδύνου της βεβηλώσεως! Τουτοτρόπως εις όλίγας στιγμάς ή αίθουσα ύπερεπληρώθη από πολλούς φανατικούς λάτρεις του καλού και άκουσίως άνεπόλησα τόν στίχον εκείνον των «Βατράχων» του Άριστοφάνους τόν αναφερόμενον εις τας Ιεροτελεστίας των Έλευσινίων μυστηρίων:

Μόνος γάρ ήμιν ήλιος και φέγγος Ιλαρόν έστιν δοσι μνημεία.

Η μπαλέττα του κ. Rettich έσημείωσε την έναρξιν της συναυλίας. Τό πρόγραμμα περιελάμβανε μόνον συνθέσεις Μπετόβεν. Θα ήτο ούτοσία τό να έπιχειρήσω να γίνω τας συνθέσεις ταύτας και διά τούτο περιορίζομαι μόνον εις την έκτέλεσιν. Όφείλω εν πρώτοις να άπευθύνω εν μέγα εύγε εις τόν Rettich διά την όσον τό δυνατόν τελειότερα διεργήνευσιν του κλασσικού αυτού προγράμματος.

Η όρχήστρα άριστα concertata, πολύ καλά χορδισμένη και ο χρωματισμός της τέλειος. Τά βριολά ιδίως έσημείωσαν πρώτης τάξεως έπιτυχίαν. Ο κ. Rettich κατέβαλλε ιδιαιτέρας φροντίδας διά την εκγύμνασιν των έγχόρδων. Και πολύ δικαίως: τά έγχόρδα είναι ή ψυχή μιάς όρχήστρας. Όλίγοι μαέστροι (διά να μην είπω κανείς) εις τας Άθήνας έδωσαν ποτέ τόσην προσοχήν εις τό κουαρτέτο όσην ο κ. Rettich. Οι ρυθμοί (tempo) ήσαν έπίσης ακριβέστατοι (giusti).

Έάν λάβωμεν υπ' όψην ότι εις την Ευρώπην συναγωνίζονται μεταξύ των εις αυτάς ακριβώς τας συνθέσεις του Μπετόβεν μαέστροι της περιωπής του Βαϊγκάρνερ, του Νίκις και του Μασκάνη, άγαμφισβητήτως ο κ. Rettich είναι άξιος θεσμίων συγχαρητηρίων διότι κατώρθωσε, ύπολογιζόμενον πάντοτε και τών μέσων και μερικόν άτελείων, να μάς παρουσιάση κάτι τι τέλειον. Ούτω αί συμφωνίαι υπ' αριθμόν 1 εις do μείζον και ή υπ' αριθμόν 3 Έλευσινίωρα έπαύθησαν με πολλήν έπιτυχίαν, έπίσης καί τό κονσέρτο εις do min. διά κλειδοκιμβάλων τη συνοδεία όρχήστρας έκτελεσθέν άρεκά καλά υπό του μαθητού του Ώδειου κ. Θησεώς Πινδίου.

Ώδειον Δόττηνερ

ΤΗΝ 10 Φεβρουαρίου έδόθη εις την αίθουσαν του Ώδειου Δόττηνερ συναυλία υπό τών καθηγητών του Δος Δόττηνερ, Χέρσελιμαν, της Κα Φωκά και τών κ. κ. Μπέμμερ και Σούλτσε. Άξιοσημείωτος ήτο ή έκτέλεσις της Nocturne εις do δίεων έλασσον του Σοπέν,

της Etude mignonne του Schütt υπό της Δος Χέρσελιμαν καθώς και μιάς Danse Slave ιδίας της συνθέσεως, ή όποια ένείχε πολλόν τοπικόν χαρακτήρα. Άλλ' εκείνο τό όποιον έσημείωσε μεγίστην έπιτυχίαν ήτο τό όσμα της μοναδικής μας άοιδού Κα Φωκά.

Η μάνα του ψαρά του Μένδελσον και ή άρια από τό «Ο μαγεμένος αϊλός» του Μότσαρ έσημείωσαν πρώτης τάξεως έπιτυχίαν. Η Κα Φωκά δίδει εις τό όσμα της μίαν έκφρασιν έντελώς άτομικήν. Άλλά πάν περαιτέρω έγκώμιον διά την διακεκριμένην καλλιτέχνηδα ήθελεν ελσθαι περιττόν, καθότι ή Κα Φωκά είναι άνωτέρα παντός έπαίνου.

Τό μόνον δέ τό όποιον έγα να προσθέσω είναι, τό να ανωτήσω εις τοίς πολυκλήθεις μαθητάς της να την άκούσωιν πολύ, άλλα πάρα πολύ, να την δουφήσω εν θέλων να τραγουδήσωιν.

Παργασός

ΜΕ την αυτήν συρροήν κόσμου και με την αυτήν έπιτυχίαν έδόθησαν εις τόν «Παργασόν» ή έκτη και ή έβδομη συναυλία. Ηρσεεν ιδίως ή Νυκτοδία του Σούμπερτ, ή όποια και έπανελήφθη.

Χαριτωμένον έπίσης τό τριό του Gade. Η έκτέλεσις άριστη γενικώς. Μόνον εις τό φινάλε του Τριό του Βέμπερ έφάνη ο κ. Σούλτσε ως να είχε πάρει τό πράγμα άφήφιστα. Κατά την σαρακοστήν αί συναυλία αδια θα δίδονται κατά Κυριακήν, έπειδή την Παρασκευήν συμπίπτουν οι Χαιρετισμοί.

Σένη καλλιτεχνία

Ο Στράους ο πολύς συνθέτης της «Σαλώμης» διήθυνε την όρχήστραν κατά τας πρό τινός δοθείσας παραστάσεις του έργου του εις τό Σάν Κάρλο της Νεαπόλεως. Η κριτική είναι διηρημένη, ως προς την σύνθεσιν της «Σαλώμης». Ο Στράους έρωτηθείς παρά Ίταλών δημοσιογραφων ποίαν γνώμη έχει περι των συγχρόνων Ίταλών συνθετών, άπέφυγε να άπαντήση.

Ο Δεονκαβάλλο έτελείωσε νέον μελόδραμα επί γαλλικού λυμπρέττου υπό τόν τίτλον «Μάγισ», τό όποιον θα άναβιασθή τό πρώτον εις Παρισίους προσεχώς.

Θ. Ι. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΑΝΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΕΙΣ την Πατριδα της 13 Φεβρουαρίου έγραψε ο κ. Σπύρος Μελάς, ο συγγραφεύς του Γνωστού Ίσκιου, σφοδρότατον κατηγορητήριον κατά τών κριτικών μας εις τοίς όποιους δέν αναγνωρίζει καμίαν άξίαν και τοίς χαρακτηρίζει ως μικροζήλους, φθονερούς, μηχανορραφούς, κибόήλους. Διά την άξίαν της κριτικής, αυτό είναι όχι της στιγμής, ούτε ύπάγεται εις την στιγμήν αυτήν. Έπειτα είναι και ζήτημα αντίληψως. Διά την άλλην όμως κατηγορίαν, την ήθικην, πρέπει να είπούμε δύο λόγια, για ένα ειδικόν γεγονός, τό όποιον αναφέρει ο κ. Μελάς. Ίδου τί λέγει κατά λέξιν: «Ο Νιρβάνας μίαν φοράν έγραψε δυσμενώς κάπως διά την Στέλλαν Βιολάντη του Ξενοπούλου. Ο Ξενοπούλος τό έφύλαξε και εις τόν Αρχιτέκτονα Μάρθαν τό άνταπέδωσεν άποκαλέσας τόν Νιρβάναν άγρότην. Ο Νιρβάνας πάλιν τό έφύλαξε. Και όταν ο Ξενοπούλος εξέδωσε τά διήγηματά του, τόν άπεικάλεσεν και αυτός άγρότην. Τώρα ποια είναι ή άληθινή κρίσις διά τά διήγηματά του μέν, διά τά δράματα του δέ; Κανείς δέν ξεύρει άλλο τίποτε, παρ' ότι οι άνθρωποι αυτοί κάμουν όπας κάμνουν ούτε οι καροτσαραίοι. Άλληλούβρίζονται. Σεις δέ τό κοινόν διαβάζετε, ως κρίσεις, τά προσοπικά πάθη τών άνδρών».

Αυτά έγραψε ο κ. Μελάς. Και τά έγραψε με πολύ

ἐλαφρό χέρι. Καί ἐπειδή καί οἱ δύο κατηγορούμενοι γράφουν τὴν κριτικὴν τῶν «Παναθηναίων», πρέπει νὰ σὰς δηγηθῶ πῶς ἔγιναν τὰ πράγματα διὰ τὰ κρίνετε μόνοι σας: Ὁ κ. Ξενοπούλος ἔγραψε τὴν λέξιν ἀγύρτης, ὅχι κρίνων τὸν Ἀρχιτέκτονα Μάρθαν, ἀλλὰ κάμενον τὸ πορτραῖτο τοῦ Νιρβάνα εἰς τὴν σειρὰν τοῦ ἐδημοσιεύσαμεν *Οἱ Συγγραφεῖς μας*. Ἴδου καί πῶς τὸ ἔγραψε. Εἶχε τελειώσει ὁ κ. Ξενοπούλος τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ Νιρβάνα, ὅταν ἐγὼ τοῦ λέγω: «Τὸν ἔγραψες ἀγύρτη ἢ τὸ ἔξασες;» Εἶναι γνωστὸν, ὅτι τὸν Νιρβάναν παίζοντες τὸν ὀνομάζομεν ἀγύρτην — ἀφοῦ μάλιστα εἶναι καὶ ἰατρός — ὅπως γνωστὸν εἶναι, ὅτι ἔχει καθεὶ λόγιος καὶ τὸ παρατσούκλι του. Καὶ ὁ Ξενοπούλος τότε συμπληρώνει τὴν φυσιογνωμίαν πρόσθετων τὸ παρατσούκλι. Ὁ Νιρβάνας κατόπιν γράφειν διὰ τὸν τόμον τῶν Δηγημάτων τοῦ Ξενοπούλου, τοῦ ἀνταπέδωσε μὲν τὸ ἐπίθετον, φιλικῶς πάντοτε, — ἴσως, καὶ νὰ εἶχε πεираχθῆ ὄλιγον — δὲν καταδέχασεν ὁμῶς τὸν Ξενοπούλον ὡς διηγηματογράφον!

Αὐτὸ εἶναι τὸ λάθος τοῦ κ. Μελά. Δὲν ἐγνωρίζε τὰς λεπτομερείας αὐτὰς καὶ παρένευθε τὴν λέξιν. Καὶ ἔβγαλε τέτοια συμπεράσματα.

Ὅταν, τελευταίως, ἔμαθε τὸ ἐπεισόδιον, ἠθέλησε νὰ ἐπανορθώσῃ τὴν ἀδικίαν καὶ ἐδημοσίευσεν εἰς τὴν Ἔστια τῆς 18 Φεβρουαρίου τὸ ἐπόμενον γράμμα, μὲ τὸ ὁποῖον ὁμῶς δὲν ἠθέλησε νὰ σβύσῃ καθεὶ ἴχνος ἀδικίας πρὸς τοὺς δύο ἀδικηθέντας. Ἴδου τὶ ἔγραψε: «... εἰς τὸ ἀρθρον ἐκείνο ὑπάρχουν ὀνόματα ὡς τοῦ Παύλου Νιρβάνα, ὁ ὁποῖος πολὺ εὐλόγως θὰ ἦδύνατο τις νὰ ἰσχυρισθῆ, ὅτι ἠδικήθη. Ἐγὼ τοῦλάχιστον ἀδὲς πρὸς τὸ κεφάλαιον τῶν ἐλικρινῶν κριτικῶν τὰς ὁποίας ἔγραψε διὰ τὰ ἔργα τῶν κ. κ. Ζουρή, Δροσίνη καὶ τῆς κυρίας Παρρέν, τὰς ὁποίας δὲν ἠδύνηθη ν' ἀποσοβῆσθαι προσωπικῆ φιλίας, ἀναγνωρίζω, ὅτι σπουδαίως τὸν ἠδίκησα, μὴ ἔχων πρόχειρα τὰ γεγονότα ταῦτα εἰς τὴν μνήμην μου, ἴσως δὲ καὶ ἄλλα. Ὅτι δὲ ἀνέφερα περὶ αὐτοῦ, ἦτο ἐκ προσφάτου τινὸς ἐπισποδίου, τοῦ ὁποίου κατὰ τύχην ἐμνήσθην καὶ τὸ ὁποῖον πολὺ πιθανὸν νὰ ἔτυχε κακῆς ἐμνηνείας ἐκ μέρους μου...»

Ἐφείλα νὰ ἐκθέσω τὰ γεγονότα εἰς τὸς ἀναγνώστας τῶν Παναθηναίων διὰ νὰ ἤξεύρουσι τί συμβαίνει ὅσοι ἔτυχε νὰ διαβάσουν τὸ κατηγορητήριον τοῦ κ. Μελά.

ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

Φίλε κύριε διευθυντά,

ΗΘΕΛΑ νὰ πείσω τὸν διακεκριμένον συνεργάτην τῶν «Παναθηναίων», τὸν κ. Ν. Χατζιδάκη, ὅτι ἡ Ἑλλάς εἶνε ὥραια, ὅτι τὰ ἔθρον τολῶν τῆς Ἀττικῆς ἔχει μίαν πνευματικὴν ἀνεκφρασίην, ὅτι ἡ ποιότης τῆς φυσικῆς καλλονῆς τῶν τόπων αὐτῶν εἶνε ἀπὸ τὰς πρώτας ποιότητας τῶν δώρων ποῦ ἐμοίρασεν ὁ Δημοουργός. Ὁ κ. Χατζιδάκης δὲν θέλει νὰ πεισθῆ. Θέλει νὰ μὲ πείσῃ μάλιστα ὅτι ἡ ἑλληνικὴ *λακάδα* μ' ἔχει γαρκώσει εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ὥστε νὰ μὴ ξεχωρίζω τὴν ὠραιότητα. Μία ἀπορία ὁμῶς μοῦ γεννᾶται. Πῶς συμβαίνει εἰς τοιαύτην περίστασιν οἱ περισσότεροι ἡλιωγραφεῖς Ἕλληνας, ποῦ εἶδαν ὀλίγα ἕνα δένδρα καὶ ὀλίγα ἕνα νερά, νὰ συμφωνοῦν μὲ τὸν κ. Χατζιδάκη καὶ οἱ περισσότεροι ομιηταρεῖς ἕξου, ζωγράφοι, συγγραφεῖς, ποιηταί, ἐσθῆτες καθεὶ εἶδους, ὅλοι δηλαδὴ οἱ εἰδικοὶ ὠραιολόγοι νὰ μὴ συμφωνοῦν μαζί του; Πρὸ ὀλίγων ἔτων ὁ κρίγιψ Τρουμπετσκόι, ἕνας ἐξαιρετικῶς ἀνθρώπος, καθηγητῆς τῆς Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Μόσχας, μοιράζων τὴν ζωὴν του μεταξὺ τῆς μελέτης τοῦ Πλάτωνος καὶ τῶν μεγάλων περιηγήσεων, ἀνθρώπος ἰδὼν πολλῶν ἀνθρώπων ἄστυ, μοῦ ἔλεγε μὲν εἰς τὸ ἐπιτόμιον τῶν ἑλληνικῶν τοπίων, ὅτι μόνον ἐδῶ ἐφθασε νὰ ἐξηγήσῃ τὴν πλατωνικὴν ἔκφρασιν, ἀρμονίζων αὐτὴν πρὸς τὸ θεῖον περιβάλλον. Καὶ πάλιν ἕνας ἀλλαντοπόλης Ἑλβετός,

τὸν ὁποῖον ἀναφέρει ὁ Μωρεάς, ἔφαλεν εἰς τὸν ποιητὴν τὸ κατηγορητήριον τῆς ἑλληνικῆς ἀυχηρότητος καὶ ἀσχημίας. Δὲν ἐπιχειρῶ ἐννοεῖται νὰ μεταπεισῶ τὸν κ. Χατζιδάκη μὲ τὰ παραδείγματα ποῦ ἀνέφερα. Ἦθελα μόνον νὰποδείξω ὅτι ἡ *λακάδα* δὲν ἔχει καὶ τὸσον θαυματουργὸν δύναμιν, ὅσην φαντάζεται ὁ κ. Χατζιδάκης. Ἄν τὸ παρεδεχόμενον θὰ ἦμον τότε ἀναγκασμένος νὰποδώσω καὶ εἰς τὰ λουκάνικα τοῦ Ἑλβετοῦ συνομηλητοῦ τοῦ Μωρεάς, ἀσθητικῶς ἰδιότητος ἀναγκαστούς. Πράγμα ποῦ δὲν θὰ ἦθελα.

Ἐν τούτοις, ἀγαπητέ μου διευθυντά, παρακαλῶ νὰ διαβεβαιώσετε τὸν κ. Χατζιδάκη περὶ τῆς ἐξαιρετικῆς μου ὑπαλήψεως, καὶ φιλίας πρὸς αὐτὸν καὶ τὰ ἕξου τοπία, διὰ τὴν ὁποίαν κρατῶ πάντοτε μίαν ἰδιαιτέραν ἔθειν κοντὰ εἰς τὸν θαυμασμόν μου πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ἕρησάν.

Il faut dans ce bas monde aimer beaucoup de choses Pour savoir après tout ce qu'on aime le mieux.

Αὐτὸ κάμνω κ' ἐγὼ καὶ σὰς σφίγγω τὸ χέρι.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΕΚΤΕΝΕΙΣ ἀναλύσεις τοῦ «Ἀρχιτέκτονος Μάρθα» τοῦ Παύλου Νιρβάνα ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐκδόσεως τοῦ βιβλίου του, δημοσιεύονται εἰς τὴν «Nuova Rassegna» ἀπὸ τὸν κ. Pio Cinti καὶ εἰς τὸν «Mercure de France» ἀπὸ τὸν κ. Philéas Lebesgue. Καὶ οἱ δύο ἕξου κριτικοὶ συμπάπτουν εἰς τὴν εὐρεσίαν τραγικῶν στοιχείων, ἰδίως εἰς τὴν γ' πράξιν, ποῦ ἐνθυμίζου τὴν ἑλληνικὴν τραγῳδίαν. Ὁ κ. Δεματέγκ διατυπώνει εἰκονικώτερον τὴν ἀντίληψιν αὐτὴν μὲ τὰ ἑξῆς λόγια: «Ὁ κ. Νιρβάνας, ὁδηγούμενος ἀπὸ τὸν Ἴψεν, συνήτησεν εἰς τὸν δρόμον του τὸν Σοφοκλῆ τῆς *Ἀντιγόνης* καὶ τοῦ *Οἰδίποδος ἐπὶ Κολωνῶ*.

Εἰς τὰ ἴδια τεύχη τῶν ἀνω ἑξῶν περιοδικῶν δημοσιεύουν οἱ ἴδιοι ἕξου εὐμενεῖς κρίσεις διὰ τὸν «Γυῖον τοῦ Ἠοκίου» τοῦ κ. Σπ. Μελά, ἐξαιρετικῶς τὸ ἰσχυρὸν τάλαντον τοῦ νέου συγγραφέως καὶ διὰ τὰ διηγήματα τοῦ ἡμετέρου διευθυντοῦ «Σὰν Ζωὴ καὶ σὰν Παραμῦθι». Τὰ τελευταῖα ὁ κ. Δεματέγκ χαρακτηρίζει ὡς ἀβροῦς ὑδατογραφίας, ὅπου ἡ δεξιότης τοῦ τεχνίτου κρύπτεται τὸν κόπον τῆς ἐκτελέσεως.

Τὸ περιοδικὸν Nuova Rassegna γράφει ὡς ἑξῆς περὶ τοῦ δημοσιευθέντος εἰς τὰ «Παναθηναία» ἀρθρον τοῦ κ. Χ. Χρηστοβασιλῆ *Ἡ Ἠπειρος*. «Ὁ Χ. Χρηστοβασιλῆς ἀφίνει πρὸς στιγμὴν τὴν εὐχαρίαν καὶ εὐκαμπτον δημοτικῆν γλῶσσαν τῶν ζωντανῶν καὶ ἀφελῶν «Διηγημάτων» του καὶ εἰς γλῶσσαν σοβαρῶς κλασσικῆν διμλεῖ ἐν τινὶ ἀρθρῳ, πλήρῃ ἀποδείξεων καὶ σοφῶν παραπομπῶν, περὶ τῆς Ἠπειροῦ του. Τὸ ἀρθρον θέλει ν' ἀποδείξῃ πῶς ἡ Ἠπειρος εἶναι ἐθνικῶς χώρα κατ' ἐξοχὴν ἑλληνικὴ καὶ νὰ ἐξεργασθῆ τὰς ἐνεργείας τῶν Ἑλλήνων ὅπως μὴ ἀπολεσθῶσιν οἱ γενναῖοι ἠπειρωτικοὶ πληθυσμοὶ διὰ τῶν προσπαθειῶν ἄλλων ἐπιδρομικῶν φυλῶν».

ΤΗΝ Πέμπτην 14 Φεβρουαρίου, εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Πανεπιστημίου «Ἰπποκράτης», ἔκαμε τὸ ἐναρκητήριον μᾶθημα ὁ ὕψητος τῆς Νευρολογίας κ. Μιλτιάδης Οὐκονομάκης, διημήσας περὶ «τῶν προόδων τῆς συγχρόνου νευρολογίας καὶ ψυχιατρικῆς».

Τὸ θέμα τῶν πολὺ ἐνδιαφέρον, ἐπραγματεύθη ὁ κ. Οὐκονομάκης, μὲ πολλὴν ἰκανότητα, ἀκοαλύπτουσαν αὐτὸν μελετητὴν καὶ γνώστην τῆς ἐπιστήμης.

Διεξήλθον κατὰ σειρὰν τὰς κατὰ τὴν *τελευταίαν ἰδίως δεκαστίαν* γενομένας προόδους εἰς τὴν ἀνατομίαν, φυσιογνωσίαν, παθολογικὴν ἀνατομίαν, διαγνωστικὴν καὶ θεραπευτικὴν τοῦ κλάδου τούτου τῆς Ἱατρικῆς. Αἱ πρόοδοι αὐταὶ ὀφείλονται κυρίως εἰς τὴν μεγάλην ἀνάπτυξιν

τῆς ἱστολογικῆς καὶ μικροσκοπικῆς τέχνης τοῦ νευρικοῦ συστήματος, εἰς τὴν ἀπόκτησιν πληρεστέρον ἐξεταστικῶν καὶ διαγνωστικῶν μέσων καὶ εἰς τὴν ἐδερτυτικὴν ἐπίδρασιν τῶν διαφόρων τρόπων τῆς φυσιοθεραπείας (ἠλεκτροθεραπείας, ὑδροθεραπείας, μηχανοθεραπείας κλ.).

Ἡ ψυχιατρικὴ ἐπίσης ἀπέβαλε τὸν τυραννικὸν ζυγὸν τοῦ δογματισμοῦ καὶ «ταχθεῖσα, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, ἤξωσε νὰ ἐγκολωθῆ τὴν κλινικὴν παρατήρησιν, τὸ μικροσκοπίον καὶ τὸ πείραμα, τὰ μέσα δηλ. ἐκεῖνα τῆς ἐρεῖνης, διὰ τῶν ὁποίων προήχθησαν καὶ οἱ λοιποὶ κλάδοι τῆς Ἱατρικῆς, καὶ κατενόησεν, ὅτι τὰ προσβλήματα αὐτῆς, καθὼς καὶ τῆς λοιπῆς Ἱατρικῆς, δύνανται μόνον παρὰ τὴν κλινικὴν τοῦ ἀρρώστου νὰ λυθῶσι».

Ἰδιαιτέρως ἐπέστησε τὴν προσοχὴν τοῦ ἀκροατηρίου εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς διαφαιτίσεως τοῦ πολλοῦ κόσμου περὶ τῶν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ περὶ τὴν φύσιν καὶ θεραπείαν τῶν ψυχικῶν νόσων κρατούντων, διότι περὶ τὸ κεφάλαιον τοῦτο ἀκριβῶς συσσωρεύονται αἱ πλείσται δεισιδαιμονία καὶ κοινωνικαὶ προλήψεις. Ἡ τοιαυτὴ δὲ διαφύσις καὶ ἐκλαίκευσις τῆς ἐπιστήμης, οὐ μόνον χάριν τοῦ γοητροῦ αὐτῆς ἐπιβάλλεται, ἀλλ' ἀποτελεῖ ἐπιέχουσαν κοινωνικὴν ἀνάγκην πρὸς τὸ συμφέρον τῶν πασχόντων, οἵτινες εἶνε ἐκπεθεμένοι εἰς τὰς οὐκίας καὶ ἀνεπαγορθώτους πόλλας συνεπείας τῶν ἐπικρατουσῶν προλήψεων. «Ὁ πάσχων τὰς φρένας, εἶπεν, θεωρεῖται κοινῶς ὡς ἔχων ἀνάγκην τῶν εὐχῶν ἄλλου τῆς ἐκκλησίας, αἰτινες διὰ τοῦ τέρους ἀπονεμόμεναι, συντελοῦσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον εἰς τὴν ἐπίτασιν τοῦ τυχόν ὑφισταμένου θρησκευτικοῦ παραληρηματός, τότε δὲ μόνον παραδίδεται εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἱατροῦ, ὅταν μετὰ μακρὰν τῆς νόσου διάρκειαν καταστῆ ἀπόρητος εἰς τὴν οἰκογένειαν — ἀλλὰ καὶ ἀνίστους πλέον. Πάσχων δὲ μελαγχολίαν, περιάγεται χάριν ἀναψυχῆς ἀνὰ τὰ φορβῶδη κέντρα τῶν διασεκδάσεων ὑπὸ μαρῶν καὶ ἀπαιδεύτων συγγενῶν, οἵτινες ἀδυνατοῦντες νὰ ἐνοήσωσι τὴν ἐνεργητικὴν ἐπίδρασιν τῆς ἀπομονώσεως καὶ ἐν τῇ κλινῇ ἀναπαύσεως, προτιμοῦν νὰ ἐπαβάλλωσι τὸν πάσχοντα οἰκείον εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν θεραπευτικὴν, μέχρις ὅτου ἡ μοιραία εἰς αὐτοκτονίαν ἀπόληξις καταδείξῃ αὐτοῖς, λίαν ἀργὰ δυστυχῶς, τὴν ἀσθερίαν αὐτῶν πλάνην».

Ο φίλος συνεργάτης κ. Π. Κ. Βιζουκίδης γράφει εἰς τὴν *Πρόδον* τῆς Κοινῆς τῆς 8 Φεβρουαρίου περὶ τῆς ἔδρας τοῦ Ἀττικοῦ Δικαίου ἢ ὁποῖα ἰδρύθη εἰς τὸ Ἑθνικὸν Πανεπιστήμιον. Τὴν ἰδρύσιν τῆς ἔδρας ὁ κ. Βιζουκίδης χαιρετίζει μὲ ἐνθουσιασμόν. «Ἄλλ' ὑπάρχει καὶ ἕτέρα ἐποψὶς τοῦ ζητήματος, γράφει, λίαν θλιβερά, ἡ ἐποψὶς τῆς ἐπιπολαιότητος καὶ τῆς ἀκρισίας, ἣτις διακρίνει ἀποφάσεις τινὰς. Πῶς ἄλλως τε νὰ χαρακτηρίσῃ τις τὴν ἀπὸ τινος καθιερωθεῖσαν ἀρχὴν διακρίνει ἀποφάσεις ὀκαθηματικὰς ἔδρας διὰ τὴν διδασκαλίαν μαθημάτων ὅλας ἐπισηθητικῶν, ἵνα μὴ εἴπω κοσμικῶν, ἐνῶ πλείστα εἰδικὰ μαθήματα τῆς πρώτης ἀνάγκης οὐδέμιν ἀξιοῦνται προσοχῆς; Ἰδρύνται ἕξαινα ἔδρα τῆς στατιστικῆς, ἐνῶ οὐσιωδέστατα φιλοσοφικὰ μαθήματα παραμελοῦνται ἐνόχως; προετοιμάζεται ἔδρα τῆς Ἱατρικῆς ἀρχαιολογίας, ἐνῶ σηματοκινώτατοι κλάδοι τῆς Ἱατρικῆς ἐπιστήμης χαλαινοῦσι ἢ ἐντελῶς παρορῶνται καὶ ἤδη δημιουργεῖται ἔδρα τοῦ Ἀττικοῦ δικαίου, καθ' ἣν ἐποχὴν δίκαια, τὰ πῶν ἰσχύοντα, καθὼς τὸ βυζαντικόν, τὸ ἐκκλησιαστικόν καὶ ἄλλα, εἶναι αὐτόχρημα terra incognita εἰς τε τοὺς διδάσκοντας καὶ τοὺς διδασκόμενους, τοὺς μέλλοντας ν' ἀπονεύσωσιν ἐν τῇ πολιτείᾳ τὴν δικαιοσύνην ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κειμένων νόμων. Φροντίζομεν περὶ τῆς χρυσης διακοσμήσεως τῆς στέγης τοῦ οἰκοδομηματος πρὶν ἢ στερεώσωμεν ἀσφαλῶς αὐτὸ τὸ οἰκοδομημα».

ΕΙΣ τὸ *Νέα Γεωπονικά* τοῦ Ἰανουαρίου ὁ κ. Στυρ. Χασιώτης γράφει διὰ τὸ κτενάγκαθον, συνιστῶν αὐτὸ ὡς πολῦτιμον φυτὸν διὰ τὴν Ἑλλάδα. Εἶναι φυτὸν ζωῆς διαιτοῦς. Εἰς ὅλην τὴν ἐπιφανείαν τῶν κεφαλίδων τοῦ φυτοῦ αὐτοῦ σχηματίζεται ἐν εἶδος χτένι, τὰ ὅπρια μεταχειρίζονται οἱ ὑφαντουργοὶ τοποθετοῦντες αὐτὸ εἰς κελύδρους διὰ νὰ χτενίζουσι τὰ διάφορα ὑφάσματα. Ἦθελεσαν νὰ ἀντικαταστήσουσι τὰ κτενάγκαθα διὰ μεταλλικῶν καὶ ἀπέττυγον διότι λείπει ἀπ' αὐτὰ ἡ ἐλαστικότης. Εἰς τὴν Ἑλλάδα δοκιμαζόμενα θὰ εὐδοκίμησιν ἀφεύκτως. Οἱ σπᾶροι ἐπίσης τοῦ κτενάγκαθου χρησιμοποιοῦνται ὡς τροφή διὰ τὰς ὀρνίθας. Ἐνα στρέμμα ἐν ἐπιτυχίᾳ παράγει 100—150 χιλιογράμματα κεφαλίδων, ἀποδίδει δηλ. 80—120 φρ. πρῶσοδόν, καὶ 30—40κάδες σπόρου ἀξίας δρ. 6—8.

Ο κ. Μαυρίκιος Μυρῆ γράφει εἰς τὴν «*Revue*» διὰ τὴν τελευταίαν τραγῳδίαν τοῦ Δ' Ἀννούτσιου *Ἡ Ναῦς*. Καὶ λέγει: *Ἡ Ναῦς* εἶνε ἕνας θρύλος ποιητικῶς ἕνα ποίημα ἐπικόν μὲ διάλογον, ἀλλὰ ἀληθινὸν δράμα δὲν εἶνε. Ὑπὸ μερικὰς ἐπόμεναις τὸ θέατρον τοῦ Δ' Ἀννούτσιου ἐνθυμίζει τὸ τοῦ Βικτωρος Οὐγκώ. Ἄλλ' ὁ Οὐγκώ ὅσον καὶ ἂν ἐφάνη ἐπαναστατικὸς εἰς τὴν ἐποχὴν του εἰς τὸ θέατρον, ἐν τούτοις δὲν κατέλιπε τοὺς κανόνας τῆς δραματικῆς τέχνης ὅσον ὁ Δ' Ἀννούτσιος. «Οἱ Βουργράβοι» ὁμῶς ὅπου ἡ ποιητικὴ φαντασίᾳ τοῦ Οὐγκώ παρεστράτησε, δὲν στέκονται πλέον εἰς τὴν σκηνήν. Δὲν ἀμφισβητῶ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς *Νηός*. Μοῦ φαίνεται μάλιστα πολὺ ποιητικῆ μετὰ τὴν ποιητικὴν γλῶσσαν τοῦ Δ' Ἀννούτσιου, μὲ τὴν τραγικὴν σκηνὴν ποῦ ζωογονεῖ τὸ ἔργον; μὲ τὸν πατριωτικὸν ἐνθουσιασμόν, ἀλλ' ὑπὸ ἐπὶ τὴν τεχνικὴν *Ἡ Ναῦς* δὲν ἀποτελεῖ πρόοδον εἰς τὸ θέατρον τοῦ Δ' Ἀννούτσιου. Τὶ ἀουρατήσια εἰς τὰς εἰκόνας ποῦ ἀλληλοδιαδέχονται μὲ ἀστραγαλίαν ταχύνεται: φῶνοι, χοροὶ, ποιεμαὶ θρησκευτικὰ καὶ πολιτικά, μονομαχία ἀδελφοκτόνος, μαρτύρια παντός εἶδους, ἐκρήξεις λαϊκοῦ ἐνθουσιασμοῦ, λαϊκοῦ μίσους, λαϊκοῦ πένθους. Ὁ Δ' Ἀννούτσιος εἶναι βεβαίως ποιητῆς, ἐπικός καὶ λυρικός. Καὶ ἕνας τέτοιος ποιητῆς ἠμπορεῖ νὰ ἐπιτύχῃ εἰς τὸ δράμα ἀλλὰ μὲ πολλὴν προσοχήν. Καὶ ἀρχίζω νὰ σκέπτομαι, ὅτι τὸ πνεῦμα τοῦ μεγάλου Ἰταλοῦ ποιητοῦ θὰ εἶχε πολὺ μεγαλειότεραν ἐπιτυχίαν ἄλλου παρὰ εἰς τὸ θέατρον.

ΕΙΣ τὴν «Φιλολογικὴν Ἠχώ» τοῦ Βερολίνου ὁ Κούρτ Μάρτενς ἀπεριεῖνει δλοκλήρον μελέτην διὰ τὸν ποιητὴν καὶ δραματικόν, συγγραφέα Φράνς Βέντεκιντ τοῦ ὁποῖου τὰ ἔργα ἐπροκάλεσαν τόσας ἐπιδέσεις ἐναντίον του εἰς δλοκλήρον τὴν Γερμανίαν ἐκ μέρους τῶν διαφόρων κριτικῶν.

Καὶ πράγματι οἱ κριτικοὶ ἦσαν ἀνηλεεῖς διὰ τὸν Βέντεκιντ. Δὲν ἀφῆκαν ἔργον του χωρὶς νὰ τὸ κτυπήσῃν ὅχι διότι ἐστερεῖτο δυνάμειος ἀλλὰ διότι τὸ εὐρεσκον γραμμένο μὲ τὴν τεχνουργίαν τῶν ποιητῶν τῆς παρακμῆς ἀπ' ἐνός καὶ ἐξἄλλου τὰ ἐχαρακτήριζαν ὡς ἄσεμα καὶ διαβολικά.

Ὅπωςδὴποτε κατὰ τὸν Μάρτενς τὰ ἔργα τοῦ Βέντεκιντ μολονότι δὲν εἶναι βεβαίως διὰ νεανίδας καὶ κυρίας, δὲν ἦσαν ἀξια καὶ τόσης περιφρονησεως καὶ παραγνωρίσεως ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ ἐκδοταὶ τῶν συγχρόνων ἐγκυκλοπαιδικῶν λεξιμῶν νὰ παραλείψου ἐκουσίως τὸ ὄνομά του.

ΕΞΕΔΩΘΗ ἕνα βιβλίον τὸ ὁποῖον περιλαμβάνει διας τὰς ἀνεκδότους σημειώσεις καὶ χειρογράφα τοῦ Γιάκομο Λεοπάρδι, ποῦ ἐβρίσκοντο εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τῆς Νεαπόλεως. Μὲ τὴν δημοσίευσιν αὐτῶν δὲν μένει τώρα τίποτε ἀγνωστον ἐκ τῆς παραγωγῆς τοῦ μεγάλου ποιητοῦ.

Εἶνε γνωστὸν διὰ τὸν Λεοπάρδι διὰ μία ἀπὸ τὰς μεγαλειότερας θλίψεις του ἦτο ἡ πλήρης ἐγκατάλειψις

του από τους οικείους του και ιδίως από την μητέρα του. Η γυναίκα αυτή ή τόσοον ψυχρά, ποτισμένη από τον καθολικισμόν, δέν ήθόνατο πράγματι καμίν άγάπην εις τή παιδιά της.

Είς ένα του γράμμα χρονολογούμενον από τό 1830 δ Λεοπάρδι γράφει εις την μητέρα του — ή όποία δέν ήθελε νά πιστεύση εις την άσθένειαν του υιού της. «Εύχομαι φλογερώς νά πεθάνω διά νά πεισθής επί τέλους ότι είμαι πραγματικώς άσθενής».

Ο Γερμανός συνθέτης Φέλιξ Βαϊγκάρνερ εις μίαν του μελέτην δημοσιευθεϊσαν έσχάτως περί της «Συγχρόνον Μουσικής» λέγει ότι εινε κωρός πλέον νά επανέλθωμεν εις τον ισχυρόν και ύγιή τονόν δούν άφορά την συμφωνικήν μουσικήν. Είς την μελέτην του αυτήν δέν όμιλει σαφώς περί του Στράους του συνθέτου της «Χαλώμης» άλλ' εκ των γραφόμενων του αισθάνεται κανείς ότι αυτόν έχει ύπ' όψει του όταν όμιλει περί μερικών «μουσικών όργίων».

Είς, λέγει, μέγιστον σφάλμα τό νά θέλη ένας συνθέτης νά υποβάλη εις τους νόμους των ήχων πράγματα τά όποία εινε εκτός της σφαίρας της μουσικής, διότι εινε άδύνατον ή ζωγραφική νά γίνη μουσική. Η γέννησις του κοκού εινε ο Βάγνερ. Άλλ' εκείνοι που έξήλθον παντός όρίου εινε οι μμηταί του.

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Νέος πολύτιμος λίθος προστίθεται εις τους έως τώρα γνωστούς, ή ουρανόπετρα. Άνεκαλύφθη εις την Καλλιφρονίαν και έχει τό χρώμα του ουρανού. Οι πρώτες ουρανόπετρες έπωλήθησαν πολύ ακριβά. Τό ιδιαίτερον προσόν των ειναι ότι ουρανόπετρα έχει συγχρόνως διαφόρους ζωγράφους.

Ο Πανιώνιος Γυμναστικός Σύλλογος Σμύρνης προκηρύττει διά μέν την 23 Απριλίου 1908 Σχολικούς άγώνας όπου συμμετέχουν τά σχολεία της Σμύρνης, των περιχώρων και των λοιπών πόλεων του έσωτερικού, διά δε την 18, 22 και 25 Μαΐου Πανιώνίους άγώνας εις τους όποιους γίνονται δεκτοί μόνον φιλαθλοι, έπισήμως αντιπροσωπεύοντες τά σωματεία εις τά όποια άνήκουν. Αί έγγραφαι λήγουν την Κυριακήν 4 Μαΐου 7 μ. μ. Η κρίσις των άγωνισμάτων γίνεται συμφώνως με τους νεωτέρους κανονισμούς της εν Αθήναις Ολυμπιακής Επιτροπής και του συνδέσμου των αθλητικών και γυμν. Σωματείων.

Η Νέα Ζωή της Αλεξανδρείας δημοσιεύει έν συνεχεία μυθιστόρημα του συνεργάτου μας κ. Α. Παπαδιαμάντη, Τά Ρόδι Ακρογιάλια.

Ο πρόγκυφ Γεώργιος και ή πριγκίπισσα Μαρία ίδρυσαν έπαθλον αθλητικών άγώνων μεταξύ των διαφόρων Σχολών του Έθνικου Πανεπιστημίου.

Απαντών ο Σάβας εις την όφραϊαν άπόφασιν της Βουλής, διά της όποίας έλυτρώθη ή βιβλιοθήκη του από τό χρέια των τοκολύφων, προτείνει νά κεφαλοποιηθών αί γενόμενοι εισφοραί των ιδιωτών και εκ του τόκου αυτών νά όρισθί ιστορικών και γεωγραφικών βραβείων εις άμοιβήν όρισμένων προτοτύπων μοναρχαίων διά την κατάστασιν του Γένους κατά τους μεσαιωνικούς χρόνους. Τό σχηματισθέν ποσόν δέν άρκει βέβαια διά τοουτον σκοπόν άλλ' ύπάρχει έλλειξις νά άβήση με νέας προσφοράς.

Περιμένεται την σαρακοστήν εις τάς Αθήνας ο γάλλος τραγώδης Μουνιέ Συλλά, γνωστός εις τους αθηναίους από την θυμαμβεντικήν παράστασιν του Οιδίποδος εις τό Δημοτικόν Θέατρον.

Είς τό Γαλλικόν περιοδικόν «Roman et Vie» δημο-

σιούνται μεταφράσεις μερικών σκίτσων του κ. Παύλου Νιρβάνα από την παλαιάν σειράν την φέρουσαν τον τίτλον «Μέ τό Κοδάκ».

Μετά την «Μαρίαν Πενταγύπτισσαν», που δά παρασταθή τό ερχόμενον κίλοκαίρι, ο συνεργάτης μας κ. Παύλος Νιρβάνας, έτοιμάζει νέον δραματικόν έργον. Τό νέον έργον του κ. Νιρβάνα φέρει τον τίτλον «Τό Χελιδόν».

Η Παρίς είχε άρχισή νά δημοσιεύη την Κροάνια Κοίικλα μυθιστόρημα του κ. Κ. Χρηστομάνου, του συγγραφέως του Βιβλίου της Αύτοκρατείρας Ελισάβετ. Και έξαφνα εδούθη εις την ανάγκην νά διακόψη την δημοσιεύσιν πριν τελειώση τό μυθιστόρημα.

Τό Βασιλικόν Θέατρον προαναγγέλλει την Θεοδώραν του συνεργάτου μας κ. Γ. Β. Τσοκοπούλου.

Έχουν και τό ζώα την ιστορίαν των χάρις εις τους μεγάλους άνδρας που τάγάγησαν. Ο σκύλος του Νεύτωνος, ο Διαμάντης, ειναι γνωστός, χάρις εις την στοργήν του μεγάλου μαθηματικού. Ο Διαμάντης είχε την μανίαν νά σκίση τά χαρτιά του Νεύτωνος και πάντα έπροτιμούσε όσα χαρτιά είχαν αριθμούς. Ο Νεύτων δέν έπαυε διά τουτο νά τον αγαπή και του συγχωρούσε την ιδιοτροπίαν αυτήν.

Ο Μαζαρίνος είχε δύο ζώα αγαπημένα του: έναν σπίνον που πήγαινε και κουρνιαζε επάνω στο χέρι του και μία μαϊμού που εύρισκε την ήσυχία της επάνω στον ώμον του καρδινάλιου-ύπουργού.

Ο Δουμιάς πατήρ, πλέον ιδιότροπος, είχε ένα όρνιο και κάποτε τό έπαιγνε μαζί του δεμένο με μία μικρή άλυσίδα. Και για νά τό κάμη νά σπαταή, του έδινε κρέας όμο που είχε πάντοτε στην τσέπη του.

Έξεδόθη εις την Βιβλιοθήκην Σαρπαντιέ εις τό Παρίσι μεταφρασμένη γαλλικά Η Πάμισσα Ιωάννα του Ροϊδη. Η έλληνική έκδοσις, είβαι από πολλού έξηνη-τλημένη.

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Τη πρωτοβουλία των «Παναθηναίων»
— άδελφ' του Υπουργείου —

Έκ προηγουμένων εισφορών . . . . Δρ. 2.266.40
Χρήστος Μπαχώμης . . . . . » 2.—
Δρ. 2.268.40

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Δδα Α. Κρήτην. — Μην παρεξηγήσετε την σιωπήν μας. Ηξέρετε σε πόσα γράμματα έχομε ν' άπαντήσωμε. Για περισσότερη ενοχλία σας γράφομε έδω. Λοιπόν, μην υποβιβάζετε τον έαυτόν σας ή μάλλον μην πειράζεσθε. Για τον έναν ειναι ζήτημα στιγμής, για τον άλλον ζήτημα χρόνου. Αν ήσθε πολύ νέα, γιατί νά βιάζεσθε νά δημοσιεύσετε; Θά τά βλέπετε έπειτα από καιρόν με κάποια μελαγχολία. Με τό νά ειναι ο τεχνίτης αίσθηρός στον έαυτόν του, πάντα κερδισμένος θά μείνη.

Δδα Α. Σμύρνην. — Γραμμένα με κάποιο αίσθημα και με κάποιο γούστο, αλλά λείπει ή μορφή ή καλλιτεχνική. Όταν έλθη και αυτή, τότε μη διατάσετε. Θά ειναι καλά.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Γλώσσα και Ζωή, Έλισαίου Γιανίδη. (Έκδοσις του άδερφάτου της έθνικής γλώσσας). Αθήνα δρ. 2.

Οί Άλυσιδες, Δημ. Π. Ταγκόπουλου, δρδμα. Αθήνα γραφεία του «Νουμά» δρ. 3.